

Møte torsdag den 4. juni 2009 kl. 13.27

President: Berit Brørby

Dagsorden (nr. 44):

1. Innstilling fra næringskomiteen om lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) (Innst. O. nr. 89 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 43 (2008–2009))
2. Innstilling fra næringskomiteen om lov om endring av lov om odelsretten og åsetesretten, lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. og lov om jord mv. (Innst. O. nr. 90 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 44 (2008–2009))
3. Innstilling fra næringskomiteen om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror (Innst. O. nr. 87 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 47 (2008–2009))
4. Referat

Sak nr. 1 [13:28:00]

Innstilling fra næringskomiteen om lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) (Innst. O. nr. 89 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 43 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslår presidenten at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arne L. Haugen (A) [13:29:12] (ordfører for saken): Jeg er veldig tilfreds med å få legge fram forslaget til ny minerallov til behandling i Odelstinget i dag. For bergverks- og mineralnæringsdel er dette en meget etterlengtet lov. Ny minerallov har vært etterspurt faktisk helt fra siste halvdel av 1980-tallet.

Jeg takker også komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av lovforslaget. Etter min oppfatning har komiteen gjort en ryddig jobb, og vi har invitert til åpen høring og et eget møte med Sametingsrådet. Vi har også arrangert et seminar med deltakelse fra næringen, forvaltningen, NGU og akademia, noe som også frambrakte mye nyttig informasjon.

Lovforslaget representerer en betydelig forenkling ved at bergverksloven, industrikonsesjonsloven, kalkstensloven, kvartsloven og mineralavståingsloven avløses av én ny lov. Det er bra opprydding! Samtidig gjøres det tilpassninger i annet lovverk med endringer i plan- og bygnings-

loven og konsesjonsloven, slik at disse lovene er tilpasset den nye mineralloven.

Loven er ikledd en moderne språkdrakt. Bergvesenet er blitt til Direktoratet for mineralforvaltning. Ikke mutbare mineraler er blitt grunneiers mineraler. Mutbare mineraler er blitt statens mineraler. Skillet mellom grunneiers og statens mineraler defineres ved mineralets egenvekt. Men det gjøres ikke endringer i gjeldende rett når det gjelder hva som er grunneiers og statens mineraler. Nytt i loven er imidlertid at det innføres krav til driftskonsesjon også for grunneiers mineraler. En selvsagt forutsetning for å få driftsgodkjenning er at driver har de nødvendige rettigheter til forekomsten.

Kanskje det aller viktigste med den nye loven er at den skal stimulere til økt aktivitet og næringsutvikling. Samtidig skal loven ivareta samfunnets behov for kontroll med at driften skjer på en bergmessig forsvarlig måte, og at miljøhensynene blir ivaretatt.

Det er en utfordring at det ikke har vært mulig å komme til enighet med Sametinget om forslaget til ny lov. I den forbindelse viser jeg til komiteens merknader som vektlegger at dette først og fremst er en bransjelov, og som jeg for egen del vil understreke at næringen har ventet på i 20 år. Det haster, derfor må den legges fram nå.

Dernest er det et poeng at flere bestemmelser i loven sikrer at samiske organer deltar ved behandling av mineralsaker. Dette omfatter retten til å bli hørt og til å klage til Kongen i statsråd. Det er også forlenget varslingsfrist ved leting i Finnmark, og foretakene blir pålagt et utvidet dokumentasjonskrav for å belyse mineralvirksomhetens konsekvenser for samisk kultur og samisk næringsvirksomhet. Alt i alt er samiske interesser godt ivaretatt i så måte.

Alle partiene i næringskomiteen, unntatt Fremskrittspartiet, har i en merknad vist til at næringen etterlyser større innsats fra statlige institusjoners side for å utløse det potensialet som ligger i økt utvinning og foredling av norske mineraler. Vi understreker også betydningen av at det statlige virkemiddelapparatet fokuserer på den betydning denne næringen kan ha for å utvikle nye arbeidsplasser.

Jeg vil videre understreke hvor viktig det er at vi får utviklet en nasjonal politikk også på dette området. Ved starten av oljeeventyret tok vi som nasjon politiske grep for å sikre en bærekraftig forvaltning. Det samme bør gjøres når det gjelder ressursene på land. Strukturert samarbeid mellom de forskjellige kompetansetiljøene, næringen og staten må til for å sikre tilstrekkelig bevissthet og kunnskap om mulighetene og dermed grunnlag for at mineralnæringsdel i sterkere grad kan bidra til aktivitet og bosetting i hele landet. Jeg mener at den nye mineralloven kan være et første, men viktig skritt i så måte.

Kåre Fostervold (FrP) [13:33:58]: La meg starte med å takke saksordføreren for en godt gjennomført jobb. Jeg vet at pågangen fra enkelte interessenter har vært relativt stor, og jeg synes saksordføreren har gjort en god jobb i å samle komiteens merknader.

Mineralloven, slik den nå er fremlagt av komiteen, blir et viktig verktøy for å ta i bruk mer av de mineralressurse-

ne som landet er rikt på. Den nye loven innebærer en vesentlig forenkling av lovverket og er ment å øke interessen for å lete etter drivverdige mineralforekomster.

Selv om Fremskrittspartiet i stor grad er enig i lovforslaget, er det likevel enkelte punkter vi ønsker å endre på. Fremskrittspartiet er opptatt av å ivareta grunneiernes interesser, og et statlig og faglig ønske om økt mineralutvinning må ikke gå på bekostning av de rettighetene. Vi foreslår derfor å stramme inn § 9, slik at grunneier skal underrettes om leteaktivitet på sin eiendom hvis dette medfører inngrep av betydning. Samtidig mener vi at varslingen om leteaktivitet skal være skriftlig. Slik lovforslaget nå foreligger, der man kan begrense varslingen til kun å være muntlig, åpnes det for mistolkninger og misforståelser, noe som kan medføre unødvendige runder i rettsapparatet om hva som faktisk er varslet. Vi frykter ikke at dette kan medføre noen stor ulempe for leter, men mener derimot at det er det minste man kan forlange når det faktisk er snakk om aktiviteter på annens eiendom. Samtidig vil vi vise til vår understrekning av at ekspropriasjon kun skal brukes unntaksvis, og at det skal ytes full økonomisk kompensasjon i de tilfeller der ekspropriasjon blir brukt.

Men det som Fremskrittspartiet absolutt ikke liker ved det nye lovforslaget, er den forskjellsbehandlingen loven legger opp til. Fremskrittspartiet mener at mineralloven skal gjelde likt for hele landet og for alle befolkningsgrupper. Vi ser ikke behovet for å gi enkelte befolkningsgrupper eller områder særlige rettigheter eller reguleringer som kan gjøre mineralutvinning vanskelig å få gjennomført. Vi vil derfor stemme imot lovforslagets punkter som gir særlige rettigheter for samer eller Sameetinget, og som vi har vist til i våre merknader. Dette er en oppfølging av vårt standpunkt i forbindelse med behandlingen av finnmarksloven, der vi understreket at borgere i landet skal ha de samme rettigheter og plikter. De advarslene vi den gang kom med om interessekonflikter som ville bli forsterket gjennom de særlige rettighetene som flertallet den gangen gikk inn for i finnmarksloven, har i ettertid vist seg å være berettiget. Å gi Sameetinget nye særrettigheter gjennom mineralloven vil derfor bare øke mulighetene for nye konflikter og derigjennom motvirke det som var intensjonen i lovforslaget, nemlig å øke interessen for og utvinningen av mineralforekomster i Norge.

Til slutt vil jeg ta opp de forslag som Fremskrittspartiet er med på i innstillingen.

Presidenten: Representanten Kåre Fostervold har tatt opp de forslag han viste til.

Torbjørn Hansen (H) [13:37:20]: Jeg vil starte med å takke saksordfører Arne L. Haugen for godt utført arbeid med denne innstillingen.

Mineralloven har vært etterlyst i lang tid fra en samlet bergverksnæring, og nå er den omsider på plass. Høyre er positiv til at loven blir vedtatt. Høyre har god tradisjon for å støtte tiltak som bedrer rammebetingelsene, og som forenkler regelverket for næringslivet. For mineralnæringen er den nye mineralloven nettopp et slikt virkemiddel – en

lov som skal erstatte fem lover, to av dem så gamle som nesten 100 år.

Det har lenge vært et sterkt ønske fra aktørene i næringen om å få på plass en ny lov. Det vil bl.a. bidra til økt verdiskaping, fjerne konkurransevridning, og det vil gjøre det enklere å lete, ta vare på miljøet og ikke minst gi bedre tilgang til både grunn og forekomster. Arbeidet har tatt lang tid, men har resultert i en lov som det langt på vei er bred tilslutning til, både blant partiene på Stortinget og blant aktørene i næringen.

Vi omgir oss med mineraler hver eneste dag, alt fra blyanten vi skriver med, til veiene vi kjører på, og husene vi bor i. Norge har store mineralforekomster og lang tradisjon for å utvinne og foredle disse. I 2008 ble det solgt mineralske råstoffer for godt over 11 milliarder kr. Det er særlig i kystområdene vi finner mange av de nesten 700 mineralbedriftene som gir arbeid til nesten 5 000 personer. Potensialet er stort. Det er i dag kjente mineralressurser til en verdi av over 1 000 milliarder kr, med ulik grad av utvinningspotensial. For meg sier det mye om hvor viktig denne næringen er, og kommer til å bli i framtiden, og hvorfor det er avgjørende at en har forutsigbare og gode rammebetingelser.

Mineralloven gjør det altså mulig å utnytte potensialet bedre og gir større muligheter for næringen til å vokse. Men en ny minerallov kommer også med nye forpliktelser. Med bedre tilgang til grunn og forekomster følger et ansvar for god sikring og opprydding. Av hensyn til mennesker og dyr som ferdes i områder hvor det foregår leting, eller hvor det utvinnes mineraler, er det viktig at sikkerheten blir ivaretatt på en god måte. De siste årene har staten tatt en betydelig del av kostnadene ved sikring av nedlagte gruver. I den nye loven blir det lagt opp til at forpliktelsene til sikring og opprydding langt på vei skal utføres fortløpende, og når aktiviteten avsluttes. Dette er også viktig for grunneier.

For Høyre er eiendomsretten sentral. Det innebærer bl.a. at grunneierne har kontroll med forvaltningen av egne ressurser. Derfor har Høyre foreslått at det i § 10 første ledd skal stå: «Varsling skal skje skriftlig.» Vi mener at dette også vil føre til at vi unngår konflikter som baserer seg på tvil om hvorvidt varslingsplikten er oppfylt.

De samiske områdene er blant de mest geologisk interessante områdene i Norge. Jeg har merket meg den brede oppslutningen om ny minerallov. Departementet har til tross for et betydelig arbeid ikke kommet til full enighet med Sameetinget, til tross for at departementet selv hevder at loven styrker de samiske interessene. Den uenigheten vil i realiteten bety at det blir vanskelig for næringen å starte opp letevirksomhet og utvinne eventuelle mineralforekomster i dette området. I praksis får Sameetinget en blokkerende posisjon, og det synes jeg er urovekkende. Mineralnæringen har vært positiv til å tilpasse seg de samiske interessene og finne fram til løsninger som ivaretar disse på en best mulig måte. Jeg forventer at departementet vil fortsette arbeidet med å finne en god løsning på denne situasjonen.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [13:41:10]: Minerallova utgjer ei vesentleg forenkling av regelverket. Det er Kristeleg Folkeparti positiv til. For Kristeleg Folkeparti er det avgjerande at den nye lova skapar føreseielege og gode rammevilkår for norsk industri, og at ho medverkar til modernisering av regelverket.

Kristeleg Folkeparti legg òg vekt på at det gjennom forslaget vert stimulert til auka aktivitet for næringa. Noreg er eit land med store mineralske ressursar og med lang erfaring og høg kompetanse innanfor gruveverksemd. Utvinning og foredling av industrimineral er ei næring i vekst. Sjølv om det norske fastlandet har store mineralressursar, er det betydeleg lågare leiteaktivitet i Noreg enn i andre nordiske land. Kristeleg Folkeparti er oppteke av å leggja til rette for nye moglegheiter for industriverksemd. Mineralutvinning er ein viktig nisje, og norske mineralressursar representerer eit stort potensial for industrielle moglegheiter i Fastlands-Noreg, ikkje minst i distrikta.

Under høyringa vart det gjeve fleire positive tilbagemeldingar til endringane som er føreslegne i minerallova. Samstundes har Kristeleg Folkeparti merka seg at Noregs Skogeigarforbund hadde synspunkt der viktigheita av at grunneigar kan ha kontroll med forvaltninga av egne ressursar, vart understreka. Noregs Skogeigarforbund peikar også på at grunneigarar skal varslast i samband med leiting, og at bergindustribedrifter bør inngå avtalar med grunneigarar før dei kan setja i gang undersøkingar og utvinning. Dette støttar Kristeleg Folkeparti.

Eg vil elles visa til at departementet vurderer ulike ordningar for å sikra finansiering av opprydding både i samband med undersøkings- og driftsfasen og ved avslutning av verksemd. Kristeleg Folkeparti støttar Norsk Bergindustri, som i si høyringsfråsegn viser til at det er viktig at dette vert vareteke på ein god måte. Me ser at det kan vera vanskeleg å stilla tilstrekkeleg sikkerheit i oppstartsfasen. Difor ber Kristeleg Folkeparti Regjeringa om å vurdere ein kombinasjon av bankgaranti og oppbygging av eit fond til dette formålet.

Erling Sande (Sp) [13:43:50]: Frå Frostatingslova kjenner vi omgrepet «med lov skal landet byggjast» – og regulerast, siviliserast og strukturast, og frå fjellova veit vi at det er viktig at lovene vi lagar, skal vere i samsvar med tida og tilhøva. Alt dette peikar fram mot dagens tekst.

Denne nye minerallova syter for eit viktig, betra og meir føreseieleg rammeverk for ei gammal, spennande og framtidretta norsk næring. Lova avløyser fem tidlegare lover, på eit vis som nettopp speglar av tida og tilhøva, men dette spegelbiletet peikar samstundes framover, og det er positivt og progressivt.

Denne saka har teke si tid. I tilrådinga frå komiteen står det at meir enn 15 år har gått, og det høyrer òg med til saga at Stortinget hadde eit tidlegare framlegg til handsaming heilt på tampen av Bondevik I-regjeringa si styrings-tid. Dinest trekte Stoltenberg I-regjeringa saka. Den gong då var stortingsgruppene til sentrumsregjeringa skeptisk til lovframlegget frå si eiga regjering. Kvifor det? Jau, eit viktig ankepunkt var at interessene til andre grunneigarar enn staten var stemoderleg handsama.

Senterpartiet er både tilfreds og nøgd med at det ikkje lenger er sakleg grunnlag for ein slik kritikk. Vi har fått ei lov som tek omsyn til deira interesser, på same tid som utvida leiterett opnar opp og legg gunnlaget for fleire funn, større verdiskaping og meir aktivitet, ikkje minst i Distrikts-Noreg, der minerala har markert ein geografisk tendens til å finnast.

Lat meg òg nytte høvet til å streke under at slik leiting, drift og ikkje minst opprydding må skje på skånsamt vis både når det gjeld natur og omgjevnader elles. Det er ikkje minst både viktig og framtidretta at departementet skal vurdere ulike ordningar for å sikre finansiering av opprydding ved avslutning av drift og verksemd.

Driftspause, driftskvile og mellombels driftsstans kjem inn i biletet her, og Senterpartiet er nøgd med at minerallova inneheld klåre reglar for nettopp dette. Disse reglane er òg pragmatiske, dei tek omsyn til både samfunnsmessig forsvarleg forvaltning og gjev rom for næringa til å tilpasse seg marknadstilhøva.

Avslutningsvis vil eg seie at leiting etter mineral har vore viktig og er viktig for landet no og i framtida. Så må vi leggje til at det er sterke og gode fagmiljø, mange års erfaring og bokstavleg talt djup geologisk kunnskap m.m. som har gjort det lettare å finne minerala etter kvart. Det er viktig då at ein har ei lov som samsvarar med den tida vi lever i, og dei tilhøva som eg her har skissert.

André N. Skjelstad (V) [13:47:13]: Først må jeg rette opp en feil på side 17 i innstillingen, der Venstre ved en inkurie har falt ut av en merknad om aktivitetsplikt for tiltakshavere både ved drift på statens og på grunneiers mineraler. Venstre støtter flertallet i at driften «skal igangsettes innen fem år etter at driftskonsesjon er gitt, og driften kan ikke innstilles i mer enn ett år uten tillatelse», og at en «gjennom bestemmelsene om driftshvile sikrer en samfunnsmessig forsvarlig forvaltning av bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om en bærekraftig utvikling og verdiskaping, samtidig som næringen gis rom for å tilpasse seg markedsforholdene». Den merknaden skulle Venstre ha støttet. Det gjorde vi ikke på grunn av en inkurie.

Dette er en interessant sak, antakelig spesielt både for meg og ikke minst for ordføreren for saken. Begge kommer vi fra tidligere store gruvekommuner, så vi har jo på mange måter fulgt den utviklingen over tid, selv om saksordføreren antakelig har fulgt utviklingen med gruve drift i sin kommune lenger enn det jeg har gjort.

Venstre mener uansett at det er svært viktig at vi har fått på plass en ny minerallov, og vi mener at Regjeringen har gjort et godt arbeid med utarbeidelsen av loven, som er en betydelig forenkling av tidligere regelverk. Men noen få bemerkninger til loven som den foreligger:

For Venstre er det viktig at grunneiere skal ha kontroll med hvordan forvaltningen av egne ressurser blir utført. Grunneiere må varsles i forbindelse med leiting, og bergindustribedrifter må inngå skriftlige avtaler med grunneierne før de kan sette i gang undersøkelse og utvinning av betydning. Venstre mener, som de andre opposisjonspartiene, at man snarlig må finne en løsning på hvordan

man skal finansiere opprydding i forbindelse med undersøkelser og driftsfaser og ved avslutning av virksomhet og utvinning av mineraler. Vi har i dag mange nedlagte gruvevirksomheter hvor det fremdeles gjenstår et betydelig oppryddingsarbeid. Det er avfall fra gruvevirksomheter som kan være miljøskadelige, og som i dag utgjør en betydelig miljøtrussel. Dette kan vi unngå for fremtiden. Venstre ber derfor Regjeringen støtte en løsning med en kombinasjon av bankgaranti og oppbygging av fond for opprydding. Avslutningsvis vil jeg bemerke at vi som kommer fra slike gruvekommuner, nok også har sett at opprydding i en del sammenhenger har tatt litt lang tid, så behovet er absolutt til stede.

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad har rettet opp det som står i innstillingen på side 17, første spalte, fjerde avsnitt. Det blir da korrigert.

Statsråd Knut Storberget [13:50:02]: Når Odelstinget nå skal behandle forslaget til ny minerallov, markerer det – som flere har vært inne på – en milepæl i prosessen med å lage en moderne og god lovgivning. Arbeidet startet da minerallovutvalget ble nedsatt i 1993, og har pågått i over 15 år.

Det har lenge vært behov for en ny og moderne lov til erstatning for fem til dels svært gamle lover. Loven er dessuten et utmerket eksempel på Regjeringas innsats for regelforenkling. Med den nye mineralloven moderniserer vi regelverket, forbedrer det språklig, gjør det enklere, mer oversiktlig og lettere tilgjengelig. Samtidig tetter vi hull i det eksisterende lovverket og sørger for at alle deler av mineralbransjen blir regulert og får like konkurransevilkår.

Å sørge for gode rammevilkår for mineralnæringa er både god næringspolitikk og god distriktpolitikk. Mineralloven er et viktig bidrag til Regjeringas målsetting om satsing på distriktenes egne ressurser, lokal verdiskaping og arbeidsplasser i nærområdene. Vi er opptatt av at mineralnæringa er, og skal være, en framtidsrettet næring.

Norsk mineralnæring er usedvanlig viktig for næringsutviklinga i Distrikts-Norge. Regjeringa vil legge til rette for at en næring med bortimot 5 000 ansatte og mer enn 10 milliarder kr i omsetning har forutsigbare og gode rammevilkår. Gjennom mineralloven vil vi stimulere til økt kartlegging av mineralressursene i Norge. Det gjør vi bl.a. ved å utvide leteretten. Norge er rikt på mineralressurser, ikke bare olje. Etter beregninger som Norges geologiske undersøkelse har foretatt, har vi i Norge kjente mineralressurser til en potensiell verdi på mer enn 1 000 milliarder kr. Jeg tror ikke det er så mange som tenker på det, i hvert fall ikke utover de som arbeider med disse spørsmålene.

Det er viktig for Regjeringa å fremme en minerallov som også tar vare på grunneiers interesser når det skal letes og utvinnes mineraler. Grunneiernes kontroll over eiendomsretten videreføres derfor i den nye loven. Det er et viktig prinsipp at grunneieren har frihet sjøl til å inngå avtaler med mineralselskapene.

Regjeringa har vært opptatt av at miljø- og samfunnsinteressene må ivaretas bedre i den nye mineralloven enn hva tilfellet er i dagens lovgivning. Derfor blir det stilt krav til

driftskonsesjon og kompetanse for å sikre bergfaglig forsvarlig drift på Norges mineralressurser. Vi innfører regler om tilsyn for alle aktører. I tillegg vil den nye loven stille strengere krav til opprydding, som flere har vært inne på, og sikring og en økonomisk garanti som sikrer miljøhensyn i tilfelle konkurs hos bedriften.

Departementet skal utarbeide forskrift om en økonomisk garantiordning, og vi vil i samarbeid med næringa utarbeide ordninger som både bedriftene og samfunnet kan leve med. Forskriften vil på ordinær måte sendes på høring før fastsettelse.

Minerallovens regulering av såkalt driftshvile har vært gjenstand for to spørsmål fra komiteen. Dette vil jeg derfor kort kommentere. Vi er opptatt av at den nye loven skal stimulere til aktivitet på mineralforekomstene – det er viktig. Samtidig må det være en balanse i regelverket, slik at bedrifter, når det er behov for det, kan ta en pause i driften. Vi har derfor laget et system der bedriften må søke Direktoratet for mineralforvaltning dersom driften skal innstilles i mer enn ett år.

Regjeringa har vært opptatt av at den nye loven skal ivareta samiske interesser ved mineralvirksomhet. Regjeringa ser det som viktig – i motsetning til hva Fremskrittspartiet har gitt uttrykk for – å følge Norges folkerettslige forpliktelser og å ivareta urfolksinteressene i Norge på en god og balansert måte. I så måte er også dette lovforslaget en oppfølging av de tanker som er nedfelt bl.a. i finnmarksloven. I motsetning til representantene fra Fremskrittspartiet, som ikke ønsker regler som ivaretar samiske interesser, som etter min oppfatning ville skape store folkerettslige problemer for oss, og også andre typer problemer, tar Regjeringa urfolksinteressene på alvor og foreslår derfor regler som styrker samiske interesser sammenlignet med i dag. Under lovarbeidet har vi hatt flere konsultasjonsmøter med Sametinget. Vi har blitt enige på flere punkter, uten at det har lyktes å bli enige om helheten i loven til slutt. Etter Regjeringas mening er det viktig med en grundig behandling av innstillinga fra Samerettsutvalget II før det tas endelig stilling til regler utenfor Finnmark.

Å sørge for gode rammevilkår for mineralnæringa er både god næringspolitikk og god distriktpolitikk. Når vi nå etter mange år endelig er kommet dit at Odelstinget skal vedta mineralloven, er det med glede jeg konstaterer den brede enigheten lovforslaget har fått i Stortinget. Det gir trygghet for at vi nå får på plass en lov som kan skape gode og forutsigbare rammebetingelser både for mineralnæringa og samfunnet i lang tid framover.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Korsberg (FrP) [13:55:28]: Jeg merket meg at statsråden i innlegget sitt kom inn på problematikken rundt Sametinget og de forpliktelsene Norge har i så måte – det kjenner jo statsråden meget godt til fra tidligere. Men jeg registrerer jo også at Sametinget mener at denne loven strider mot folkerettens regler om urfolk og mino-

riteter. Sametinget er altså heller ikke enig med Regjeringen her, og jeg kunne tenke meg å utfordre statsråden på akkurat det området. I tillegg vil jeg utfordre statsråden på at Sametinget mener at retten til land og vann i de samiske områdene tilhører det samiske folket. Er statsråden enig i det?

Statsråd Knut Storberget [13:56:22]: Til det siste: Det er vanskelig å være enig i at en rett innebærer at eiendom tilhører det samiske folk. Hele intensjonen bak finnmarksloven, og også hele intensjonen som ligger i dette lovkonseptet, er jo nettopp at de som har rettigheter opparbeidet over tid, skal få nyttiggjøre seg rettighetene.

Det er jo slik at det bare er på ett område hvor Fremskrittspartiet ikke aksepterer eiendomsrett og rettigheter som folk har opparbeidet seg, og det måtte jo være i Finnmark. Tar man et norgeskart og ser hvordan eiendommene fordeler seg i Norge, vil man se at den private eiendomsretten har vunnet igjennom gjennom hevd og alders tids bruk overalt ellers i Norge, men ikke i Finnmark. Finnmarkseiendommen skulle bøte på det, slik at det samiske folk også fikk ta del i en del av eierrettighetene. Dette lovforslaget bygger veldig god opp under det.

Så formoder jeg også at det ikke er slik at man alltid er enig med Sametinget i forhold til hva slags folkerettslig forståelse man har, og jeg formoder da at Fremskrittspartiet ikke mener at dette forslaget er i strid med ILO-konvensjonen. Snarere tvert imot: Vi mener det er klart innenfor, ut fra hva som er Regjeringas vurdering av det.

Øyvind Korsberg (FrP) [13:57:32]: Jeg kan bare gjenta den første delen av spørsmålet siden statsråden ikke svarte på det. I tillegg skal han få en ny utfordring. Hvorledes definerer statsråden det som går på samiske områder, som Sametinget er veldig opptatt av? Jeg vil gjerne høre statsrådets definisjon av det, men svar gjerne først på den første delen av spørsmålet.

Statsråd Knut Storberget [13:57:56]: Jeg skal svare så langt jeg rekker, for det er omfattende spørsmål.

Når det gjelder det første spørsmålet, er det åpenbart at når Sametinget og noen andre utenfor Regjeringa og utenfor de politiske partiene hevder at lovforslaget skulle være i strid med f.eks. ILO-konvensjonen, betyr ikke det at Regjeringa nødvendigvis er enig i det. Vi har lagt fram et forslag som vi mener absolutt er innenfor de folkerettslige forpliktelser som Norge har påtatt seg. Jeg mener og vil hevde at Norge har gått veldig langt i å anerkjenne de rettigheter som det samiske folk har.

Så er det jo slik at både finnmarksloven og også arbeidet med Samerettsutvalget II har gått i retning av at man skal bort fra begreper som «samiske områder», men at man skal identifisere rettigheter knyttet til bl.a. alders tids bruk. Sånn sett handler det jo egentlig om at samer og andre får de rettighetene som alle andre har fått i Norge. I så måte mener jeg at finnmarksloven er en god konstruksjon, og jeg håper også at Samerettsutvalget II og oppfølgingen av det vil bibringe det samme gode resultat.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk. Fleire har heller ikkje bedt om ordet i sak nr. 1. (Votering, sjå side 636)

Sak nr. 2 [13:59:26]

Innstilling fra næringskomiteen om lov om endring av lov om odelsretten og åsetesretten, lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. og lov om jord mv. (Innst. O. nr. 90 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 44 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletida blir avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten foreslå at blir gjeve anledning til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå hovudtalarane frå kvar gruppe og tre replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare foreslår presidenten at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:00:40]: Siden sakens ordfører, Ola Borten Moe, ikke er medlem av Odelstinget, er det mitt ansvar å framlegge saksordførers innlegg.

Innstillinga er sjeldent avklarende på den måten at en viser stortingspartienes ulike ideologiske grunnsyn i et av samfunnets viktigste spørsmål, nemlig eiendomsrettspolitikken, eiendomsretten til landbruksarealer.

Fra regjeringspartienes side er det lagt vekt på en oppdatering og modernisering av hele lovverket knyttet til eiendomsrettsforholdene i landbruket, og de viktigste tre lovene er odelsloven, jordloven og konsesjonsloven. Regjeringspartiene fører videre sitt grunnsyn om kobling mellom eiendomsrett og eiendomsplikter samt et lovverk som gir langsiktig trygghet for dem som oppfyller pliktene. Odelsloven er spesielt viktig for gårdbrukernes langsiktige forvaltning av landbruk på tross av skiftende økonomiske forhold – økonomiske forhold som i perioder setter framtidstrua på svært krevende prøver for å sikre videreutvikling av gården, slik at den overleveres i en bedre stand.

Det var en stor revisjon av tilsvarende lovverk i 1974, og det er mange paralleller mellom innstillinga den gangen, og debatten da, og det som skjer i dag. Den gang anførte opposisjonen med Høyre, Libertas og Anders Lange sin kritikk av pliktene knyttet til lovverket mot en sentrum–venstre-allianse i norsk politikk.

Det er vanligvis eiendomsretten det appelleres til hver gang bønder og bygdefolk skal kurtiseres til samarbeid med Høyre. Taktikken er da å snakke om forsvar av eiendomsretten uten å si eiendomsrett for hvem. Det er konkurranse om å eie jord. De som arbeider på den, vil eie den, og de som har penger til å eie, vil eie den. Her må man treffe et valg. Man løser ikke konflikten mellom gårdbruker og spekulant som begge ønsker å erverve samme

eiendom ved å si at flest mulig fra begge parter skal eie jord. Man må velge. Man må bygge opp et vern til fordel for den man velger. Dette vernet er den samfunnsmessige vurderingen, konsesjonssystemet og odelsloven.

Jeg har ikke noe sted sett Senterpartiets syn på eiendomsrett så godt uttrykt som i det Adler-Falsenske grunnlovsutkast, der det i sin tid het:

«Eiendomsret er den Ret som enhver Borger har, til at nyde og raade over sit Gods, sine Indtægter, over Frugterne af sit Arbeide og sin Flid.»

Den eiendomsretten er ikke av det samme slaget som godseierne eiendomsrett lenger sør i Europa, den er mer beslektet med arbeidernes rett til å rå over fruktene av sitt arbeid.

Retten til å eie andres arbeidsplass og fruktene av andres arbeid må ikke forveksles med retten til å eie sin egen. Vi må trenge lenger inn i ordet «eiendomsrett», inn til de politiske realiteter. Det er familiebruket som er den norske realitet. Enhver framskrittspolitikk i Norge må basere seg på sjøleie bønder, familiebruket. Erfaringer fra kollektiv overtakelse av godseierne under Stalin og matvarekjedenes overtakelse av råderetten over jord i USA viser dette til fulle.

Motstanden mot framskrittspolitikk kommer i Norge ikke fra kollektiviseringsfolk, men fra høyresida, som kan tenke seg jorda omgjort til spekulasjonsobjekt.

Innstillinga i dag viser at Fremskrittspartiet er konsekvent. De ønsker å ta vekk både odelslov, jordlov og konsesjonslov – alt er veldig enkelt. Det interessante i innstillinga er at partiet Venstre har nærmet seg partiet Høyre ved at en både ønsker å ta vekk odelsloven og ønsker å ta vekk boplikten som en nasjonal plikt og overføre den til kommunene. Høyre står på sitt tradisjonelle standpunkt om ingen personlig boplikt, ingen prisregulering – og undergraver også bopliktene i odelsloven.

Det som er viktig i denne innstillinga, er at det fra regjeringens side er lagt opp til en oppmyking av jordlovens delingsparagraf, § 12. Regjeringens partiene går i merknader inn for å åpne opp for å fradele deler av en landbrukseieendom til nabobruk i særlige tilfeller, hvor det ut fra arronderingsmessige hensyn ligger til rette for det. Fradelingssøknader med det formål å etablere store fritids-eiendommer uten odell og konsesjonsplikter, er ikke ønskelige. Flertallet i komiteen ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med nærmere vurdering av den praktiske utforminga. Det må være nødvendig balanse mellom hensynet til gårdbrukernes behov for stabile eier- og bruksforhold, hensynet til bosetting og hensynet til lokalsamfunnets livskraft. Poenget med en vurdering av oppmyking av delingsforbudet i jordloven § 12 er å legge til rette for frivillige, arronderingsmessige forbedringer av bruksstrukturen, slik at knappe naturressurser – jord, skog og utmark – gir et bedre langsiktig inntektsgrunnlag for dem som bebør og arbeider på disse arealene i bygdene.

Et annet viktig punkt er prisvurderingene. Det legges opp til et større påslag på boverdien, noe som vil kunne lette forholdene ved salg av eiendom.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:05:52]: Representanten Lundteigen tar som vanlig full sats på hoppkanten, og lander med et brak!

I innlegget sitt sa representanten Lundteigen at denne saken viser godt partienes ideologiske syn på eiendomsretten. Det er jeg helt enig i. Dette er en sak hvor det går et betydelig skille mellom venstrepartiene på den ene siden og Høyre og Fremskrittspartiet på den andre når det gjelder respekten for eiendomsretten. Derfor er det beklagelig at Senterpartiet er blitt et gjennomsyret sosialistisk parti, som gjennom lovverket skal frata bonden all form for eiendomsrett. Hvordan vil representanten Lundteigen bidra til at også Senterpartiet blir et parti som styrker bondens eiendomsrett?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:07:00]: Jeg er glad for at vi er enige om at det er et betydelig ideologisk skille mellom Høyre og Fremskrittspartiet på den ene side og regjeringens partiene på den annen side. For Senterpartiet er det en lang tradisjon. Det er en tradisjon som har sin basis i det gamle Venstre rundt 1910 og konsesjonslovene, videre i lovverket med jordloven i 1928, jordloven i 1955, konsesjonsloven i 1974 og nå endringene i 2009.

Senterpartiet har hele tida stått på en konsekvent linje, som jeg her beskriver. Det er ikke noe nytt. Jordbruket i Norge har utviklet seg i positiv retning med denne holdningen, i motsetning til i de land som ikke har plikter knyttet til eiendomsretten. Det er et eksperiment som Fremskrittspartiet står for, som vi heldigvis har unngått i Norge – og det er med stor glede jeg kan se at det vil bli slik framover også.

Torbjørn Hansen (H) [14:07:56]: Jeg synes det var ryddig av representanten Lundteigen så til de grader å slå fast et rent sosialistisk, ideologisk grunnlag for disse eiendomsbegrensningene for norske bønder. Det vi ser i forhold til det faglige, i forhold til utredning av effekt av prisregulering og boplikt, er at dette har omtrent null effekt for de jordbrukspolitiske og distriktspolitiske målsettingene.

Lundteigen var inne på begrepet «selveiende bønder». Statistikken viser at 40 pst. av jordbruksarealet i Norge nå er blitt leiejord. Vi har 180 000 bruk og under 50 000 aktive bønder. Ser ikke Lundteigen – som selv er gårdbruker – at denne statistikken viser at disse eiendomsreguleringene er totalt mislykket med tanke på å sikre en positiv utvikling av landbruket?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:08:52]: Det er ganske oppsiktsvekkende at en representant for Høyre, som i andre sammenhenger definerer seg som konservativ, ønsker å legge til rette for en eiendomsrettspolitikk med en så radikal eiendomsreform at eiendomsstruktur og bruksstruktur blir det samme i en tid hvor det økonomiske fundamentet forsvinner for de mange – som følge av Høyres ideologi.

Det som Senterpartiet står for, er sjølsagt prisregulering basert på bruksverdi på arealene, kostnadsverdi på bygningene og at man kan legge til en boverdi som er større enn den som i dag er på 500 000, slik at man dermed kan få

en høyere pris på enkelte eiendommer, noe som vil gjøre det lettere for yngre folk å overta ved at den eldre garde da kan kjøpe seg et hus et annet sted, og dermed få en fin avslutning på sin yrkeskarriere.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:09:57]: Det er bare å konstatere at representanten Lundteigen nå fremstår som en av Stortingets fremste sosialister.

I regionreformen og i denne saken blir nå fylkeslandbruksstyrene fjernet. Og fylkeslandbruksstyrene har hatt en viktig rolle i å ivareta skjønsmessige vurderinger fra folkevalgte. Nå blir det fylkesmannen – altså byråkraterne – som ene og alene skal styre lovverket og også dette med innsigelsesbruken.

Hvordan mener representanten Lundteigen dette er med på å styrke folkevalgtes innflytelse?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:10:59]: Det viktigste i den replikken var poenget om at Senterpartiet står for en sosialistisk politikk. Det er ganske spesielt å høre at Fremskrittspartiet ikke har lest sin Marx såpass godt at man vet at sosialisme i sin egentlige forstand innebærer det motsatte av privat eiendomsrett, nemlig statlig eiendomsrett – offentlig eiendomsrett. Senterpartiet er den fremste forsvaret av privat eiendomsrett – en type privat eiendomsrett som har bred forståelse ute i samfunnet, og som kan videreutvikles, i motsetning til den eiendomsrett som vi har sett lenger sør i Europa, eller i USA. Der er det store konflikter knyttet til eiendomsretten, fordi folk ikke finner fellesskapet til den. I Norge står familiebruket for en eiendomsrettstradisjon som er langsiktig og fornuftig.

Presidenten: Replikkordskiftet er slutt.

Arne L. Haugen (A) [14:12:32]: Eiendomslovgivningen i landbruket er både omfattende og komplisert. Det vi skal ta stilling til her i dag, er Regjeringens forslag til endringer i odelsloven, jordloven og konsesjonsloven. Samlet legger bestemmelsene i disse lovene viktige rammer for hva den enkelte kan gjøre med eiendommen sin, samtidig som det har betydning for gjennomføringen av den landbrukspolitikken et bredt flertall i denne salen stiller seg bak.

Bakgrunnen for proposisjonen er et ønske om å forenkle og samordne samtidig som endringene skal gjøre landbrukslovgivningen mer målrettet og effektiv, slik at den på en bedre måte enn i dag kan bidra til at vi når våre landbrukspolitiske målsettinger. Det blir også gjort endringer i arealstørrelsene i odelsloven og konsesjonsloven for å unngå at odelsrett, boplikt og konsesjonsplikt knytter seg til eiendommer som har mer karakter av å være boplass eller fritidseiendom enn landbrukseiendom.

Endringene som her blir gjort, er basert på grundige utredninger først og fremst gjennom Odelslovutvalgets arbeid, men også gjennom forvaltningsreformen og endringene i forvaltningslovgivningen. Høringen som departementet gjennomførte, gav bred støtte til endringsforslagene.

Vi har gjennom mange år av forskjellige grunner hatt

en betydelig nedgang i antall driftsenheter i landbruket. Selv om denne avgangen nå er i ferd med å stagnere, er det blitt færre aktive gårdbrukere, men vi har tilnærmet samme areal og dyretall i produksjon nå som for 20 år siden. Vi ser at landbrukseiendommene blir drevet og også bebodd etter at selvstendig drift opphører. Det er liten tvil om at bo- og driveplikten er en viktig årsak til at vi har greid å opprettholde bosetting i distriktene og et levende landbruk med selveiende bønder.

Samsillet mellom jordloven, konsesjonsloven og odelsloven bidrar i sterk grad til at vi her i landet har et bredt og mangfoldig landbruk som balanserer behovene for langsiktig og bærekraftig ressursforvaltning med matproduksjon og næringsmessig utnyttelse av de samme ressursene.

I Nationen kunne vi i går lese at flertallet i næringskomiteen har skrevet merknader i denne innstillingen som kan innebære både prishopp for landbrukseiendommer og en klar liberalisering dersom de blir tatt til følge. Ja, det kan kanskje bli slik. Jeg tror det er viktig at vi har et lovverk som er tilpasset de ulike rammevilkårene ulike steder i landet vårt.

Proposisjonen peker på at prisrundskrivet bør åpne for at en offentlig myndighet kan avklare spørsmålet om pris i forkant av salget, noe flertallet, som Arbeiderpartiet er en del av, støtter. I og med at dagens konsesjonslov legger opp til at priskontrollen skal foretas etter at et salg har funnet sted, har flere brent seg på at prisen blir nedjustert i etterkant. Denne usikkerhetsfaktoren vil vi kunne fjerne dersom konsesjonsprisen kan avklares på forhånd. Da vil både kjøper og selger vite hva de har å forholde seg til. Vi har derfor bedt departementet gjøre en vurdering av om ikke konsesjonsprisen som en hovedregel skal kunne avgjøres på forhånd i forbindelse med arbeidet de skal gjøre med prisrundskrivet.

Når det gjelder odelskretsens omfang, viser praksis enkelte uheldig utslag. Arbeiderpartiet er derfor med i en flertallsmerknad der vi ber departementet se nærmere på odelskretsens omfang.

Vi ser at det er store forskjeller rundt om i Kommune-Norge når det gjelder praktisering av regelverket om fritak fra boplikt. Mulighetene for å få fritak avhenger av hvor i landet du bort, og jeg mener at det kan være riktig. Når vi nå innfører arealgrenser og de skjønsmessige kriteriene bortfaller, vil vi nok få en noe mer enhetlig praktisering av denne bestemmelsen. Det har imidlertid vært viktig for oss at lovverket fortsatt skal kunne åpne for lokalt skjønn, siden vi her i landet har variert naturgrunnlag og svært ulikt inntektspotensial. Det er vel også slik at vettet er noenlunde jevnt fordelt rundt om i kommunene, og at lokale tilpasninger kan være på sin plass. For oss er det avgjørende viktig at regelendringene skal bidra til at boplikten fungerer etter hensikten, som er å få folk til å bo på gårdene, og at vi får næringsutvikling og aktivitet i bygdene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:17:44]: Regjeringspartiene har en flertallsmerknad som går på de-

lingsforbudet i jordloven § 12. Representanten Lundteigen var også inne på den merknaden, og han sa at dette bare skulle praktiseres i tilfeller der det arronderingsmessig lå til rette for en bedre struktur. Det står det ingenting om i denne merknaden. Jeg forstod representanten Haugen dit hen at flertallet legger til grunn at det her kan skje en betydelig liberalisering i forhold til fradeling av tun og jordvei for salg av jord til andre bønder som ønsker å utvide sin virksomhet. Hvordan er denne merknaden å forstå?

Arne L. Haugen (A) [14:18:40]: Undertegnede forstår denne merknaden som den er formulert, slik at i deler av landet kan det være en veldig hensiktsmessig løsning å dele fra tun og selge dyrket jord til nabobruk og dermed få en boplass og kanskje en høyere verdi. Andre plasser i landet kan det være veldig hensiktsmessig å selge slike mindre eiendommer udelt, da det viser seg å være et attraktivt salgsobjekt.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:19:37]: Jeg oppfatter dette som en betydelig liberalisering av jordloven § 12. Det vil bli interessant når Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med denne saken.

Det som er underlig her, er at regjeringspartiene ikke fremmet dette i forbindelse med lovarbeidet. Det finner jeg svært merkelig. Jeg vil anta at det har vært press fra velgergrupper som har sagt: Hør på Fremskrittspartiet, de har mye fornuftig å komme med! Man har da hatt et press på seg for å bidra til liberalisering av praktiseringen rundt jordloven § 12. Da vil jeg bare spørre representanten Haugen om dette påtrykket har vært så stort som undertegnede tror det har vært.

Arne L. Haugen (A) [14:20:42]: Jeg kan si at det har det definitivt ikke vært. Dette er et resultat av at rød-grønne politikere i næringskomiteen har jobbet godt sammen og fått fram forslag som peker framover.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:21:20]: Næringskomiteen har i løpet av denne stortingsperioden, som nå nærmer seg slutten, hatt veldig mange debatter rundt de problemstillingene som denne saken er knyttet til. Vi har hatt saker knyttet både til odelsloven, til jordloven og til konsesjonsloven. Resultatet av de debattene har vært at regjeringspartiene og de to landbruksministrene som har vært fra Senterpartiet i denne stortingsperioden, har gitt negative tilbakemeldinger på det å bidra til noen form for liberalisering og forenkling av dette lovverket. I de debattene har det blitt vist til at de skal komme med en revisjon av lovverket i løpet av perioden. Så får vi denne saken. Det blir i media fremstilt fra regjeringspartiene slik at dette bidrar til en liberalisering av lovverket. Det vil jeg ta sterkt avstand fra. Man har i stor grad bidratt til en ytterligere innstramning av lovverket rundt eiendomslovene i jordbruket.

Fremskrittspartiets oppfatning er, som jeg har sagt ganske mange ganger, at dette lovverket er med på å be-

grense utviklingsmulighetene i landbruket. Landbruket i dag er noe helt annet enn landbruket var da disse lovene ble innført i Norge. I dag har ungdommen som vokser opp på landbygda og på gårdsbruk, alle muligheter til å velge seg bort fra landbruket hvis de ønsker det. Det å ha odelsrett til en landbrukseiendom føles i mange tilfeller som en tung byrde å bære og en tung forpliktelse å føre videre. Det kan også bidra til at yngre søsken som har mer interesse for og bedre forutsetninger for å drive landbruk, ikke slipper til.

Lovverket bidrar også til at vi nesten ikke har utbud på markedet av drivverdige landbrukseiendommer. Odelsloven bidrar til sitt ved at fjernere slektninger kommer og tar eiendommer på odel. Konsesjonsloven bidrar på sin måte ved at prisene på landbrukseiendom holdes nede, helt stikk i strid med hva som er vanlig på eiendomsmarkedet. Det bidrar til at eiere av landbrukseiendommer ikke ser seg tjent med å selge fordi man ikke får betalt for de verdiene som eiendommen representerer.

Fremskrittspartiet ønsker å gjenreise eiendomsretten i landbruket. Vi ønsker at landbruket skal få de samme spillereglene som annen type eiendomsmarked. Det tror vi vil slå positivt ut for landbruket, for eiendomsretten og for dem som i dag har sin formue plassert i landbrukseiendommer.

Flertallet har en merknad hvor de ber om at man ser på praktiseringen av jordloven § 12. Det er vanskelig å forstå denne merknaden som noe annet enn at man kommer opposisjonen i møte ved at man nå, i tolvte time, har snudd i forhold til den holdningen man viser tidligere i innstillingen, og som man har vist i andre saker som vi har behandlet i denne perioden. Det som er merkelig, er at man ikke benytter anledningen når vi først har denne saken til behandling, for det hører med til sjeldenhetene at vi får den typen revisjon av dette lovverket som det vi har hatt nå.

Vi ønsker heller ikke at fylkeslandbruksstyrene skal legges ned. Fylkeslandbruksstyrene ivaretar, så lenge vi har dette lovverket, det folkevalgte skjønnnet, og det er det viktig å styrke, ikke svekke.

Jeg tar opp de forslag som Fremskrittspartiet står bak.

Presidenten: Representanten Hans Frode Kielland Asmyhr har teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Arne L. Haugen (A) [14:26:54]: Fremskrittspartiet, sammen med Høyre, mener boplikten er et for kraftig inngrep i den private eiendomsretten og underbygger dette med Bygdeforsknings spørreundersøkelse om boplikt, som viser at 95 pst. av dem som bor på eiendommer med boplikt, ville ha bodd der uansett. Er ikke det en bekræftelse på at boplikt ikke føles som en innskrenking av eiendomsretten?

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:27:29]: Jeg ser på dette som en bekræftelse på at vi ikke trenger dette lovverket. Det viser at folk vil bo på landsbygda, på landbrukseiendommer, av egen fri vilje, uten at man skal ha et

stramt lovverk som på en måte skal tvinge folk til å gjøre det.

Men jeg synes det er interessant at regjeringspartiene ikke ønsker å stimulere folk til å bo på landsbygda, men man ønsker å ha et lovverk som tvinger folk til å bo på landsbygda, og det er noe som vi tar sterkt avstand fra.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:28:16]: Som jeg sa i innlegget, står Fremskrittspartiet for en sjeldent ekstremistisk politikk i eiendomsretts spørsmål. Det er pengene som skal bestemme alt, ingen andre ting avgjør hvem som skal eie landbruksarealene.

Regjeringspartiene legger opp til to justeringer. Det er boverdien i prisvurderingene, at det legges mer vekt på boverdi – som er klokt – og en legger opp til at Regjeringa skal se nærmere på jordloven § 12 om delingsforbudet, sånn at det i særlige tilfeller kan legges vekt på andre hensyn enn det som er tilfellet i dag.

Det jeg ønsker svar på, er: Noe av det viktigste som Regjeringa gjør, er å stramme kraftig inn i den personlige boplikten. Det er vel det som Fremskrittspartiets talsperson her legger mest vekt på når han sier at det er ikke noen liberalisering fra regjeringspartienes side, det er tvert imot en innstramming av den viktigste plikten, nemlig den personlige boplikten, og det er for Fremskrittspartiet en stor byrde å måtte erkjenne.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:29:23]: Først vil jeg ta avstand fra at Fremskrittspartiet på dette området står for noen ekstremistisk politikk. Fremskrittspartiet har et synspunkt på dette området som støttes av folk flest her i landet.

Jeg må bare referere til det jeg sa i svaret på replikken fra representanten Arne L. Haugen, at en innstramming av boplikten er feil virkemiddel. Man skal altså tvinge folk til å bo på landsbygda istedenfor å komme med positive virkemidler som gjør at folk ønsker å bo og virke på landsbygda. Man kan jo stille seg spørsmålet hvordan representanten Lundteigen og regjeringspartiene har tenkt å følge opp at folk virkelig ivaretar boplikten. Det vil bli gjennom dyneløfting, antageligvis. Det er en politikk som vi tar sterkt avstand fra.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:30:30]: På vegne av regjeringspartiene er jeg veldig stolt av innstramminga i den personlige boplikten. Jeg er veldig stolt av at det nå er lagt til rette for et system som er det motsatte av dyneløfting. Det er folkeregistrering i den enkelte kommune, og det er helt sentralt i et spørsmål hvor det altså er et knapt gode som skal fordeles – et knapt gode som det er utrolig mange tusener av ungdommer som vil overta. De ungdommene ønsker at det skal være plikter, slik at en dermed kan vise at en ønsker å yte noe tilbake.

Men mitt spørsmål er knyttet til det ekstremistiske, og spørsmålet går konkret på: Hvilke partier i Det norske storting har noen gang fremmet forslag om at en skal oppheve både odelsloven, jordloven og konsesjonsloven? Hvilke partier er det som har vært så ekstremistiske noen gang i Det norske storting?

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:31:25]: Jeg synes det er interessant at representanten Lundteigen, av alle, beskylder Fremskrittspartiet for å være ekstremistisk. Hvis man spurte det norske folk om det var Fremskrittspartiet eller representanten Lundteigen en oppfattet som ekstremist, tror jeg svaret på det hadde vært rimelig tydelig.

Fremskrittspartiet ønsker å styrke eiendomsretten gjennom de grep vi foreslår i denne loven. Vi fratar da ingen eiendomsretten med de forslag vi fremmer!

Presidenten: Da er replikkordskiftet er avslutta.

Torbjørn Hansen (H) [14:32:21]: Ot.prp. nr. 44 for 2008–2009 inneholder på den ene siden en modernisering og oppdatering av det omfattende regelverket vi har for eiendom i Norge, særlig på landbrukssiden. Det kan for så vidt være positivt uansett at bestemmelser blir enklere og tydeligere. Proposisjonen gjør endringer i ikke mindre enn åtte lover som berører eiendoms politikken, og er basert på et relativt omfattende lovmessig utredningsarbeid i forkant, særlig når det gjelder odelsretten og åsetesretten.

På den andre siden får innstillingen til denne proposisjonen fram en meget klar forskjell i politikken for eiendomsrett i Norge. Riktignok står de rød-grønne partiene inne på en merknad som taler varmt om eiendomsretten og det personlige eierskapets betydning i et langsiktig generasjonsperspektiv, men denne festtalen om eiendomsrett er dessverre en ren avledningsmanøver i forhold til realitetene i denne saken, som er en videreføring og en til dels kraftig innskjerping av lover og regler som svekker bønders og andre grunneieres og boligeieres rettigheter til egen eiendom.

La meg bare slå fast innledningsvis at Høyre ønsker en kraftig kursendring når det gjelder eiendomsrett. Vi mener at det vil styrke verdiene i distriktene, det vil øke bøndenes inntektspotensial, det vil gjøre landbruksnæringen i Norge mer robust og tilpasset framtiden samt styrke den enkeltes private eiendomsrett. Det siste er for Høyre et prinsipielt viktig og selvstendig mål.

Denne saken handler altså om odelsretten, åsetesretten, boplikten, delingsforbudet og prisreguleringen på gårdsbruk gjennom konsesjonsloven. Høyre er for en modernisering og videreføring av odelsretten, selv om også denne er gjenstand for debatt, sett opp mot eiendomsrett. Årsaken til at Høyre viderefører odelsretten, er at dette gir forutsigbarhet ved generasjonsskifte og et bidrag til et langsiktig, personlig eierskap. Jeg ser likevel paradoksene som ligger i at odelsretten segmenterer eiendomsstruktur og begrenser friheten i omsetningen av gårdsbruk.

Når det gjelder offentlig prisregulering ved kjøp og salg av privateide norske gårdsbruk, er Høyre av den oppfatning at dette er et totalt urimelig, gammelsosialistisk arvegods. Vi har solid erfaring for at voksne privatpersoner selv er fullt ut i stand til å avgjøre hva som er en fornuftig pris ved omsetning av boligeiendom så vel som av all annen næringsvirksomhet i Norge. Da virker det helt underlig at man skal ha et eget, statlig prisreguleringssystem for gårdsbruk. At folk som har bygget opp gårdsdrift

og boligeiendom gjennom generasjoner, skal få redusert en ferdig forhandlet salgspris fordi landbruksbyråkratiet mener at prisen er høyere enn det et teoretisk driftsgrunnlag på gården tilsier, er etter min mening helt urimelig. Dette innebærer en ren overføring av verdier fra selger til kjøper og kan betraktes som en slags statlig konfiskasjon av private verdier.

De negative effektene av dette er opplagt: Nedregulering av pris hindrer omsetning av gårdsbruk, og det hindrer nyinvesteringer i årene foran et eventuelt salg. Prisregulering gjør at norske bønder som går ut av næringen, blir fratatt store verdier hvis de som følge av omstilling i jordbruket må gå ut av næringen og finne seg en vanlig bolig i et fritt boligmarked uten prisregulering. Her registrerer jeg at saksordføreren i den offentlige debatten rir to hester og prøver å dobbeltkommunisere Senterpartiets politikk når det gjelder prisregulering av eiendom. Det er bare å konstatere at denne saken slår fast fortsatt statlig priskontroll for norske bønder.

Boplikten er et tilsvarende håpløst inngrep i eiendomsretten, og det er ganske graverende at Regjeringen utvider boplikten til også å gjelde arveoppgjør for landbruks-eiendom og boliger med kommunal boplikt. Realiteten er at staten legger boliger ut på tvangssalg dersom folk ikke bruker huset slik politikerne vil. Med dagens endring vil boliger som i dag er fritidseiendom, kunne bli tvangs-solgt ved arveoppgjør dersom arvingene ikke vil gjenoppta bruken av eiendommen som helårsbolig.

Det står 35 000 tomme gårdshus rundt omkring i Norge. Vi har 40 pst. andel leiejord i norsk jordbruk. Det er om lag 180 000 landbrukseiendommer, men under 50 000 aktive bønder. Det er etter min mening opplagt at de norske eiendomsreguleringene har negativ effekt, ikke bare for tusenvis av familier og privatpersoner, men også for norsk landbruk og for utviklingen i norske kommuner. Skal vi få til en dynamikk og en utvikling i jordbruket, må vi akseptere en markert deregulering av eiendomslovene, herunder fjerning av delingsforbudet i jordloven. Jeg registrerer at regjeringspartiene kommer løpende etter Høyre med noen signaler når det gjelder delingsforbudet og leiejord-problematikken, men signalene er svake og uten konkret innhold.

Alt i alt er denne store lovsaken en videreføring av en mislykket del av norsk landbruks- og distriktpolitikk. Den er ikke basert på faglig dokumentasjon og kunnskap om hva som er bra for norske bønder og grunneiere, men på politisk ideologi og nostalgi.

Jeg vil ta opp Høyres forslag i innstillingen – de som vi har fremmet alene eller sammen med andre.

Presidenten: Da har representanten Torbjørn Hansen teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Arne L. Haugen (A) [14:37:42]: Høyre, sammen med Fremskrittspartiet, mener at prisen på landbrukseiendommer skal fastsettes i markedet, og at det ikke skal være noen begrensninger på hva en landbrukseiendom skal kunne omsettes for. Myndighetene skal holde seg langt

unna, markedsliberalismen skal få virke fullt ut og uforstyrret av reguleringer. Når en nå ser markedsliberalismens kollaps i land etter land verden over, er det ingen bekymring i Høyre over eventuelle konsekvenser dette kan få i forhold til eiendomsomsetningen innenfor landbruket?

Torbjørn Hansen (H) [14:38:28]: Det er jo fristende å trekke en parallell tilbake til en sak vi behandlet tidligere i dag, i Stortinget, om Entra Eiendom, som opererer i dette fullt ut markedsliberalistiske systemet hvor man kan sette priser fritt og handle, kjøpe og selge som man vil. Det er fri prisfastsettelse på all annen eiendom i Norge – det er full frihet til å fastsette pris på all annen næringsvirksomhet i Norge. Jeg synes det er helt utrolig at Arbeiderpartiet mener at det er skadelig i forhold til jordbruket at en kjøper og en selger av en gårdseiendom blir enige om en pris, en pris som står i forhold til driftsgrunnlag, en pris som står i forhold til boligeiendom, en pris som står i forhold til beliggenheten på gården. Denne frykten for fri prisdannelse på gårdsbruk, mekanismer som man har på alle andre områder i samfunnet, er komplett uforståelig, og jeg kan ikke se at dette er noe annet enn en ren ideologisk hang-up i forhold til et område som burde vært deregulert for lenge siden.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:39:35]: Jeg gikk tilbake og refererte det Adler-Falsenske grunnlovsutkastet. Jeg kunne referert odelsloven, som er forankret i Grunnloven. Når da representanten fra Høyre kommer med «gammel-sosialistisk arvegods», er den beste karakteristikken min av det: historieløst.

Det er riktig at Regjeringa legger opp til priskontroll – takk og pris – bruksverdi på jord, kostnadsverdi på bygninger, og at boverdi kan tillegges mer vekt – flott. Partiet Høyre legger opp til at en skal styrke inntekspotensialet ved frasalg. I beste fall er vel det engangsinntekter, men det er jo Høyres måte å løse inntektsproblemet i jordbruket på.

Spørsmålet mitt går på at Høyre sier at en skal styrke bøndene. Når eiendommer skal selges, er det et valg mellom en bonde og en som har penger, en som har penger som ikke vil bo og ikke vil drive. Kalles den som ikke vil bo og ikke vil drive, for en bonde?

Torbjørn Hansen (H) [14:40:39]: Det er mye man kan ta tak i i disse tiradene fra representanten Lundteigen. Jeg vil si at den politikken som vi har på dette området, er basert på kunnskapsløshet. Man har ingen faglig kunnskap om de konsekvenser som følger av prisregulering, boplikt og delingsforbudet. Det eneste vi ser av statistikken, er at dette sementerer eiendomsstrukturen. Vi har 180 000 gårdseiendommer i Norge, kun 50 000 aktive bønder, og at representanten Lundteigen mener at dette systemet er bra for norske bønder, er helt uforståelig. Tvert imot ville det være bra for aktive bønder som vil satse for framtiden, at de får muligheten til å kjøpe mer areal, og kan drive ut fra egen eiendom. Det som vi ser er konsekvensen her, er mange små bruk, man får mye leiejord og et jordbruk som i liten grad er framtidsrettet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:41:35]: Prisspørsmålet er i odelsloven forankret i åsetesretten og skal sikre at den som overtar en odelseiendom, skal få inntekt av sitt arbeid. Det som nå er diskusjonen, er konsesjonslovens prisbestemmelser.

Så refereres det til små bruk. Regjeringa har sagt, og komiteen har sagt, at en skal legge vekt på bruksverdi på jord og kostnadsverdi på bygninger, og at en skal legge mer vekt på boverdien. Dermed kan mindre eiendommer få en høyere boverdi og dermed bli solgt til en høyere konsesjonspris. Det vil øke utbudet og gi mulighet for ungdom. Er ikke dette en forbedring?

Torbjørn Hansen (H) [14:42:23]: Da høres det jo ut som at representanten Lundteigen argumenterer med at hvis konsesjonsprisen nærmer seg markedspris, da er det en forbedring. Men da vil det jo være en mye større forbedring bare å fjerne hele prisreguleringen og sørge for at markedet setter det som er riktig pris – at selger av et bruk og kjøper av et bruk blir enige, og at staten ikke blander seg inn i det.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

Inge Ryan (SV) [14:42:53]: Jeg viser til merknadene fra de rød-grønne i innstillinga, men jeg skal prøve å løfte blikket og supplere litt i forhold til det som står der. For det er riktig som det blir sagt fra flere her, at landbruket er en veldig regulert næring. Det skal den også være, det er faktisk rett at landbruket er en regulert næring. Det er fordi landbruket skal ivareta noen av de viktigste målene som Stortinget har satt for landet. Da må det være en regulert næring. Vi ser f.eks. gjennom finanskrisen hva som skjer med næringer som ikke er regulert. Vi kan ikke ta sjansen på at landbruket kan komme i en liknende situasjon når det ivaretar så viktige funksjoner for det norske folk. Og det aller viktigste er at landbruket skaffer oss mat. Vi må sørge for at vi tar vare på matjorda, at matjorda blir tatt vare på på en slik måte at den står seg over lang tid – i evig tid skal vi bruke denne matjorda – og slik at vi produserer mat overalt. Vi har for lite matjord i Norge. Folketallet øker jevnt og trutt, vi nærmer oss 5 millioner innbyggere, og med den utviklinga vi ser i forhold til det, vil det etter hvert bli mindre og mindre av den maten vi trenger, som vi produserer sjøl. Det gjør at vi må slå ring om matjorda, vi må sørge for at vi har gode lover, gode reguleringer som gjør at matjorda blir godt ivaretatt.

Et annet viktig mål, som alle partier med unntak av Fremskrittspartiet har fastslått mange ganger på Stortinget, er at man ønsker å bevare dagens bosettingsmønster. Norge er et av de beste landene i verden når det gjelder å ha en aktiv distriktpolitikk. Statsminister Göran Persson sa da han var i Norge etter at han hadde gått av som statsminister i Sverige, at han var imponert over det Norge hadde fått til i forhold til å ta vare på spredt bosetting, i motsetning til den politikken som f.eks. Sverige hadde ført. Ja, det er viktig å ta vare på spredt bosetting, men da er vi også avhengige av å ha et landbruk i hele landet, en regulert næring som gjør at det bor folk over alt. Derfor er den

innskjerpingen av boplikten som har kommet, etter mitt syn, og etter SVs syn, veldig, veldig rett. Boplikten var i ferd med å utvannes, og denne innstrammingen tror jeg vil gjøre at det blir slutt på at folk opplever at det ikke er lys i husene, at flotte eiendommer faktisk ikke er bebodd, men at det faktisk er noen innom nå og da.

Jeg mener at familiebruk har vært en suksess i Norge. Familiebruket er en suksess. Det er tradisjon for at man skal ta vare på bruket og helst overlate det i bedre stand enn da man selv overtok det. På den måten sørger man for at nettopp denne matjorda som jeg snakker om, og disse flotte eiendommene, blir bra både i forhold til matproduksjon, og ikke minst i forhold til at vi har et land som lever, et land som vi er stolte av alle sammen.

Så har jeg registrert i debatten at man diskuterer hvem som er ekstremister osv. Og det er jo ingen tvil om at det er store ideologiske forskjeller mellom de rød-grønne på den ene siden, og Fremskrittspartiet og Høyre på den andre siden. Det er veldig greit å få fram det. I en eventuell meningsmåling blant det norske folk, tror jeg man ville vært stolt over norsk landbruk, og at man faktisk ville ønsket at landbruket skulle fortsette slik som i dag, med den begrunnelsen som jeg gav tidligere. Så det å kalle representanten Per Olaf Lundteigen for en ekstremist, syns jeg er merkelig. Han er ekstrem i én forstand, representanten Lundteigen: Han har vært ekstremt flink til å slåss for norsk landbruk og for norske distrikter gjennom mange år, og det står det stor respekt av. Mitt parti, og jeg sjøl, syns at Lundteigen fortjener alt annet enn kritikk for den jobben han gjør. Han er en ekte varm talsmann for norsk landbruk og for norske distrikter, og slike folk trenger vi på Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:47:33]: Jeg må ta sterkt avstand fra de påstandene som kom fra representanten Inge Ryan om at det er enkelte som ikke ønsker å ha et landbruk over hele landet, og som ikke ønsker å ha en spredt bosetting. Det er helt feil.

Det jeg skulle spørre representanten Inge Ryan om, var: I det forrige replikkordskiftet mellom representanten Hansen og representanten Lundteigen fikk vi høre at prisreguleringer var viktig, for ellers ville bare de rike kjøpe eiendommer. Det vi ser i dag, er nettopp at det er de rike som får kjøpt eiendommer. Vi har saken om Øvre Vilberg gård, hvor Stein Erik Hagens datter fikk kjøpe en eiendom, selv innenfor det gjeldende regimet. Vi har også en sak nå i Vestby, hvor shippingarvingen Petter Olsen får kjøpt en eiendom til flere titalls millioner kroner. Bekymrer det representanten Inge Ryan at det nettopp er de rike som i dag får kjøpt?

Inge Ryan (SV) [14:48:45]: Aller først til Fremskrittspartiet og dette med bosetting og landbruk over hele landet: Når man i program og i forslag ønsker å redusere overføringene til landbruket så kraftig som Fremskrittspartiet ønsker, når man sier at man på sikt skal avvikle landbruksstøtten, skjønner vi alle sammen at det å skulle kunne ha

landbruk i Sogn og Fjordane og i Indre Namdal, der jeg kommer fra, vil være umulig med Fremskrittspartiets politikk, da det vil føre til en dramatisk avfolking av Norge. Det er ikke bare det at man sier det, man foreslår det også i Stortinget.

Nei, jeg ønsker ikke at rike skal få adgang til å kjøpe eiendommer. Det er klart at det fins eksempler på at rike folk får kjøpt eiendommer, og det kan ikke vi sette oss imot, for sjøl om det er reguleringer på prisene, er det naturligvis sånn at noen ganger er det rike folk som får tak i disse eiendommene, andre ganger folk som er mindre rike. Så jeg ser ikke det med prisregulering som bestemende for om det er rike eller mindre rike som får kjøpt eiendommer.

Torbjørn Hansen (H) [14:49:53]: Når jeg hører på Inge Ryans innlegg, opplever jeg at det er gode intensjoner, det er ønske om å få lys i husene i distriktene, og at det er det som på en måte er drømmen bak disse eiendomsreguleringene, men det er jo lett å se at dette er illusjoner, som ikke er basert på fakta.

Hvis man ser på forholdet til boplikten, som er det store verktøyet i denne sammenhengen, og som er et grovt inngrep mot mange, viser jo en stor undersøkelse at 20 pst. gir blaffen i boplikten. De lar bare være å oppfylle den. Men de som da faktisk bor der, ville jo bodd der uansett. Så det viser at boplikten ikke har noen effekt for hvor mange som utøver en helårsbosetting ute i distriktene. Hvordan kan man da påstå at dette er et virkemiddel som sikrer lys i husene rundt omkring i Norge?

Inge Ryan (SV) [14:50:46]: Grunnen til at jeg syns boplikten er viktig, er at de mange naturperlene som gårdbrukere i dag disponerer, er en del av landet som man har fått disposisjonsrett over, og det går i arv. Det blir feil at man skal disponere den type eiendommer hvis man ikke velger å være bosatt der, og ta vare på det, og bidra til det miljøet som man da bor i.

Jeg vet at det er betydelig frustrasjon mange steder der boplikten omgås, fordi disse fine eiendommene på en måte bare halvveis blir utnyttet. Det er feil. Når man har fått tilgang til den type eiendom, skal man også bo der fullt og helt, og bidra til det lokalsamfunnet som man da er en del av.

Jeg tror at en innskjerping av boplikten vil gjøre at det blir mindre forsøk på å omgå de reglene som har vært fram til i dag.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:51:54]: Det er interessant å høre på argumentasjonen fra representanten Inge Ryan når han sier at vi er helt avhengige av å ha dette stramme lovverket for å sikre at folk bor ute i distriktene, bl.a. i Nord-Trøndelag, hvor representanten Inge Ryan kommer fra. Da sier han også indirekte at hvis vi fjerner dette lovverket, vil folk flytte i store strømmer, bl.a. fra Nord-Trøndelag. Det finner jeg merkelig at en representant fra Nord-Trøndelag kan si.

Det vi i næringskomiteen har fått beskjed om når vi har reist over hele landet, bl.a. i Nord-Trøndelag, er jo at det

er en betydelig fraflytting fra distriktene og inn til sentrale strøk i dag. Det merker jo jeg, som representerer Akershus fylke, hvor det er en betydelig tilflytting.

Er representanten Inge Ryan stolt av den fraflyttingsstrømmen som de rød-grønne bidrar til?

Inge Ryan (SV) [14:52:56]: Den rød-grønne politikken bidrar til mindre fraflytting enn om Fremskrittspartiet hadde sittet med makta. Det er jeg ganske overbevist om.

Det at vi har sentralisering i Norge, det at Norge sklir mot Oslofjorden, betyr ikke at vi skal ha mindre politikk. Det krever jo mer politikk. Vi må ha mer distriktspolitikk, for det er et uttalt ønske fra dette parlamentet at vi skal ha bosetting over hele landet. Og andre land kikker til Norge fordi vi har vært flinke til å klare å ivareta hele landet på en god måte, men ikke godt nok, ikke godt nok, og derfor skal vi ha mer distriktspolitikk og ikke mindre distriktspolitikk. Kommer Fremskrittspartiet til makta, får vi ingen distriktspolitikk, og da vil det bli dramatisk i forhold til den utviklinga.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [14:53:54]: Kristeleg Folkeparti er uroa for fråflyttinga frå gardsbruk her i landet. Utan buplikt er me overttydde om at det vil opna seg ein marknad for at landbrukseigedomar vert store fritidseigedomar for kapitalsterke investorar som berre vert buande i korte periodar, som i feriar og liknande. Det er ikkje dette Kristeleg Folkeparti oppfatar som levande bygder eller som ein framtidretta landbrukspolitikk.

Ei undersøking frå i fjor stadfestar at buplikta gjev meir stabil busetjing. Ni av ti søker aldri om fritak frå buplikta, og blant desse er det over 90 pst. sannsynlegheit for at dei bur på garden i over 40 år etter innflytting. Har gardbrukaren søkt om fritak, er sannsynlegheita mykje større for at garden vert fråflytta etter at fritaksperioden er over.

Kristeleg Folkeparti meiner i likskap med Bondelaget at det framleis bør vera lengre buplikt ved odelsløsning. Me meiner denne bør vera ti år, framfor fem år ved anna overdraging. Kristeleg Folkeparti foreslår difor eit nytt andre punktum i konsesjonslova § 5 andre ledd, som seier: «Ved odelsløsning må erververen bebo eiendommen i minst 10 år.»

Kristeleg Folkeparti har merka seg forslaget om å oppheva odelslova § 29. Dette kan medverka til at andre som har rett på odel, ikkje får varsel når kommunen pålegg eigaren å søkja konsesjon. For det offentlege fører dette til mindre arbeid, men for den som har rett på odel, kan det føra til rettstap. Kristeleg Folkeparti meiner difor at dei som har rett på odel, må få varsel i ein slik situasjon. Me foreslår difor ein ny § 29 i odelslova som seier: «Ved overdragelse av odelseiendom skal kommunen varsle de øvrige odelsberettigede.»

Kristeleg Folkeparti støttar opphevinga av § 78, slik at det vert full likestilling mellom kvinner og menn, også når det gjeld menn som er fødte før 1965. Samstundes er det ein del menn som er fødte før 1965, og som har eldre systrer, men som har førebudd seg på å overta for-

eldra sin landbrukseigedom. Disse har gjerne teke landbruksutdanning og busett seg på eller i nærleiken av eigedomen. For dei som har busett seg på eigedomen, har kommunar i nokre tilfelle nekta frådeling av tomt til dei oppførte husa. Dersom det ikkje vert sett i verk særskilde tiltak, kan konsekvensane for desse personane verta store og negative, ikkje minst økonomisk. Eg er skuffa over at regjeringspartia ikkje støttar Kristeleg Folkeparti sitt forslag på dette punktet, om å tilby desse mennene særskilde tiltak og ei kompensasjonsordning for det tapet som dei lir.

Til slutt vil eg fremja Kristeleg Folkeparti sine forslag som går fram av innstillinga.

Presidenten: Representanten Ingebrigt S. Sørfohn har teke opp dei forslaga han refererte til.

Alvhild Hedstein (V) [14:57:40]: Odelstinget sluttbehandlar i dag en sak som har gått over veldig mange år. Det var vel sentrumsregjeringen som nedsatte Odelslovutvalget, med utvalgsleder Falkanger. Arbeidet fortsatte under Stoltenberg I-regjeringen, og under Bondevik II-regjeringen fikk utvalget, under Venstres ledelse av Landbruksdepartementet, et utvidet mandat til også å vurdere selve odelsretten. Grunnen til dette er jo at de fleste vestlige nasjoner for lengst har fjernet odelsretten.

Da Odelslovutvalget leverte sin innstilling, var denne delt i forhold til selve odelsretten. Et flertall ønsket å beholde den, mens et mindretall – inkludert utvalgsleder, professor Falkanger – ønsket å fjerne odelsretten, men beholde åsetesretten. På et mer folkelig språk innebærer det å fjerne arverekkefølgen til gården, men beholde den retten som man kan kalle en arverabatt for å drive en gård, en avgjørende rett for at det skal være mulig å overta en gård innen familien.

Venstre støtter dette utvalgets mindretallssyn. I en liberal, demokratisk stat mener vi at det ikke skal være arv og genetikk som avgjør et menneskes muligheter. Jeg kan være fristet til å låne Sosialistisk Venstrepartis slagord: «Ulike mennesker. Like muligheter». For Venstre er det et ideologisk og prinsipielt standpunkt at posisjoner ikke skal gå i arv.

Odelsretten var jo i sin tid en god måte å organisere køen av arvinger og slektninger på som gjerne ville overta noe av det aller mest verdifulle en kunne ha, nemlig en gård. I dag er køen borte, og derfor mener Venstre det er på tide å fjerne det kølappsystemet odelsretten innebærer. I tillegg til det rent prinsipielle er det også landbrukspolitiske argumenter for å fjerne selve odelsretten. Dagens odelsrett kan hindre at de mest motiverte får muligheten til å leve av og bo på en gård. Anslagsvis 80 pst. av landbruks-eiendommene med dyrket jord og store skog- og utmarksområder er i dag odelsjord. Det innebærer at det gjennom fødsel er en svært snever krets av personer som får en fortrinnsrett til disse verdiene, og det er vanskelig for andre å få kjøpt en landbrukseiendom. Etter Venstres syn er dette et direkte hinder for å rekruttere motiverte og nytenkende mennesker til en næring som dessverre mange steder forvitrer. Venstre er overbevist om at det landbruket og

distriktene trenger, er motiverte og virkelystne mennesker som er drevet av lyst, ikke plikt.

Odelsretten har etter Venstres syn gått ut på dato. Jeg skulle derfor ønske at vi dag hadde en grunnleggende debatt om odelsloven som ikke bare dreier seg om flikking på og justeringer av dagens lov, men om loven, slik hovedinnretningen er, spiller en ønsket rolle i et moderne samfunn. Etter Venstres syn gjør den ikke det.

Mange av de såkalte fordelene som flertallet, som vil beholde dagens lovgivning, påberoper seg, kan utmerket godt ivaretas på en prinsipielt riktigere og en mer systematisk og effektiv måte gjennom andre virkemidler, som f.eks. konsesjonsloven og åsetesretten i dagens odelslov, som Venstre vil beholde. Hvis odelsretten hadde blitt opphevet, ville bøndene fått nøyaktig de samme rettighetene som i dag. I tillegg ville de fått en rett til: retten til å disponere over sin eiendom på samme måte som alle andre, til selv å bestemme hvem som skal overta gården etter dem. Venstre vil derfor stemme imot romertall I §§ 1–50 og §§ 58–79.

I tillegg vil forslaget, som jeg tar opp på vegne av Venstre, om å avvikle statlig boplikt og gi kommunene adgang til å innføre boplikt i hele eller deler av kommunen, styrke lokaldemokratiet og gi en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo.

Presidenten: Representanten Alvhild Hedstein har teke opp det forslaget ho refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:01:39]: Jeg er veldig glad for det som ble sagt om at vi måtte legge økt vekt på nytenkende og motiverte mennesker som skal overta gårdsbruk. Det gir jeg min fulle støtte. I alt mitt arbeid har jeg jobbet for det, og det har også Senterpartiet gjort. Når det imidlertid blir sagt at posisjoner ikke skal gå i arv, og at det ikke er arv og genetikk som skal avgjøre menneskers framtid, er det en grov fordreining, for det er et fritt valg å overta en odelseiendom eller ikke. Det er ingen plikt. Til overmål er det sånn at alle mennesker i Norge, enten de er etniske nordmenn eller ikke, kan erverve odel. Det er et flott system som ikke ekskluderer noen.

Jeg hadde satt veldig pris på en grunnleggende debatt om odelsloven, om hvordan vi skulle ivareta fordelene som ligger i odelsloven, hvor ett av instituttene er å overlevere garden i bedre stand enn da en overtok.

Men spørsmålet mitt er: Det ble sagt at vestlige land for lengst har fjernet odelsretten. Hvilke land er det som har fjernet odelsretten?

Alvhild Hedstein (V) [15:02:44]: Jeg sitter ikke med oversikt over hvilke land, men jeg vet det er få land som har odelsrett slik den praktiseres i Norge i dag. For Venstre er det viktigste at de som har lyst, skal få en mulighet til å overta.

Representanten Lundteigen har helt rett i at det ikke finnes en formell plikt til å overta, men det er en kjensgjerning at mange føler dette tyngende. Siden du har re-

ferert litteratur fra langt tilbake i tid i dag, kan vi jo referere til ganske mange gode norske forfattere, Garborg og andre, som har brukt mye av sitt liv på å komme seg gjennom den odelsretten som de selv opplevde som en svært tyngende plikt i sitt liv.

Venstre vil ha bolyt og ikke boplikt.

Presidenten: Presidenten vil minne om at all tale skal gå gjennom presidenten.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:03:33]: Det står da vitterlig i innstillinga at Venstre går inn for boplikt, kommunal boplikt endog, men det er kanskje feil forstått?

Det er riktig at mange forfattere har skrevet om jord og boforhold på gårdsbruk og det som der er, og slik vil det sikkert være framover, for det er noe sjarmene og fascinerende over det som inspirerer mange unge mennesker.

Men jeg vil følge opp spørsmålet mitt om de landene som har fjernet odelsretten. Så vidt jeg vet, er det ikke andre land i Europa som har hatt eller har odelsrett, så det er ingen land som har fjernet odelsretten. Når vi i Norge har hatt en odelsrett, har vi gjennom den sikret en langsiktig forvaltning av landbrukseiendommer, vi har sikret spredning av eiendommer, som er en viktig forutsetning for et demokrati og for fordeling av makt.

Jeg forstår ikke at det gamle Venstre, som var en varm forsvarer av det systemet, nå skal få en videreføring av sin politikk i det norske storting som minner meg mer om høyrepolitikk.

Alvhild Hedstein (V) [15:04:30]: Venstre er et parti som tør å vurdere sine standpunkt mot nye realiteter. Da odelsretten ble innført, var det en kø av folk som ønsket å overta eiendom. Den køen er i dag borte, og for oss er det ulogisk å beholde et kølappsystem til en kø som ikke finnes. Derfor mener vi at odelsretten har overlevd seg selv, og at det er på tide å fjerne den.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:05:30]: Norge har i dag et levende landbruk over hele landet. Fire av fem gårdsbruk er bebodd, og det drives næringsvirksomhet på de fleste landbrukseiendommer enten de er store eller små. Det er verdifullt. Jeg er opptatt av at det også skal være tilfellet i framtiden. Forutsetningen for å lykkes med det er et samspill mellom eierne og samfunnet – en samfunnskontrakt. Eierne må på sin side være seg bevisst sitt forvalteransvar for gårdens ressurser, og samfunnet må på sin side være bevisst på og ha vilje til å bidra både med juridiske og økonomiske rammevilkår, slik at kulturlandskapet, næringen og lokalmiljøet kan opprettholdes. Endringene som behandles i dag, tar sikte på å styrke de juridiske virkemidlene, slik at de gode resultatene også kan oppnås i årene framover.

Etter min vurdering er det et betydelig lovarbeid som slutføres i dag. Arbeidet bygger på flere prosesser som har pågått over flere år. Jeg vil særlig fremheve Odels-

lovsutvalgets arbeid i denne sammenheng, og viser i den forbindelse til NOU 2003:26. Odelsretten har stått sentralt i Norge gjennom århundrer, i mer enn tusen år. Den har vært sterkt medvirkende til desentralisering av makt, til å unngå et adelsvelde, og den har bidratt til å gi oss en selveiende bondestand som i sin tur har vært med på å forme det norske samfunnet. Odelsretten har også bidratt til at landbrukseiendommer ofte har vært eid av samme familie i flere slektsledd.

Stortinget la i 2008 til grunn at odelsretten fortsatt skal ha et eget vern i Grunnloven. Lovforslaget bygger på dette. Odelsretten har gjennom mange slektsledd skapt holdninger som har ført til langsiktig og personlig eierskap knyttet til landbrukseiendom.

Proposisjonen inneholder mange ulike forslag om endringer. Et viktig forslag er at boplikt bl.a. bare skal gjelde eiendom over en viss størrelse, og bare eiendom som er bebygd med bebyggelse som er eller har vært brukt til boligformål. Et annet svært viktig forslag er at arealgrensen for boplikt og odelsrett heves, slik at færre eiendommer i framtiden vil bli omfattet av disse reglene. Dette kan innebære at nær 19 000 flere eiendommer enn i dag på landsbasis kan komme på salg i et mer åpent marked. Gjennom denne todelingen får kommunene styrket sine muligheter til å legge enda bedre til rette både for næringsliv og for bosetting.

Lovgivningen fastsetter en del reguleringer knyttet til det å eie en landbrukseiendom. Det mener jeg er riktig og nødvendig. I et uregulert marked vil ungdom som har lyst til å bo på bygda og satse på næring, lett tape i konkurransen. Mange er opptatt av vilkårene for dem som vil selge, de som vil ut av landbruket. Jeg er mer opptatt av dem som vil kjøpe, de som vil inn i landbruket. I de aller fleste tilfeller vil norsk landbruk og norske bønder være tjent med dette perspektivet. De vil derimot ikke være tjent med et frislipp, som er det grunnlaget forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet bygger på. Et slikt frislipp vil kunne endre strukturen i norsk landbruksnæring fullstendig.

Representantene fra Høyre har i mange sammenhenger gjort et poeng av at vi har en stor leiejordandel i Norge i dag, og at boplikt og priskontroll er årsaken til det. Den analysen vil jeg sette et stort spørsmålstejn ved. Deler av Nederland og deler Tyskland er eksempler på land med langt høyere leiejordandel enn det vi har i Norge. Dette er land som verken har boplikt, priskontroll eller for den saks skyld odelsrett. Etter min mening er følgelig spørsmålet om utvikling av leiejordandelen et mye mer sammensatt spørsmål enn det representantene fra Høyre gir uttrykk for.

Lovforslaget inneholder også endringer knyttet til en tredje hovedgruppe eiendommer som ikke har vært så mye omtalt i dag. Det er de rene boligeiendommene. Reglene om nedsatt konsesjon, de såkalte 0-grenseregelene, må ikke forveksles med regelverket for landbrukseiendom. Jeg har registrert at også en rekke kommuner hvor kommunestyret har flertall fra opposisjonspartiene, har valgt å ha slike forskrifter, og at det har vært et sterkt lokalt engasjement for å beholde forskriftene, f.eks. i Hvaler og på Nøtterøy. Boplikt på boligeiendom er et spørsmål om ste-

der som Røros og Hvaler skal være levende lokalsamfunn året rundt, eller om de skal bli døde kulisser for feriefolk noen uker i året. Gjeldende regler åpner for at mange helårsboliger rent faktisk blir brukt til fritidsformål fordi nær slekt kan overta konsesjonsfritt. Et stort flertall av de kommunene som har uttalt seg, har ønsket en løsning hvor også nær slekt må søke konsesjon dersom slik eiendom ikke skal brukes til helårsbolig. Her åpner vi – gjennom denne lovendringen – for at kommunene får økt styringsmulighet og økt mulighet til å påvirke bosetting på helårsbasis.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:10:38]: Statsråd Brekk sa i sitt innlegg at forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ville bidra til en stor endring av eiendomsstrukturen i landbruket. Men så ser vi at regjeringspartiene har en flertallsmerknad hvor det står:

«Flertallet mener likevel at det er viktig å legge til rette for en økt harmonisering mellom eiendomsstrukturen og bruksstrukturen, slik at mer av arealene kan bli en del av aktivt, og ikke passivt, eierskap.»

Så her snakker statsråden mot seg selv, på en måte. Han har her fått et arbeidsoppdrag fra sine partier i Stortinget. Jeg kunne godt tenke meg å høre hvordan han ser på dette arbeidsoppdraget, og når han har tenkt å komme til Stortinget for å oppfylle ønsket med hensyn til endringer i jordloven § 12?

Statsråd Lars Peder Brekk [15:11:41]: Delingsforbudet – jeg antar det er det vi nå snakker om – kom inn i lovgivningen i 1955 fordi mange eiere den gang stykket opp landbrukseiendommer ved deling, og uten forbudet har jeg grunn til å tro at situasjonen i dag ikke ville vært nevneverdig annerledes. Hvis det ikke er et forbud mot deling, tror jeg mange vil ønske å dele opp eiendommene, særlig i tilknytning til arv og skifte.

Landbrukseiendommene i Norge er gjennomgående små, og om det blir fritt fram for å dele dem opp ytterligere, vil produksjonsmulighetene på eiendommene svekkes. Men, som det også er nevnt av flertallet i Stortinget, er det et behov for å se på delingspraksisen, slik at det i større grad enn i dag legges til rette for at en eier som ikke selv ønsker å bruke eiendommen til bolig og drive landbruksproduksjon, kan beholde bebyggelsen, men selge arealene som tilleggsjord til aktive bruk i området. Som sagt: Det er en problemstilling som næringskomiteen har bedt Regjeringen om å se nærmere på. Det ønsker jeg å gjøre, og jeg vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte så snart som mulig med vurderinger knyttet til drift og bosetting som den gjennomgangen må kunne ut i.

Torbjørn Hansen (H) [15:12:49]: Jeg har to spørsmål om boplikt.

Det er boplikt i landbruket fra før av. 95 pst. av dem som overholder boplikten, ville gjort det uansett, sier de i en undersøkelse som Bygdeforskning har utført, mens 20 pst. som har boplikt, har oversett den og ikke oppfylt boplikten overhodet. Det betyr at boplikten har null effekt

i forhold til bosetting på denne type gårdsbruk. Kan statsråden gi oss noen resonnementer om hvilke konsekvenser en fjerning av boplikten på disse gårdsbrukene ville hatt?

Det andre gjelder det som statsråden var inne på om den slektskapsparagrafen som nå blir fjernet i forhold til 0-konsesjon. Det betyr jo at boligeiendom som har vært brukt som fritidseiendom i mange år, vil bli pålagt boplikt hvis man gjennomfører et generasjonsskifte. Og det betyr i klartekst at staten tvangs selger eiendom som familien har, om man skal gjennomføre et generasjonsskifte. Ser ikke statsråden at dette er ganske urimelig for dem som blir berørt?

Statsråd Lars Peder Brekk [15:13:57]: Høyre og Fremskrittspartiet gir uttrykk for at boplikten tvinger landbruksbefolkningen til å bo på eiendommene sine. De viser samtidig til, som også representanten Hansen nå understreker, at reglene ikke virker fordi folk uansett vil bo på eiendommene sine.

Jeg synes at tilnærmingen til dette spørsmålet synes å bygge på ideologi snarere enn en vurdering av faktiske forhold. Undersøkelsen fra Bygdeforskning, som representantene påberoper seg som grunnlag for påstanden om at boplikt ikke virker, viser at eierne ikke bor på eiendommen sin på grunn av tvang, men fordi de ønsker å bo der. Det er riktig. I tillegg viser undersøkelsen, som tilsvarende tidligere undersøkelser, at fire av fem eiere bor på eiendommen sin. Jeg er glad for at effekten av denne politikken viser at 80 pst. bor og driver egen eiendom. Forskernes konklusjon er likevel ikke at reglene er unødvendige, slik Høyre hevder. Forskerne uttaler: Avskaffelse av boplikt vil over tid svekke det lokale eierskapet og svekke den faste bosettingen. Jeg vil anta at forskerne er nærmere til å uttale seg om sitt eget materiale enn det Høyre er, og jeg har – som forskerne – tillit til at boplikt virker.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:15:11]: I denne saken fjerner Regjeringen bestemmelsene om fylkeslandbruksstyrene. Jeg har selv vært medlem av fylkeslandbruksstyret i Akershus og har sett at når man først har dette regelverket, er det viktig at regelverket ivaretas av folkevalgte som står til ansvar overfor folk i fylket. Det overrasker meg at Senterpartiet er med på dette. Men det er vel slik at Senterpartiet følger opp sin embetsmannstradisjon og ønsker å frata folkevalgte innflytelse over denne viktige delen av politikken?

Statsråd Lars Peder Brekk [15:16:03]: I forbindelse med denne reformen overføres en del av det ansvaret fylkeslandbruksstyrene har i dag, til fylkeskommunen. Det er fritt fram for fylkeskommunen å etablere et organ eller bruke et organ til å ivareta landbrukspolitiske spørsmål. Det er også noe jeg har svart på i forbindelse med spørsmål fra Kielland Asmyhr tidligere.

Det som står igjen til fylkesmannen, er behandling av klager og innsigelsesrett. Jeg mener det er riktig, fordi man ivaretar en nasjonal landbrukspolitikk gjennom det tiltaket.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Peter Skovholt Gitmark (H) [15:17:00]: Boplikten innskrenker den private eiendomsrett, og den virker ikke. Likevel legger de rød-grønne og flertallet fram en lov som strammer inn boplikten ytterligere.

Situasjonen knyttet til landbruket og de 35 000 gårds- husene som står tomme, har vært behørig omtalt i debatten – så også undersøkelsen fra Bygdeforskning. Men spørsmålet statsråden aldri har besvart, er jo: Hvorfor er landbruksministeren fremdeles med på å bære havre til en død hest? For tallene er klare: Boplikten har minimal effekt for helårsbosetting på norske gårder, og regelverket brytes i stort omfang. Helårsbosetting må heller sikres gjennom at folk selv ønsker å bo på norske gårder. Skulle statsråden gjøre noe positivt for bosettingen, burde han gjøre det motsatte, nemlig å liberalisere eiendomsreguleringene, slik som Høyre foreslo i Dokument nr. 8:40 for 2006–2007.

Når statsråden og Regjeringen i tillegg går inn for å fjerne slektsparagrafen, noe som gjør at man er med på tvangsselge eiendom ut av familien, eiendom som kunne ha vært en sentral del av familiens ferieliv og identitet over lang tid, slår man virkelig ikke noe slag for verken norsk landbruk eller norsk identitet og kultur.

Det var underlig å høre på den siste biten av replikkordskiftet, da man sa at forskerne støtter opp om norsk boplikt. For Norges fremste autoritet på boplikt, professor Normann Aanesland ved UMB, er entydig i sin konklusjon. Regjeringen lever åpenbart etter den amerikanske historikeren Henry Brooks Adams' sitat: Politikk er kunsten å ignorere fakta.

Berit Brørby hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:19:13]: Jeg opplever at representanten Gitmark veldig malerisk beskriver situasjonen når han hevder at denne regjeringen vil tvangs- selge boligeiendommer på sørlandskysten eller der det er nullkonesjonsgrense. Det er selvsagt ikke riktig. Det vi gjør, er å gi kommunene et virkemiddel for å ivareta bosetting. Det er et kjempeparadoks at representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet aldri nevner at størsteparten av de 66 kommunene som har nullkonesjonsgrense, styres av de samme partiene som her er motstandere av ordningen. Det er de samme kommunene som i høringsrunden har uttalt at de ønsker å videreføre dette regelverket. Et flertall av dem ønsker endog å utvide det, med slektskaps- sunntaket. Det er et kjempeparadoks, synes jeg, at representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet, som har sine egne partikollegaer i mange av de kommunene det her er snakk om, ikke ivaretar disse kommunenes interesser, men på et ideologisk grunnlag tar tak i dette spørsmålet, og på et ideologisk grunnlag bidrar til at det ikke blir ivaretatt at folk skal bo framfor å ha døde feriekulisser store deler av året. Det er problemstillingen. Det er en ideologisk og

ærlig diskusjon. Men det er en diskusjon som er fremmet av representanten Gitmarks egne partikollegaer i mange, mange kommuner.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:21:14]: Jeg må bare sterkt ta avstand fra at de udokumenterte påstandene som statsråden kom med her, at folkevalgte som representerer Fremskrittspartiet, går inn for boplikt. Det tror jeg ikke er tilfellet. Jeg må be statsråden dokumentere disse påstandene.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:21:58]: Jeg vil understreke det statsråden sa, at det vi opplever her i dag, er en grei diskusjon på et ideologisk grunnlag. Det er svært stor forskjell mellom Fremskrittspartiet og Høyre på den ene siden og regjeringspartiene på den andre siden i eiendomsrettspolitikken. Regjeringspartiene står på en trygg nasjonal tradisjon, som har vist seg å fungere svært bra, og som har ført til at vi har fått en spredning av makt gjennom en spredning av eiendomsrett. Vi har ungdom fra ulike samfunnslag som har fått det privilegium det er å overta en gårdseiendom. Vi har fått en forvaltning av våre naturressurser som i forhold til andre land er bedre, fordi vi har en eiendomsforståelse som inviterer til å samspille eiendomsrett og eiendomsplikter. Og vi har en tradisjon hvor pengeplassering er underordnet når det gjelder kjøp av eiendom og det å forvalte eiendommen aktivt gjennom bosetting og drift. Og takk for det.

Det som er saken, er at boplikt virker. Det har vært mange eksempler på at regelverket brytes. Derfor har Regjeringa nå kommet med et enklere regelverk, men et mer kraftfullt og lettere oppfølgbart regelverk. Bondevik II-regjeringa, med en landbruksminister fra Venstre, underminerte, undergravde, bopliktregelverket, og vi fikk forskjellsbehandling, noe som nå heldigvis er rettet opp.

Partiet Høyre har i disse spørsmålene sin forankring i ferielivet og ferielivsidentiteten, som representanten Gitmark snakket om. Det er greit, det er Høyres valg. Regjeringspartiene står i den tradisjonen at det er identitet knyttet til å bruke jorda. «Buandi», den som bor på og driver eiendommen, er for oss forbildet.

Til slutt: Det ble fra Høyres side sagt at en av de fremste forskerne i Norge på disse spørsmålene var professor Normann Aanesland, min tidligere professor på Landbrukshøgskolen. Jeg synes nok kanskje det er å dra min kjære professor noe langt, når jeg veit ganske godt hvorfor han ble så sterkt engasjert i disse spørsmålene. Det var mer personlige forhold enn professorgjærningen som dannet grunnlaget for den ballasten som har fulgt professoren siden lovendringa om boplikt i 1974.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 645)

Sak nr. 3 [15:24:54]

Innstilling fra næringskomiteen om lov om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jord-

bruksvaror (Innst. O. nr. 87 (2008–2009), jf. Ot.prp. nr. 47 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:25:57]: Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror – eller omsetningsloven, som den populært kalles – er en av jordbruksnærings viktigste lover. Årsaken er sjølsagt at jordbruksvarer er en helt annen type varer enn døde varer. Det er varer som er helt nødvendige for mennesker, og som lett blir bedrevet. De krever altså en annen forvaltning enn biler og spiker, for å si det enkelt.

Omsetningsrådet, som er sentralt i loven, forvalter omsetningsavgiften på jordbruksvarer, en avgift som gårdbrukerne betaler ved salg av f.eks. mjølk og kjøtt. Og det er Omsetningsrådet som bestemmer størrelsen på omsetningsavgiften. Omsetningsavgiften som gårdbrukerne betaler, brukes til tiltak til eget og samfunnets beste. Det er altså et samsvar her mellom dem som betaler, og dem som får, og det avspeiler – som jeg skal komme nærmere inn på – sammensetninga av Omsetningsrådet.

I tillegg til omsetningsavgiften forvalter Omsetningsrådet bevilgninger over statsbudsjettet, bevilgninger som går til tiltak på områder hvor det er vanskelig å innkreve omsetningsavgift, f.eks. tiltak som gjelder grønnsaker og honning. Dette er viktige spørsmål for en samlet jordbruksnæring, en samlet verdiskaping.

Det norske markedssystemet er særpreget av to ting. Det ene er tollvernet, og det andre er markedsreguleringen. Tollvernet gir grunnlag for et nasjonalt marked, og det er også en markedstilpasning innenfor det nasjonale markedet. Som nevnt har jordbruksvarer en spesiell karakter som krever regulering, bl.a. fordi jordbruksvarer ved overproduksjon raskt er null verdt, mens de ved for lite tilbud raskt er uendelig mye verdt. Derfor er vårt system, som omsetningsloven og Omsetningsrådet er en del av, slik at det er en makspris på jordbruksvarer til gårdbrukeren gjennom målprissystemet i jordbruksavtalen, samtidig som det ikke er noe golv, slik at prisene ved overproduksjon kan falle ned til tilnærmet null. For å unngå det har vi altså markedsregulering, omsetningsloven og Omsetningsrådet.

Til informasjon kan det nevnes at i Den europeiske union er det ikke noe tak på hvor høyt prisene på jordbruksvarer kan gå, samtidig som det er et golv for hvor langt ned de kan gå. EU har ikke noe omsetningsråd og ikke noe slikt markedssystem. Det kan sjølsagt vurderes om det fra forbrukerhold er mer fordelaktig å ha et system uten tak på matvareprisene, men med et golv for

dem. Det norske systemet har fram til i dag vist seg å være fordelaktig.

Det har vært strid om omsetningsloven og Omsetningsrådet i hele lovens historie. Høyresida i norsk politikk har aktivt arbeidet mot hele omsetningsloven og har arbeidet aktivt for en annen sammensetning av Omsetningsrådet, fra en sammensetning der det er den som betaler, som skal ha avgjørende innflytelse, til at det er handelsleddet som skal ha avgjørende innflytelse. Slik er det også i dag.

I sin første periode var Omsetningsrådet og omsetningsloven i hardt vær, og den ble prøvd for Høyesterett. Heldigvis var det også den gangen en rød-grønn allianse som sikret at omsetningsloven «stod han av», som det heter i Nord-Norge.

Det blir aldri fred omkring omsetningsloven og Omsetningsrådet, for det er en klassisk interessemotsetning mellom handelsleddet, representert ved høyrepartiene, og de som produserer og forbrukernes interesser, representert ved de rød-grønne partiene. Det som foreslås i dag, er en forenkling av Omsetningsrådet, ved at en går fra 19 medlemmer til 11 medlemmer. Det er en fordelaktig endring. Jeg har sjøl vært medlem i Omsetningsrådet i seks år. Det var et stort forum. Når vi nå får færre medlemmer, samtidig som de samme gruppene er representert – både jordbruket, staten, de private aktørene og Landsorganisasjonen – er det fordelaktig. Dette er i det hele tatt en naturlig modernisering, men hvor en beholder hovedprinsippene, at den som betaler mest til systemet, også har størst innflytelse, samtidig som en altså sikrer forbrukernes interesser.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:31:03]: Jeg registrerer at representanten Lundteigen nå prøver å dra i gang en stor debatt om hele systemet rundt omsetningsloven. Det skal ikke jeg gjøre. Det var interessant å merke seg at Lundteigen heller ikke hadde et eneste ord om det denne saken dreier seg om, nemlig Omsetningsrådets størrelse og hvem som skal være medlemmer i Omsetningsrådet.

Fremskrittspartiet ønsker en total gjennomgang av hele omsetningsloven og omsetningslovens rolle og funksjon. Det har vi fremmet forslag om. Da får vi ta den debatten når Regjeringen kommer til Stortinget med den gjennomgangen.

Fremskrittspartiet stiller seg svært kritisk til den endringen som nå foreslås. Det viser hvor tette bånd Regjeringen og statsråden har til jordbrukets organisasjoner – Bondelaget, Småbrukarlaget og samvirkeforetakene – når man nå gjør Omsetningsrådet om til et rent samvirkeråd. Man kaster altså ut såkalte private aktører, og Omsetningsrådet vil nå stort sett bare bestå av bedrifter som er knyttet til norsk landbrukssamvirke. Hvis vi ser på kjøtt siden, er samvirket og de ikke-samvirkebaserte aktørene omtrent like store når det gjelder foredling av kjøtt.

For å få en bedre balanse i Omsetningsrådet foreslår Fremskrittspartiet i forslag nr. 2 at man får tre representanter fra organisasjoner og foretak knyttet til Norsk Landbrukssamvirke, og at man får like mange representanter fra den ikke-samvirkebaserte industrien. Det er også viktig at forbrukerinteresser blir hørt i de viktige beslutningene som

sker i Omsetningsrådet. Vi foreslår derfor to representanter fra forbrukerorganisasjonene og to representanter fra handelen.

Jeg tar opp de forslagene som Fremskrittspartiet har i innstillingen.

Presidenten: Representanten Hans Frode Kielland Asmyhr har tatt opp de forslagene han viste til.

Torbjørn Hansen (H) [15:33:51]: Bare et kort innlegg fra Høyre om det denne saken faktisk handler om.

Som det framgår av innstillingen, støtter Høyre at antall medlemmer i Omsetningsrådet blir redusert. Det er opplagt at et råd som består av 19 medlemmer, er lite effektivt, og Høyre er positiv til en modernisering av rådet. Men Høyre mener, i motsetning til regjeringspartiene, at det er viktig at det er balanse i sammensetningen av Omsetningsrådet. Regjeringen har foreslått et svært ubalansert opplegg, hvor sju av elleve medlemmer er fra jordbruket. Forbrukerhensyn er relativt fraværende. Det er kanskje ikke overraskende at Senterpartiet går inn for en slik vindskjev ordning, men jeg hadde kanskje trodd at de andre regjeringspartiene ville bringe dette ned på et mer moderat plan.

Høyre, Framskrittspartiet og Venstre foreslår ulike varianter av et mer balansert opplegg for sammensetning av rådet. Høyres opplegg innebærer fortsatt en betydelig representasjon fra næringen og fra samvirkeforetakene: én representant fra Landbruks- og matdepartementet, én fra Norges Bondelag, én fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag, én fra Tine, én fra Nortura og én fra Norske Felleskjøp. Dermed er det seks representanter fra landbruket, samvirkeindustrien og Landbruks- og matdepartementet.

I tillegg vil Høyre ha ytterligere fem medlemmer: én fra Konkurransetilsynet, én fra privat kjøttindustri, én fra ikke-samvirkebasert næringsmiddelindustri, én fra Norges Frukt og Grønnsaksgrossisters Forbund og Norkorn og én fra HSH og Coop.

Med Høyres opplegg vil Regjeringen stå på vippen mellom landbrukets organisasjoner, private aktører og konkurransemyndighetene. Et slikt balansert opplegg synes jeg også at de rød-grønne partiene burde kunne se nærmere på.

Jeg vil med dette ta opp Høyres forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Torbjørn Hansen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Alvhild Hedstein (V) [15:35:52]: Ved en inkurie har det falt ut én representant i forslag nr. 4, fra Venstre. Det er representanten fra Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund. Jeg ber om at dette blir rettet opp, slik at det blir elleve representanter.

Venstre er enig med Regjeringen i at antall medlemmer i Omsetningsrådet for jordbruksvarer reduseres fra 19 til 11 medlemmer. Venstre er også stort sett enig med Regjeringen i sammensetningen av rådet, men med ett viktig unntak. Vi er kritiske til at landbruksorganisasjonene skal ha flertall. Vi vil derfor erstatte én av landbruksorgani-

sjasjonenes representanter med en uavhengig representant som skal oppnevnes av Landbruks- og matdepartementet. Vi mener at en slik sammensetning vil ivareta allmenne samfunnsinteresser på en god måte.

Venstre fremmer derfor forslag om at Omsetningsrådet skal bestå av følgende medlemmer: Fellesrepresentant for Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Tine BA, Nortura BA, Norske Felleskjøp, Norsk Landbruks-samvirke som fellesrepresentant for potet-, grønt- og pelsdyrsektoren, Landbruks- og matdepartementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, fellesrepresentant for ikke-samvirkebasert næringsmiddelindustri, fellesrepresentant for handelen og en uavhengig representant oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet.

Jeg tar med dette opp Venstres forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Alvhild Hedstein har tatt opp det forslaget hun refererte til. Representanten har også rettet opp en feil i forslaget.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:37:46]: Omsetningsrådet har hovedansvaret for markedsreguleringen av norske jordbruksvarer. Dette ansvaret omfatter alle de viktigste jordbruksvarerne våre. Omsetningsloven gir rådet myndighet til å innkreve omsetningsavgiften og til å forvalte avgiftsmidlene for å balansere de ulike råvaremarkedene. Rådet har spilt en viktig rolle i norsk landbrukspolitikk opp gjennom årene. Med den framlagte proposisjonen ønsker Regjeringen å markere at vi vil beholde Omsetningsrådet som et verktøy for markedsreguleringen også i framtiden. For å oppnå dette målet er det imidlertid nødvendig med en forenkling og modernisering av organisasjonsformen. Dette vil sikre rådet som et vitalt og beslutningsdyktig organ – og dermed gjøre det vel egnet til å ivareta sine samfunnsoppgaver i tiden som kommer.

Omsetningsrådets organisasjonsform har sitt lovgrunnlag helt tilbake til 1930-tallet. Siden opprettelsen har rådet gradvis økt fra sine opprinnelige seks medlemmer til hele 19 medlemmer i dag. Rådet er i dag for stort til at det kan ivareta sine oppgaver på en fullgod måte. Dette ble også påpekt av Omsetningsrådet selv i høringen forut for siste utvidelse av rådet, i 2001.

Regjeringen foreslår for det første å redusere Omsetningsrådet fra 19 til 11 medlemmer. Med færre medlemmer vil rådets arbeidsform bli mer effektiv, og man vil oppnå større fleksibilitet. Færre medlemmer vil også kunne medføre at Omsetningsrådet i større grad blir en arena for viktige diskusjoner knyttet til gjennomføringen av markedsreguleringen, slik hensikten hele tiden har vært.

Helt siden opprettelsen av rådet har jordbrukets faglige og økonomiske organisasjoner hatt flertall i rådet. Norsk jordbrukspolitikk hviler på at jordbruksorganisasjonene beholder dette flertallet. Jordbruket har selv det økonomiske ansvaret for overproduksjon, og det er derfor av avgjørende betydning at jordbrukets faglige og økonomiske organisasjoner fortsatt har en vesentlig innflytelse på de løpende markedsreguleringstiltakene. Jeg minner om at dette prinsippet også ble lagt til grunn da Stortinget

sist vedtok å utvide rådet, i 2001, etter forslag fra Bondevik II-regjeringen. På dette området har jordbrukspolitikken endret seg lite siden den gang. I lovforslaget legges det opp til at jordbrukets flertall fortsatt skal være knappst mulig – med én representants overvekt.

Når det gjelder hvilke organisasjoner som bør være representert i rådet, er det lagt avgjørende vekt på at rådet skal være bredt sammensatt, med representanter fra hele verdikjeden for mat. Dermed vil rådets sammensetning gjenspeile de ulike interessene rådet er satt til å ivareta. For å nå målet om færre representanter må imidlertid noen interesser akseptere å være indirekte representert gjennom en fellesrepresentant. Jeg er klar over at noen av organisasjonene er skeptiske til en slik indirekte representasjon. I enkelte tilfeller kan det kanskje bli krevende å fremme sin sak gjennom en fellesrepresentant. Like fullt mener jeg at dette hensynet må vike for behovet for å redusere rådets størrelse. Jeg er overbevist om at forslaget til utvelgelse av representanter sikrer at alle interessene i rådet er tilstrekkelig representert – enten direkte eller indirekte.

En ren reduksjon i antallet medlemmer er imidlertid ikke nok til å imøtekomme behovet for forenkling og modernisering av rådets arbeid. Regjeringen foreslår derfor en rekke organisatoriske endringer for å gjøre arbeidsformen mer fleksibel og gjøre rådet bedre i stand til å løse sine oppgaver. Lovpålegget om å ha et arbeidsutvalg foreslås opphevet. Jeg mener at det må være opp til rådet selv å bestemme hvordan det ønsker å organisere seg for å oppnå en god arbeidsform. Videre foreslås det at rådet gis hjemmel til å kunne delegerer saker av ikke-prinsipiell art til sitt sekretariat. På denne måten kan rådet frigjøre ressurser til å behandle sentrale markedsreguleringsspørsmål. Det foreslås også å oppheve ordningen med et eget tilsynsutvalg. Dette utvalget har utspilt sin rolle, ettersom kontrolloppgavene i dag for en stor del er ivaretatt av andre offentlige organer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:42:00]: Det er ganske utrolig å høre statsråden stå her i Stortinget og hevde at dette bidrar til en bred sammensetning av Omsetningsrådet. Alle som kan lese, ser jo at dette er et samrøre mellom Senterpartiet og norsk landsbrukssamvirke, hvor man gir enkelte aktører som er markedsregulatorer, men som også opererer i markedet i konkurranse med andre, fortrinnsrett foran andre aktører. Jeg beklager sterkt at det skjer.

Vi har tidligere sett at Omsetningsrådet har opptrådt partisk i forbindelse med de beslutningene som er skjedd. For tre år siden, da det var overskudd på svinekjøtt, la man på ekstra avgifter på såkalt tung gris (presidenten klubber), som enkelte andre ikke-samvirkebaserte aktører hadde spesialisert seg på (presidenten klubber igjen).

Presidenten: Taletiden er omme.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:43:11]: Representanten Kielland Asmyhr er jo uenig i at vi har et omsetnings-

råd og en omsetningslov. Det er også grunnlaget for den kritikken han nå fremmer i denne replikken, og for den kritikken han fremmet i innlegget sitt.

Det som er utgangspunktet her, er at etter bestemmelsene i jordbruksavtalen har jordbruket selv det økonomiske ansvaret knyttet til overproduksjon av jordbruksvarer, og de ulike reguleringstiltakene som rådet kan sette i verk for å balansere de ulike råvaremarkedene, er i all hovedsak finansiert gjennom omsetningsavgiften, som pålegges produsentene. Derfor er det etter min mening av stor betydning at jordbrukets faglige og økonomiske organisasjoner har en vesentlig innflytelse på de løpende markedsreguleringsaktivitetene, og de vil derfor også i fremtiden opprettholde det flertall i rådet som de har hatt tidligere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 658)

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal da votere i sakene nr. 1–3 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det blitt satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kåre Fostervold på vegne av Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Kåre Fostervold på vegne av Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre

Komiteen hadde innstilt til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1 Lovens formål

Formålet med loven er å fremme og sikre samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om en bærekraftig utvikling.

§ 2 Hensyn ved forvaltning og bruk av mineralressursene

Innenfor rammen av § 1 skal forvaltning og bruk av mineralressursene etter denne lov ivareta hensynet til:

- a) verdiskaping og næringsutvikling,
- b) naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsliv og samfunnsnivå,
- c) omgivelsene og nærliggende områder under drift,
- d) miljømessige konsekvenser av utvinning, og

- e) langsiktig planlegging for etterbruk eller tilbakeføring av området.

§ 3 Saklig virkeområde

Loven gjelder aktiviteter som har til formål å kartlegge mineralske ressurser med sikte på utvinning.

Loven gjelder ethvert uttak av mineralske forekomster. Loven gjelder likevel ikke uttak som hovedsakelig er en del av annen utnyttelse av grunnen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke aktiviteter eller uttak som omfattes av loven. Tilsvarende kan bestemmes av Direktoratet for mineralforvaltning ved enkeltvedtak.

§ 4 Stedlig virkeområde

Loven gjelder på norsk territorium med unntak av Svalbard. Loven gjelder ikke utenfor den private eiendomsrettens grenser i sjø.

§ 5 Forholdet til annet regelverk

Tillatelser etter denne lov erstatter ikke krav om tillatelse, godkjenning, arealplan eller konsesjon etter annen lovgivning. Leting, undersøkelse, utvinning og drift på mineralske forekomster kan bare utøves innenfor de begrensninger som følger av denne lov og annen lovgivning.

§ 6 Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

§ 7 Lovens mineral kategorier

Med statens mineraler menes i denne lov:

- metaller med egenvekt 5 gram/cm³ eller høyere, herunder krom, mangan, molybden, niob, vanadium, jern, nikkel, kobber, sink, sølv, gull, kobolt, bly, platina, tinn, sink, zirkonium, wolfram, uran, kadmium og thorium og malmer av slike metaller. Dette gjelder likevel ikke alluvialt gull,
- metallene titan og arsen og malmer av disse,
- magnetkis og svovelkis.

Med grunneiers mineraler menes i denne lov alle mineraler som ikke er statens mineraler etter første ledd. Dette gjelder likevel ikke petroleum etter lov 4. mai 1973 nr. 21 om undersøkelser etter og utvinning av petroleum i grunnen under norsk landområde.

Kapittel 2. Leting

§ 8 Leteretten

Enhver kan lete etter mineralske forekomster på fremmed grunn med de begrensninger som følger av denne lov og annen lovgivning. Leteretten omfatter ikke innsamling av mineraler som ligger utenfor lovens formål og virkeområde.

Letingen skal ikke være til hinder for andres undersøkelse, utvinning og drift etter denne lov.

§ 9 Leterettens omfang

Leteren kan foreta arbeider i grunnens overflate som er nødvendige for å påvise mineralske forekomster.

Inngrep som kan medføre skade av betydning, kan ikke foretas uten samtykke fra grunneieren og brukeren av grunnen.

§ 10 Varslingsplikt

Leteren skal varsle grunneieren og brukeren av grunnen senest en uke før letingen igangsettes. Varsling kan skje muntlig eller skriftlig. Dersom det er forbundet med urimelig ulempe å varsle muntlig eller skriftlig, kan varsling skje ved kunngjøring i en avis som er alminnelig lest på stedet.

Ved leting i Finnmark skal leter i tillegg skriftlig varsle Sametinget, Finnmarkseiendommen som grunneier og det aktuelle områdestyret og distriktsstyret for reindriften. Når det er praktisk mulig, skal siidaene, jf. lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriften) § 51, varsles muntlig. Varsling skal skje så tidlig som mulig og senest to uker før leting startes.

Departementet kan gi forskrift om varslingsplikten og om unntak fra denne.

Kapittel 3. Undersøkelse av grunneiers mineraler

§ 11 Avtale om undersøkelsesrett

Den som vil undersøke forekomster av grunneiers mineraler, må inngå avtale med grunneieren. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon, jf. § 37.

§ 12 Prøveuttak

I tillegg til avtale med grunneier krever prøveuttak særskilt tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning. Med prøveuttak menes uttak som er nødvendig for å vurdere forekomstens drivverdighet. Tillatelse til prøveuttak kan ikke gis for uttak av mer enn 2 000 m³ masse unntatt i særlige tilfeller. Det kan settes vilkår for tillatelsen.

Før tillatelse gis, skal Direktoratet for mineralforvaltning gi grunneieren, brukeren av grunnen, fylkesmannen, fylkeskommunen og kommunen anledning til å uttale seg.

Undersøker skal skriftlig varsle Direktoratet for mineralforvaltning minst tre uker før arbeidene igangsettes. Direktoratet for mineralforvaltning skal varsle kommunen, fylkeskommunen og fylkesmannen.

Ved prøveuttak i Finnmark gjelder § 17 andre til sjettede ledd tilsvarende.

Kapittel 4. Undersøkelse av statens mineraler

§ 13 Søknad om undersøkelsesrett

Den som vil sikre seg rett til å undersøke forekomster av statens mineraler, må søke Direktoratet for mineralforvaltning om undersøkelsesrett. Undersøkelsesrett kan bare nektes dersom søkeren tidligere har brutt vesentlige bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Undersøkeren kan bare få én undersøkelsesrett i samme område.

Den som har utvinningsrett til forekomst av statens mineraler kan ikke søke om undersøkelsesrett i samme område.

I Finnmark skal Direktoratet for mineralforvaltning orientere grunneieren, Sametinget, det aktuelle område-

styret og distriktsstyret for reindriften og kommunen om tillatelsen.

§ 14 *Forholdet til andre rettighetshavere*

Undersøkere med samme prioritet i et område har lik rett til å foreta undersøkelser.

En undersøker kan ikke uten samtykke foreta undersøkelser i området til en annen undersøker med bedre prioritet eller en utvinner av forekomst av statens mineraler.

§ 15 *Undersøkelsesområdet*

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsesområdet, herunder om dets form og størrelse.

§ 16 *Prioritet*

Undersøkerens prioritet i et undersøkelsesområde regnes fra den dagen søknaden om undersøkelsesrett kommer inn til Direktoratet for mineralforvaltning.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av undersøkerens prioritet.

§ 17 *Søknad om undersøkelser i Finnmark*

I Finnmark gir ikke undersøkelsesretten rett til å foreta undersøkelser eller prøveuttak før Direktoratet for mineralforvaltning har gitt særskilt tillatelse til dette.

Undersøker skal i rimelig utstrekning fremskaffe opplysninger om direkte berørte samiske interesser i området som skal undersøkes.

Særskilt tillatelse kan avslås dersom hensynet til samiske interesser taler imot at søknaden innvilges. Ved vurderingen skal det legges vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsliv. Innvilges søknaden, kan det settes vilkår for å ivareta disse hensyn.

Ved behandlingen av søknaden skal Direktoratet for mineralforvaltning gi grunneieren, Sametinget, kommunen og det aktuelle områdestyret og distriktsstyret for reindriften anledning til å uttale seg.

Dersom Sametinget eller grunneieren går imot at søknaden innvilges, skal søknaden avgjøres av departementet.

Hvis departementet innvilger søknaden i tilfeller som nevnt i femte ledd, har klage til Kongen fra Sametinget eller grunneieren oppsettende virkning.

§ 18 *Varslingsplikt*

Undersøker skal skriftlig varsle Direktoratet for mineralforvaltning, grunneieren og brukeren av grunnen om undersøkelsene minst tre uker før arbeidene igangsettes. Direktoratet for mineralforvaltning skal varsle kommunen, fylkeskommunen og fylkesmannen.

I Finnmark skal undersøker i tillegg skriftlig varsle Sametinget og det aktuelle områdestyret og distriktsstyret for reindriften. Når det er praktisk mulig, skal siidaene, jf. reindriftsloven § 51, varsles muntlig.

Varslet skal inneholde en plan for arbeidene og for atkomsten til og i undersøkelsesområdet, en redegjørelse for mulige skader som kan oppstå og for hvilke tiltak som skal settes i verk for å hindre slike skader.

Departementet kan gi forskrift om varslingsplikten.

§ 19 *Undersøkelsesrettens innhold*

Undersøkeren kan gjøre nødvendige undersøkelser for å vurdere om det finnes en forekomst av mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid. Undersøkelsesretten omfatter nødvendig tilgang til grunnen for å foreta undersøkelsene, herunder midlertidig lagringsplass. Undersøkelsesretten omfatter ikke veirett.

Inngrep i grunnen som kan medføre vesentlig skade kan bare foretas med samtykke fra eieren og brukeren av grunnen.

§ 20 *Prøveuttak*

Prøveuttak krever særskilt tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning. Med prøveuttak menes uttak som er nødvendig for å vurdere forekomstens drivverdighet. Tillatelse til prøveuttak kan ikke gis for uttak av mer enn 2 000 m³ masse unntatt i særlige tilfeller. Det kan settes vilkår for tillatelsen. § 12 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Ved prøveuttak i Finnmark gjelder § 17 andre til sjettede ledd tilsvarende.

§ 21 *Sikkerhetsstillelse*

Hvis eieren eller brukeren av grunnen krever det, skal undersøkeren stille sikkerhet for kostnader til sikringstiltak etter § 49, opprydding etter § 50 og for det ansvaret som kan oppstå etter § 52.

Twist om omfanget av sikkerhetsstillelsen avgjøres ved skjønn, jf. § 53. Før slik twist er avgjort, må undersøkelser ikke finne sted uten skjønnsrettens samtykke.

§ 22 *Opphør av undersøkelsesretten*

Undersøkelsesretten opphører når syv år er gått fra den dagen den ble utferdiget, eller når forlenget frist etter § 23 er utløpt. Fristen på syv år løper først fra den dagen undersøkeren får best prioritet i undersøkelsesområdet.

Når søknad om utvinningsrett eller forlengelse av undersøkelsesretten er kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning før utløpet av fristen etter første ledd, opphører undersøkelsesretten tidligst 30 dager etter avslag på søknaden eller tidligst samtidig med tildelingen av utvinningsretten.

§ 23 *Forlengelse av undersøkelsesretten*

Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter § 22 første ledd første punktum med inntil tre år, dersom søkeren sannsynliggjør at undersøkelsene ikke kan bli fullført innen fristen på grunn av ekstraordinære forhold som ikke skyldes søkeren.

Har det vært twist om undersøkelsesretten eller om adgangen til å foreta undersøkelser, kan Direktoratet for mineralforvaltning etter søknad forlenge fristen etter § 22 første ledd første punktum med like lang tid som arbeidene har vært forhindret på grunn av tvisten.

Søknad om forlengelse må være kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning før utløpet av fristene etter § 22.

§ 24 *Karantene ved opphør av undersøkelsesrett eller utvinningsrett*

Den som tidligere har hatt en undersøkelsesrett med best prioritet, kan ikke få ny undersøkelsesrett i samme undersøkelsesområde før ett år etter at undersøkelsesretten opphørte.

Den som tidligere har hatt utvinningsrett til forekomst av statens mineraler, kan ikke få ny undersøkelsesrett i samme utvinningsområde før ett år etter at utvinningsretten opphørte.

§ 25 *Undersøkelsesrapporter, måledata og prøvemateriale*

Departementet kan gi forskrift om undersøkerens plikt til å utarbeide, lagre og sende inn undersøkelsesrapporter, måledata og prøvemateriale.

§ 26 *Overdragelse av undersøkelsesrett*

Undersøkelsesrett kan overdras. Overdragelsen skal godkjennes av Direktoratet for mineralforvaltning. Ved overdragelse gjelder §§ 13 og 27 tilsvarende. Søknad om godkjenning skal sendes Direktoratet for mineralforvaltning uten ugrunnet opphold etter at avtale om overdragelsen er inngått.

Hvis noen erverver mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler i et selskap med undersøkelsesrett, og erververen eller annen person eller selskap som nevnt i § 27 første ledd allerede har en undersøkelsesrett i samme eller overlappende område, skal den ene rettigheten enten avhendes eller begjæres slettet.

Direktoratet for mineralforvaltning skal fastsette en frist for avhending eller begjæring om sletting. Oversittes fristen, skal Direktoratet for mineralforvaltning slette en av rettighetene.

§ 27 *Likestilling av personer og selskaper med søker*

Følgende personer eller selskaper skal likestilles med søkeren ved anvendelsen av § 13 andre og tredje ledd og § 24:

- a) ektefelle eller person som søkeren bor sammen med i ekteskapsliknende forhold,
- b) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken av søkeren,
- c) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i bokstav a,
- d) selskap innen samme konsern som søkeren,
- e) selskap der søkeren selv eller sammen med noen som nevnt i bokstav a til d eier mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler, og
- f) person som selv eller sammen med noen som nevnt i bokstav a til e eier mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler i søkeren.

Direktoratet for mineralforvaltning kan gjøre unntak fra første ledd ved enkeltvedtak.

Kapittel 5. Utvinningsrett til grunneiers mineraler

§ 28 *Avtale om utvinningsrett*

Den som vil utvinne forekomst av grunneiers mineraler, må inngå avtale med grunneieren. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon, jf. § 37.

Kapittel 6. Utvinningsrett til statens mineraler

§ 29 *Søknad om utvinningsrett*

Undersøker med best prioritet kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om utvinningsrett. Utvinningsrett skal gis når søkeren sannsynliggjør at det i undersøkelsesområdet finnes en forekomst av statens mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid. Det kan ikke tildeles flere utvinningsretter i samme område.

Dersom søknaden gjelder områder som ikke er dekket av området for undersøkelsesretten, regnes søknaden også som søknad om undersøkelsesrett. Søknaden får prioritet fra den dagen søknaden kom inn til Direktoratet for mineralforvaltning.

Undersøkere med samme prioritet har lik rett til å søke utvinningsrett. Blir utvinningsrett gitt til flere enn én, får de retten i fellesskap, med mindre partene blir enige om en annen ordning. Ved uenighet om utnyttelsen av utvinningsretten, kan hver av dem kreve fellesskapet oppløst. Lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige § 15 gis anvendelse så langt den passer.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i forbindelse med tildeling av utvinningsrett.

§ 30 *Utvinningsrett i Finnmark*

Bestemmelsene i § 17 gjelder tilsvarende for utvinningsrett i Finnmark.

§ 31 *Utvinningsområdet*

Departementet kan gi forskrift om utvinningsområdet, herunder om form, størrelse og merking.

§ 32 *Utvinningsrettens innhold*

Utvinner kan ta ut og nyttiggjøre seg alle forekomster av statens mineraler i utvinningsområdet. Forekomst av grunneiers mineraler kan tas ut så langt det er nødvendig for å ta ut forekomst av statens mineraler.

Utvinner kan nyttiggjøre seg forekomst av grunneiers mineraler som blir tatt ut i medhold av første ledd. Dette gjelder likevel ikke hvis Direktoratet for mineralforvaltning før driften settes i gang finner at mineralforekomstene åpenbart kan utnyttes selvstendig. Grunneieren eller den som utleder sin rett fra vedkommende, har i slike tilfeller rett til enten å overta mineralforekomstene mot å betale utvinneren av forekomst av statens mineraler et vederlag, eller å overlate utnyttelsen til utvinneren av forekomst av statens mineraler mot at denne betaler et vederlag. Tvist om vederlagets størrelse avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

§ 33 *Opphør av utvinningsrett*

Utvinningsrett opphører når

- driftskonsesjon etter § 43 ikke er gitt innen ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt,
- uttaket ikke faller inn under lovens krav om driftskonsesjon og det er gått mer enn ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt uten at drift er satt i gang,
- forlenget frist etter § 34 er utløpt, eller
- ett år er gått siden driftskonsesjonen bortfalt.

Dersom det er søkt om driftskonsesjon etter § 43 eller om forlengelse etter § 34 og søknaden avslås, opphører utvinningsretten tidligst 30 dager etter avslaget. Utvinne- ren beholder sin rett i den delen av utvinningsområdet som ikke er omfattet av søknaden om driftskonsesjon inntil fristen etter første ledd bokstav a eller en forlenget frist etter § 34 er løpt ut.

§ 34 *Forlengelse av utvinningsrett*

Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter § 33 første ledd bokstav a og b med inntil ti år av gangen. Forlengelse av fristen bør normalt gis dersom forekomsten må anses å være en rimelig reserve for søkerens drift. En søknad om forlengelse må være kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning innen fristen i § 33 første ledd bokstav a til c.

§ 35 *Overdragelse av utvinningsrett*

Ved overdragelse av utvinningsrett gjelder § 26 tilsvarende.

§ 36 *Tinglysing*

Utvinningsrett skal tinglyses i grunnboken.

Overdragelse og pantsettelse av utvinningsrett får rettsvern ved tinglysing i grunnboken. Det samme gjelder for andre rettsstiftelser i utvinningsretten dersom ikke annet er bestemt i forskrift i medhold av tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om tinglysing etter første og andre ledd.

Kapittel 7. Ekspropriasjon

§ 37 *Ekspropriasjon av grunneiers mineraler*

Enhver kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å undersøke om det finnes forekomst av grunneiers mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid.

Enhver kan søke departementet om tillatelse til ekspropriasjon av

- forekomst av grunneiers mineraler,
- nødvendig grunn og rettigheter for utvinning, herunder atkomst til forekomsten,
- nødvendig grunn og rettigheter til foredling av grunneiers mineraler.

Ved vurderingen av om ekspropriasjon skal innvilges skal det legges vekt på om søker har undersøkt forekomsten.

Det kan settes vilkår for ekspropriasjonstillatelsen.

§ 38 *Ekspropriasjon av grunn og rettigheter for undersøkelse og utvinning av statens mineraler*

Undersøkeren kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å kunne foreta undersøkelsen. Dersom det er en undersøker med bedre prioritet i undersøkelsesområdet, skal tillatelse til ekspropriasjon bare gis hvis vedkommende samtykker.

Utvinner av forekomst av statens mineraler kan søke departementet om tillatelse til ekspropriasjon av

- nødvendig grunn og rettigheter for utvinning, og
- nødvendig grunn og rettigheter til foredling av mineraler.

Det kan settes vilkår for ekspropriasjonstillatelsen.

§ 39 *Erstatning*

Ved ekspropriasjon av rett til å utvinne forekomst av grunneiers mineraler etter § 37 andre ledd bokstav a skal erstatningen fastsettes på grunnlag av markedspris og uavhengig av påregnelighetskravet i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom (ekspropriasjonserstatningslova) §§ 5 og 6. Erstatningen skal settes til en avgift per utvunnet enhet av mineralet hvis ikke særlige grunner taler mot dette. Det kan fastsettes en minsteavgift som skal betales uavhengig av produksjonens størrelse.

Ved ekspropriasjon etter § 37 første ledd og andre ledd bokstav b og c og § 38 skal det ytes erstatning etter ekspropriasjonserstatningslova.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp. Engangserstatning kan likevel fastsettes dersom særlige grunner foreligger.

Hver av partene kan kreve at erstatningen skal fastsettes ved nytt skjønn når det er gått ti år siden erstatningen ble fastsatt.

Blir driften nedlagt, bortfaller erstatningen fra og med kalenderåret etter nedleggelsen.

§ 40 *Alminnelige ekspropriasjonsregler*

Om ikke annet er bestemt i dette kapittel, gjelder bestemmelsene i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom (oreigningslova) og ekspropriasjonserstatningslova så langt de passer ved ekspropriasjon etter §§ 37 og 38.

Er det satt vilkår om at retten som eksproprieres skal anvendes på en bestemt måte innen en viss frist, og fristen oversittes, kan den opprinnelige eieren eller rettighetshaveren kreve ekspropriasjonsvedtaket omgjort.

Bestemmelsene i § 17 andre til sjettede ledd gjelder tilsvarende ved behandling av søknader om tillatelse til ekspropriasjon i Finnmark.

Kapittel 8. Drift

§ 41 *Bergfaglig forsvarlig drift*

Drift på mineralforekomster skal skje på en bergfaglig forsvarlig måte.

§ 42 *Meldepliktige uttak*

Ved uttak over 500 m³ masse skal det sendes melding

til Direktoratet for mineralforvaltning. Meldingen skal sendes inn minst 30 dager før oppstart av drift.

I særlige tilfeller kan Direktoratet for mineralforvaltning kreve fremlagt driftsplan. Direktoratet for mineralforvaltning kan bestemme at drift ikke kan settes i gang før driftsplanen er godkjent.

§ 43 Konsesjonspliktige uttak (driftskonsesjon)

Samlet uttak av mineralforekomster på mer enn 10 000 m³ masse krever driftskonsesjon fra Direktoratet for mineralforvaltning. Ethvert uttak av naturstein krever driftskonsesjon. Prøveuttak etter §§ 12 og 20 krever ikke driftskonsesjon.

Driftskonsesjon kan bare gis til den som har utvinningsrett. Ved vurdering av om driftskonsesjon skal gis, skal det legges vekt på om søker er skikket til å utvinne forekomsten. Det kan settes vilkår i konsesjonen. Driftsområdet skal fastsettes i konsesjonen. Søknaden om driftskonsesjon skal inneholde driftsplan.

Konsesjonen kan tidsbegrenses. Det kan bestemmes at konsesjonen skal revideres etter en nærmere angitt tid. Konsesjonen kan uansett revideres hvert tiende år.

Bestemmelsene i § 17 andre til sjettede ledd gjelder tilsvarende ved behandling av søknader om driftskonsesjon i Finnmark.

Departementet kan gi forskrifter om

- driftskonsesjon og unntak fra krav om driftskonsesjon,
- krav til faglige kvalifikasjoner hos personell som forestår drift av mineralforekomster etter denne lov, samt regler om godkjenning av tilsvarende kompetanse for borgere fra EØS-området.

§ 44 Melding om igangsetting og stans av drift

For konsesjonspliktige tiltak etter § 43 skal det sendes inn melding til Direktoratet for mineralforvaltning før drift startes, stanses midlertidig eller legges ned.

§ 45 Bortfall av driftskonsesjon

En driftskonsesjon bortfaller hvis ikke driften er satt i gang senest fem år etter at den ble gitt. Det samme gjelder hvis driften blir innstilt i mer enn ett år. Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter første og andre punktum. Fristen etter andre punktum kan forlenges med inntil tre år av gangen. Det kan settes vilkår for forlengelsen.

Driftskonsesjon faller også bort dersom

- utvinningsretten slettes,
- avtalen om rett til å utnytte forekomst av grunneiers mineraler opphører, eller
- skjønn ikke er krevd innen ett år etter at ekspropriasjonstillatelse er gitt etter § 37 andre ledd bokstav a.

§ 46 Opplysninger om drift

Departementet kan gi forskrift om plikt til å sende inn driftsrapport til Direktoratet for mineralforvaltning og om rapportens innhold.

Kapittel 9. Generelle bestemmelser

§ 47 Områder unntatt fra leting og undersøkelse

Det kan ikke letes og undersøkes i områder som omfattes av lov xx. xxxx 2009 nr. xx om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven).

Leter og undersøker må ikke uten samtykke fra grunneieren, brukeren av grunnen og vedkommende myndighet lete eller undersøke i:

- innmark,
- industriområder, herunder massetak, brudd eller gruve i drift,
- område som ligger mindre enn 100 meter fra bygning brukt til permanent eller midlertidig bolig, herunder hytte,
- område for anlegg for allmenntilgjengelige formål og steder som ligger mindre enn 20 meter fra slike anlegg,
- område som hører til militært anlegg eller øvingsområde,
- nedlagte gruveområder, herunder bergvelter og avgangsdeponier.

Departementet kan i forskrift fastsette at andre ledd skal gjelde tilsvarende for andre områder enn de som er nevnt i andre ledd.

Direktoratet for mineralforvaltning kan etter søknad bestemme at forekomst av statens mineraler kan undersøkes i områder som nevnt i andre ledd dersom fordelene ved undersøkelsene er større enn den skade og ulempe det vil påføre grunneieren og brukeren av grunnen.

§ 48 Varsomhetsplikt

Arbeider etter denne lov skal utføres med varsomhet slik at skadene ikke blir større enn nødvendig, og slik at arbeidene ikke fører til unødvendig forurensning eller unødvendig skade på miljøet.

§ 49 Sikringsplikt

Undersøker, utvinner og driver av mineralforekomster skal iverksette og vedlikeholde sikringstiltak for hele området slik at arbeidene ikke medfører fare for mennesker, husdyr eller tamrein. Utvinner og driver har tilsvarende sikringsplikt for gruveåpninger, tipper og utlagte masser utenfor rettighetsområdet med tilknytning til området.

Utvinnere og drivers sikringsplikt etter første ledd gjelder også for tidligere arbeider som er foretatt av andre.

Området skal være varig sikret når arbeidene avsluttes.

Departementet kan gi forskrift om hvordan åpninger i grunnen og andre inngrep i terrenget skal sikres og om vedlikeholdet av sikringstiltakene.

§ 50 Oppryddingsplikt

Undersøker, utvinner og driver av mineralforekomster skal sørge for forsvarlig opprydding av området mens arbeidene pågår og etter at disse er avsluttet. Direktoratet for mineralforvaltning kan fastsette en frist for når oppryddingen skal være avsluttet.

§ 51 Dekning av kostnader ved opprydding og sikring

Direktoratet for mineralforvaltning kan pålegge den som vil foreta eller har satt i gang undersøkelser, herunder prøveuttak, eller drift på mineralforekomster, å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikringstiltak etter § 49 og oppryddingstiltak etter § 50.

Departementet kan gi forskrift om krav til sikkerhetsstillelsen.

§ 52 Erstatningsplikt

Leteren plikter uten hensyn til skyld å erstatte skade som arbeidene påfører grunnen, bygninger eller anlegg. Første punktum gjelder tilsvarende for den ulempe som påføres grunneieren eller brukeren av grunnen.

For undersøker av forekomst av statens mineraler gjelder første ledd tilsvarende. Det samme gjelder for undersøker av forekomst av grunneiers mineraler, dersom ikke erstatningsansvaret er regulert i avtale med grunneier.

Twist om krav om erstatning avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

§ 53 Skjønn

Skjønn etter §§ 21, 32, 52 og 57 skal holdes som rettslig skjønn.

Nødvendige utgifter som etter lovverket er forbundet med et skjønn etter §§ 21, 32, 52 og 57 dekkes av leteren, undersøkeren og utvinneren. Ved overskjønn gjelder likevel lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonsaker § 54 a.

Skjønn retten kan foreta de granskinger av eiendommen som skjønn retten finner nødvendig. Volder granskingen tap eller ulempe, fastsettes erstatningen for dette under skjønn.

§ 54 Krav til søknader og bruk av elektronisk kommunikasjon

Departementet kan gi forskrift om

- hvilke opplysninger søknader skal inneholde, om bruk av bestemte søknadsskjemaer og om søkerens plikt til å gi tilleggsopplysninger, og
- bruk av elektronisk kommunikasjon.

Kapittel 10. Gebyrer og avgifter

§ 55 Behandlings- og tilsynsgebyr

Departementet kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader og for tilsyn etter denne lov.

§ 56 Årsavgift til staten

Undersøker og utvinner av forekomst av statens mineraler skal betale en årlig avgift til staten for undersøkelsesrett og utvinningsrett. Avgiftenes størrelse fastsettes i forskrift etter tredje ledd.

Avgiftene skal betales forskuddsvis til Direktoratet for mineralforvaltning innen 15. januar. Blir avgiftene ikke betalt innen fristen, skal en tilleggsavgift på 50 prosent betales innen 30. april samme år. Direktoratet for mineralfor-

valtning kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra dette. Rettingen faller bort dersom tilleggsavgiften ikke blir betalt innen fristen.

Departementet kan gi forskrift om størrelsen på årsavgift etter første ledd og om betalingen av disse.

Departementet kan gi forskrift om at den som utvinner forekomst av statens mineraler skal betale en årlig avgift til staten.

§ 57 Årsavgift til grunneieren

Utvinner av forekomst av statens mineraler skal betale grunneieren en årlig avgift på 0,5 prosent av omsetningsverdien av det som utvinnes. Avgiften for det enkelte år forfaller til betaling 31. mars året etter.

Er det flere grunneiere i utvinningsområdet, fordeles avgiften mellom dem i forhold til det areal hver av dem eier i utvinningsområdet.

Twist om beregningen eller fordelingen av avgiften avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av årsavgiften og om plikt til å føre protokoll for beregningen.

§ 58 Forhøyet grunneieravgift i Finnmark

For utvinning av statens mineraler på Finnmarkseidomms grunn kan departementet ved forskrift fastsette en høyere årsavgift til grunneier enn angitt i § 57 første ledd første punktum.

Kapittel 11. Tilsyn

§ 59 Tilsyn

Direktoratet for mineralforvaltning skal føre tilsyn med at

- undersøkelse, herunder prøveuttak, og drift foregår på en bergfaglig forsvarlig måte i samsvar med lovens krav,
- vilkår, godkjent driftsplan og pålegg gitt i eller i medhold av denne lov overholdes,
- sikrings- og oppryddingsplikten etterleves, og
- arbeider ikke fører til unødvendig forurensning eller unødvendig skade på miljøet.

§ 60 Undersøkelser og rett til opplysninger ved tilsyn

Direktoratet for mineralforvaltning skal ved tilsyn ha uhindret tilgang til områder og anlegg og kunne foreta nødvendige undersøkelser av slike områder og anlegg.

Tiltakshaver plikter etter pålegg å legge frem for Direktoratet for mineralforvaltning opplysninger, dokumenter eller annet materiale av betydning for tilsynet. Når særlige grunner tilsier det, kan slike opplysninger etter pålegg kreves av andre.

Utgiftene til tilsyn kan kreves dekket av den som tilsynet retter seg mot.

§ 61 Internkontroll

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven overholdes.

Kapittel 12. Forvaltningstiltak og administrative sanksjoner

§ 62 Pålegg

Direktoratet for mineralforvaltning kan gi pålegg om å rette eller stanse forhold som er i strid med bestemmelser eller vedtak gitt i eller i medhold av loven. I pålegget skal det settes en frist for oppfyllelse.

§ 63 Umiddelbar iverksetting ved Direktoratet for mineralforvaltning

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av loven, kan Direktoratet for mineralforvaltning sørge for å iverksette tiltaket.

Tiltak kan iverksettes uten forutgående pålegg dersom det er nødvendig for å avverge overhengende fare, eller dersom det etter omstendighetene vil være urimelig byrdefullt å finne frem til den ansvarlige.

Utgiftene til iverksettingen kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 64 Midlertidig stans av virksomhet

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av loven, kan Direktoratet for mineralforvaltning kreve midlertidig stans av virksomheten.

Direktoratet for mineralforvaltning kan iverksette midlertidig stans av virksomheten uten forutgående pålegg dersom dette er nødvendig for å avverge overhengende fare.

Utgiftene til å stanse virksomheten kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 65 Endring og tilbakekall av tillatelse mv.

Departementet og Direktoratet for mineralforvaltning kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse etter loven eller forskrift i medhold av loven, eller sette nye vilkår, og om nødvendig trekke tillatelsen tilbake dersom

- det foreligger grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven,
- innehaveren av tillatelsen ikke etterkommer pålegg etter § 62,
- tillatelsen er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning,
- vesentlige forutsetninger som lå til grunn for å gi tillatelsen er bortfalt, eller
- det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Endring og tilbakekall av tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrenset endring og tilbakekall kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Ved avgjørelser etter paragrafen her skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som det må påregnes at en endring eller et tilbakekall vil påføre inne-

haveren av tillatelsen, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet for øvrig vil medføre.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om endring og tilbakekall av tillatelser.

§ 66 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelsene i loven eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan Direktoratet for mineralforvaltning treffe vedtak om tvangsmulkt som tilfaller statskassen.

Tvangsmulkten kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Dersom særlige grunner tilsier det, kan tvangsmulkt fastsettes på forhånd, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom manglende etterlevelse skyldes forhold utenfor den ansvarliges kontroll. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller en annen sammenslutning, skal tvangsmulkten som hovedregel ilegges dette. Er tvangsmulkt ilagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap. Er flere ansvarlige etter vedtak om tvangsmulkt, hefter de solidarisk for betaling av tvangsmulkten.

Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Direktoratet for mineralforvaltning kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder om tvangsmulktenes størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av påløpt tvangsmulkt.

§ 67 Overtredelsesgebyr

Direktoratet for mineralforvaltning kan pålegge den som har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, å betale et pengebeløp til statskassen (overtredelsesgebyr). Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Et foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmålingen skal det blant annet legges vekt på hvor alvorlig overtredelsen er og graden av skyld.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overtredelsesgebyr, herunder om vilkår for å ilegges overtredelsesgebyr, om størrelsen på overtredelsesgebyret, om rente og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall og om frafall av ilagt overtredelsesgebyr.

Kapittel 13. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser**§ 68 Ikrafttredelse**

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 69 Overgangsbestemmelser

1. Søknader etter lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk (bergverksloven), lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster (kalkstensloven), lov 17. juni 1949 nr. 3 om erverv av kvartsforekomster (kvartsloven), lov 21. mars 1952 nr. 1 om avståing av grunn m.v. til drift av ikke mutbare mineralske forekomster (mineralavståingsloven), lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. og lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) kapittel II, jf. kapittel V, som er innkommet til rette instans før lovens ikrafttreden, behandles etter nevnte regelverk.
2. Mutingsbrev etter bergverksloven kapittel 3 gir fra lovens ikrafttreden samme rett som undersøkelsesrett etter denne lov og med samme prioritet som mutingsbrevet hadde etter bergverksloven § 16. Fristen i § 22 første ledd regnes fra utstedelsen av mutingsbrevet.
3. Utmål etter bergverksloven kapittel 4 gir fra lovens ikrafttreden samme rett som utvinningsrett etter denne lov. Fristen i § 33 første ledd bokstav a løper fra utstedelsen av utmålet. Bestemmelsene i § 45 første ledd gjelder fra lovens ikrafttreden med mindre annet følger av konsesjonsvilkår gitt før dette tidspunktet.
4. Bestemmelsen i § 20 er ikke til hinder for at den som ved lovens ikrafttreden har igangsatt prøvedrift med hjemmel i industrikonsesjonsloven, fortsetter slik virksomhet i inntil ett år etter lovens ikrafttreden.
5. Igangværende drift med konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 13, ervervskonsesjon etter kalkstensloven, kvartsloven og konsesjonsloven kan fortsette driften uten hinder av § 43 på de vilkår som gjelder etter konsesjonen. Konsesjonsvilkår som strider mot denne lovens øvrige regler med unntak av § 45 første ledd, skal likevel vike. Direktoratet for mineralforvaltning kan etter søknad endre vilkårene i konsesjonen. Direktoratet for mineralforvaltning kan dersom særlige grunner tilsier det, likevel kreve at tiltakshaver søker driftskonsesjon etter § 43.
6. Ved lovens ikrafttredelse skal drivere på mineralressurser som ikke faller inn under nr. 5 sende melding og driftsplan til Direktoratet for mineralforvaltning. Igangværende drift på mineralressurser som ikke faller inn under nr. 5 skal innen fem år fra lovens ikrafttredelse oppfylle kravene i § 43. Direktoratet for mineralforvaltning kan i det enkelte tilfelle fravike denne tidsfristen.
7. Igangværende virksomheter omfattes av § 51 fem år fra lovens ikrafttreden.
8. For igangværende drift på forekomst av statens mineraler kan departementet fastsette en gradvis opptrapping av årlig avgift til grunneier de fem første årene etter lovens ikrafttredelse.

§ 70 Endringer i andre lover

Når loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster oppheves.
2. Lov 17. juni 1949 nr. 3 om erverv av kvartsforekomster oppheves.
3. Lov 21. mars 1952 nr. 1 om avståing av grunn m.v. til drift av ikke mutbare mineralske forekomster oppheves.
4. Lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk oppheves.
5. Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. endres slik:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om erverv av vannfall m.v.

§ 11, § 12, § 13, § 17, § 18, § 28, § 40 og § 41a oppheves.

§ 29 skal lyde:

Avtale som måtte komme i strid med bestemmelse i § 36, kan bare forlanges fullbyrdet såfremt konsesjon til ervervet blir meddelt.

Håndgivelse eller annen rettshandel, hvorved noen betinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 års forløp. Er den tinglyst, skal den ved fristens utløp utsettes av grunnboken.

6. Lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eieendom endres slik:
§ 30 nr. 8 og nr. 17 oppheves.

Ny § 30 nr. 32 skal lyde:

Lov xx. xxxx 2009 nr. xx om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)

7. Lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. endres slik:

§ 2 andre ledd skal lyde:

Loven omfatter ikke erverv

1. *som er konsesjonspliktige etter lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. kapittel I,*
2. *som er konsesjonspliktige etter lov 29. juni 1990 nr. 50 kapittel 3 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.,*
3. *som har sitt grunnlag i ekspropriasjonstillatelse etter lov xx. xxxx 2009 nr. xx om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) § 37 andre ledd og § 38 andre ledd,*
4. *som er nødvendig for drift på mineralsk forekomst når erververen sender søknad om driftskonsesjon etter lov xx. xxxx 2009 nr. xx om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) § 43 og driftskonsesjon innvilges.*

Presidenten: Det voteres over kapittel 1 § 2 b, kapittel 2 § 10 annet ledd, kapittel 3 § 12 fjerde ledd, kapittel 4 § 13 fjerde ledd, § 17, § 18 annet ledd og § 20 annet ledd, kapittel 6 § 30, kapittel 7 § 40 tredje ledd, kapittel 8 § 43 fjerde ledd og kapittel 10 § 58.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot disse refererte kapitler og paragrafer.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 62 mot 17 stemmer bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.53.42)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingens kapittel 2 § 9 annet ledd og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«§ 9 annet ledd skal lyde:

Inngrep av betydning, kan ikke foretas uten samtykke fra grunneieren og brukeren av grunnen.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til kapittel 2 § 9 annet ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 54 mot 25 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.15)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingens kapittel 2 § 10 første ledd andre punktum og forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«§ 10 første ledd andre punktum skal lyde:

Varsling skal skje skriftlig.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til kapittel 2 § 10 første ledd andre punktum og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 45 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.43)

Presidenten: Det voteres så over resten av kapitlene 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 og 10 samt kapitlene 5, 9, 11, 12 og 13.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av kapitlene 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 og 10 samt kapitlene 5, 9, 11, 12 og 13 ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har det blitt satt fram 13 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 4 og 5, fra Torbjørn Hansen på vegne av Høyre og Venstre
- forslagene nr. 6–9, fra Torbjørn Hansen på vegne av Høyre
- forslagene nr. 10–12, fra Ingebrigt S. Sørfonn på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 13, fra Alvhild Hedstein på vegne av Venstre

Forslag nr. 5, fra Høyre og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utforme et nasjonalt regelverk som gir kommunene stor grad av fleksibilitet til å fastsette egne grenser for boplikt.»

Forslag nr. 12, fra Kristelig Folkeparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringa om å fremma forslag om særskilde tiltak og ei kompensasjonsordning for dei menn fødd før 1965 som vert skadelidande av opphevinga av § 78 i lov om odels- og åsetesretten.»

Forslag nr. 13, fra Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utforme et nasjonalt regelverk som gir kommunene stor grad av fleksibilitet til å fastsette egne grenser for boplikt.»

Disse forslagene blir i tråd med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Det voteres først over forslagene nr. 2 og 3, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) oppheves.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) oppheves.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 63 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.19)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 10 og 11, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 10 lyder:

«I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten vert gjort følgjande endringar:

§ 2 første ledd skal lyde:

Ein eigedom blir rekna som odlingsjord når fulldyr-

ka eller overflatedyrka jord på eigedomen er minst 25 dekar, eller det produktive skogarealet på eigedomen er minst 500 dekar.

§ 29 skal lyde:

Ved overdragelse av odelseiendom skal kommunen varsle de øvrige odelsberettigede. Dersom det er vanskelig å gi individuelt varsel, er det tilstrekkelig med kunngjøring i Norsk Lysingsblad og en avis som er alminnelig lest på stedet.»

Forslag nr. 11 lyder:

«I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) vert gjort følgjande endringar:

§ 4 første ledd nr. 4 skal lyde:

4. bebygd eiendom, ikke over 100 dekar, der fulldyrka og overflatedyrka jord utgjør mindre enn 25 dekar.

§ 5 annet ledd skal lyde:

Ved erverv av bebygd eiendom hvor fulldyrka og overflatedyrka jord er minst 25 dekar, eller eiendommen består av minst 500 dekar produktiv skog, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at erververen bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv bebod den i minst 5 år. Ved odelsløsning må erververen bebo eiendommen i minst 10 år. Som bebygd eiendom regnes her eiendom med bebyggelse som er eller har vært brukt som helårsbolig. Det samme gjelder eiendom med bebyggelse som ikke er tatt i bruk som helårsbolig, herunder eiendom med bebyggelse under oppføring dersom tillatelse til bebyggelse er gitt med sikte på boligformål. Erverver gjenlevende ektefelle eiendom fra sin avdøde ektefelle som eier eller ved uskifte, skal botiden gjenlevende har gjennomført før overtagelsen regnes mot pliktiden.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 73 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.40)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 6–9, fra Høyre.

Forslag nr. 6 lyder:

«I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten gjøres følgende endringer:

Nåværende § 27 oppheves. Nåværende § 27 a blir ny § 27 og skal lyde:

§ 27 Utsetjing av sak om odelsløsning eller offentlig skifte ved søknad om fritak frå driveplikt

Når det i samband med odelsløsning eller offentlig skifte blir søkt om fritak frå driveplikt, skal retten utsetje den endelege avgjerda i saka til fritaksspørsmålet er avgjort.

§ 28 skal lyde:

§ 28 Odelsløsning og tilbakesøking ved brot på driveplikt

Dersom ein odelsrettshavar ikkje oppfyller vilkår om driveplikt etter jordlova § 8, kan andre odelsrettshavarar innan fem år etter at overtakinga fann stad, søkje eigedomen løyst på odell utan hinder av om eigaren måtte ha betre odelsrett.

Har eigaren fått eigedomen ved odelsløsning, kan også saksøkte i løysingssaka søkje eigedomen tilbake når vilkår om driveplikt ikkje blir oppfylt. Det same gjeld om eigaren, før tidsfristen etter første stykket er ute, avhender eigedomen til nokon som ikkje har odelsrett. Som avhending blir også rekna forpaktning eller annan liknande total bruksrett. Krav om tilbakesøking etter dette stykket står tilbake for odelsrettshavarane sin løysingsrett etter første stykket.

Når odelsløsninga eller tilbakesøkinga er fullført, fell odelsretten for den tidlegare eigaren bort. Er odelsløsninga eller tilbakesøkinga fullført av nokon som ikkje høyrer til den tidlegare eigaren si line, fell odelsretten bort også for denne lina.

§ 39 skal lyde:

§ 39 Bu- og driveplikt for attlevande

For at attlevande skal ha vern som nemnt i §§ 34 til 36, må han seinast frå eitt år etter at han blei eigar, bu på eigedomen og bruke han som sin reelle bustad, og drive eigedomen i samsvar med jordlova § 8. Den styresmakta som kan gi konsesjon etter konsesjonslova, kan gi dispensasjon frå buplikta etter første punktum. Den styresmakta som kan gi fritak frå driveplikt etter jordlova § 8 a, kan gi dispensasjon frå driveplikta.

Bruksretten fell bort om attlevande varig flytter frå eigedomen eller om eigedomen ikkje blir driven på forsvarleg måte.

§ 40 skal lyde:

§ 40 Frist for å gjere odelsretten gjeldande

Retten til odelsløsning må gjerast gjeldande innan seks månader frå den dagen då dokument som gir den nye eigaren full heimel blir tinglyst. Dette gjeld også overgang ved arv. Ved tvangssal blir foreldingsfristen rekna frå tinglysinga av tvangssalskøyte.

Reglane i første stykket gjeld likevel ikkje når ein eigar med odelsrett ikkje i dei fem første åra etter overtakinga oppfyller driveplikta etter jordlova § 8. Andre odelsrettshavarar som hadde odelsrett då eigaren fekk tinglyst heimel, kan i eit slikt tilfelle krevje å løyse eigedomen, dersom kravet blir sett fram innan fem år frå overtakinga.

§ 51 tredje ledd skal lyde:

Reglane om driveplikt i jordlova § 8 første stykket gjeld tilsvarande når ein åsetesarving tek over jord.»

Forslag nr. 7 lyder:

«I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse gjøres følgende endringer:

§ 11-13 annet ledd oppheves.

Tredje ledd blir nytt annet ledd.»

Forslag nr. 8 lyder:

«I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. gjøres følgende endringer:

§ 5 annet ledd skal lyde:

Første ledd gjelder tilsvarende for samboere i ekteskapslignende forhold. Som samboere etter bestemmelsen her regnes samboere som fyller vilkårene i arveloven § 28 a.

§ 5 tredje ledd oppheves.

§ 6 oppheves.

§ 9 første ledd skal lyde:

Ved avgjørelsen av søknad om konsesjon for erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål, skal det legges særlig vekt på:

1. om erververs formål vil ivareta hensynet til bosettingen i området,
2. om ervervet innebærer en driftsmessig god løsning,
3. om erververen anses skikket til å drive eiendommen,
4. om ervervet ivaretar hensynet til helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet.

§ 13 tredje ledd skal lyde:

Kongen kan sette en frist for erververen til å søke konsesjon dersom:

1. tidsgrensen for tvangsbruk etter § 3 annet ledd overskrides.
2. erververen unnlater å bygge innen 5 år i strid med § 4 annet ledd.
3. erververen foretar bruksendring i strid med plan i henhold til § 4 tredje eller fjerde ledd.
4. erverver som nevnt i § 5 første ledd nr. 5 ikke overholder fristen for videresalg.
5. kravet til bosetting etter § 7 tredje ledd jf. § 6 ikke overholdes.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Lovvedtaket IX skal lyde:

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal gjelde fra forskjellig tid.

I forbindelse med lovens ikrafttredelse gjelder følgende overgangsbestemmelser:

1. Endringene i odelsloven §§ 1, 2, 8, 12, 21, 40 til 48 og 78 får ikke virkning for forhold der det etter tidligere regler er oppstått anledning til å bruke odels- eller åsetesrett før endringen her tar til å gjelde.
2. Endringene i odelsloven §§ 6, 63, 69 og 70 gjelder bare der sak er reist etter ikrafttredelsen.
3. Ved samodling etter odelsloven § 15 tredje ledd siste punktum og fjerde ledd inngår også samodlingstid fra tiden før ikrafttredelsen.
4. Endringene i odelsloven §§ 20 til 20 c gjelder bare for tilbud som er satt fram etter ikrafttredelsen.
5. Endringen i odelsloven § 25 medfører ikke at avkall fra tiden før ikrafttredelsen blir virkningsløst.
6. Endringene i odelsloven §§ 34 til 39 gjelder ikke der en odelsberettiget eier er død før ikrafttredelsen.
7. Reglene om oppsigelse av leieforhold i odelsloven § 50 gjelder etter ikrafttredelsen selv om odelsretten kunne vært gjort gjeldende eller er gjort gjeldende før loven trer i kraft.
8. Er driveplikten etter gjeldende konsesjonslov § 5

annet ledd eller etter odelsloven § 27 brutt før loven trer i kraft, kan bruddet følges opp etter de nye reglene i jordloven.

9. Er en søknad om konsesjon, driveplikt eller odelsfrigjøring ikke endelig avgjort når loven trer i kraft, skal forvaltningens behandling av søknaden følge de nye bestemmelsene selv om søknaden er innsendt før loven trådte i kraft. Det samme gjelder melding sendt kommunen etter konsesjonsloven § 6 annet ledd. Søknaden anses som endelig avgjort dersom klage ikke er mottatt innen klagefristens utløp, eller dersom forvaltningen har fattet avgjørelse i klagesaken.
10. En eier som eier jordbruksareal ved lovens ikrafttredelse, har driveplikt i tråd med jordloven § 8.
11. Er ervervet som utløste boplikt skjedd før ikrafttredelsen, men det er søkt fritak fra boplikt, eller boplikten er under oppfyllelse eller er misligholdt på ikrafttredelsestidspunktet, faller plikten bort.»

Votering:

Forslagene fra Høyre ble med 69 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.00)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«I

I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12 Deling

Eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk, skogbruk eller hagebruk kan delast, eller det kan stiftast bruksrettar til del av eigedomen. Deling krev likevel samtykke frå kommunen om delinga vert råka av andre eller femte ledd, eller av forskrift etter § 13.

Dyrka jord som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller hagebruk, kan ikkje delast eller frådelast eigedom utan kommunen sitt samtykke. Plikt til å søkje deling etter første ledd andre punktum gjeld også ved avtale om forpaktning og liknande leige eller bruksrett til del av den dyrka jorda når retten er stifta for lengre tid enn 10 år, eller ikkje kan seiast opp av eigaren (utleigaren).

Samtykke er likevel ikkje nødvendig dersom

1. det er gitt samtykke til omdisponering etter jordlova § 9, og dette samtykket ikkje er forelda, jf. § 9 fjerde ledd, eller
2. formålet med frådelinga eller delinga er å overdra jorda som tilleggsareal til annan eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller hagebruk. Det er eit vilkår at det er oppretta skriftleg kontrakt der det går fram kva eigedom arealet skal leggjast til, og at arealet skal nyttast til slikt formål.

Samtykke til deling etter andre ledd kan berre tilatast når samfunnsinteresser av stor vekt taler for det.

Bygningar som ligg i eller nær tunområde kan ikkje frådelast eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller hagebruk utan kommunen sitt samtykke. Frådeling av bygningar som ligg i eller nær tunområdet kan tillatast når frådelinga ikkje vil føre til skade på kulturlandskapet, til konkret påreknelege driftsmessige ulemper av vesentleg betydning, eller dersom samfunnsinteresser av stor vekt taler for deling.

Vedtak kommunen gjer etter andre og femte ledd kan påklagast til fylkeslandbruksstyret om ikkje departementet har fastsett ein annan klageinstans.

Ny § 13 skal lyde:

§ 13 Lokale reglar om deling

Etter søknad frå kommunen kan departementet innføre forskrift som inneber at eigedom som er eller kan nyttast til jordbruk, hagebruk eller skogbruk, ikkje kan delast utan kommunen sitt samtykke. Slik forskrift kan innførast når kommunen meiner forskrift er ønskeleg ut frå omsynet til driftsmessig gode løysingar eller omsynet til kulturlandskapet.

Når det er søkt om deling etter lokale reglar, kan kommunen ved avgjerda berre leggje vekt på omsyn som låg til grunn for innføringa av reglane.

Ny § 14 skal lyde:

§ 14 Eigedom som består av fleire registernemningar

Søknadsplikta etter §§ 12 og 13 gjeld også for eigedom som består av fleire registernemningar dersom registernemningane er på same eigarhand.

Ny § 15 skal lyde:

§ 15 Tvangsauksjon og jordskifte

Begrensningane i §§ 12 og 13 gjeld ikkje når del av eigedom blir seld ved tvangssal. Det same gjeld dersom det i samband med offentleg jordskifte er nødvendig å dela eigedom.

Ny § 16 skal lyde:

§ 16 Vilkår

Samtykke til deling etter §§ 12 og 13 kan givast på slike vilkår som er nødvendige av omsyn til dei formåla føresegnene skal fremje.

Ny § 17 skal lyde:

§ 17 Bortfall av delingssamtykke

Dersom deling ikkje er rekvirert innan tre år etter at samtykke til deling er gitt, fell samtykket bort.

II

Endringane tek til å gjelde straks.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 65 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.18)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I lov av 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten gjøres følgende endringer:

§ 8 skal lyde:

Utanom odlaren får barna odelsrett.

§§ 13 og 14 oppheves.

§ 27 oppheves.

§ 27a oppheves.

§ 28 oppheves.

§ 30 oppheves.

§ 31 oppheves.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 63 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.39)

Komiteen hadde innstilt til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endring av lov om odelsretten og åsetesretten, lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. og lov om jord mv.

I

I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten gjøres følgende endringer:

§ 1 ny overskrift skal lyde:

§ 1 *Kva det kan hevdast odel til. Definisjonar*

§ 1 første ledd skal lyde:

Odelsrett kan hevdast til fast eigedom *som nemnt i § 2*. Slik eigedom blir kalla odlingsjord. Den som eig odlingsjord når odelshevdstida går ut, blir kalla odlar.

§ 2 skal lyde:

§ 2 *Krav til arealstorleik*

Ein eigedom blir rekna som odlingsjord når fulldyrka eller overflatedyrka jord på eigedomen er over 25 dekar, eller det produktive skogarealet på eigedomen er over 500 dekar.

Med til arealgrunnlaget blir rekna eigedomen sin del i realsameige.

§ 3 ny overskrift skal lyde:

§ 3 *Grunn til bergverk, fabrikk og andre industrielle føretak*

§ 3 første ledd skal lyde:

Odel kan ikkje hevdast på grunn *som er teken i bruk* til bergverk, fabrikk og andre industrielle føretak, når grunnen er etla til å tene det industrielle føremålet. Her tek ein og omsyn til slik framtidig utviding som det er rimeleg å rekne med.

§ 4 ny overskrift skal lyde:

§ 4 *Vatn, foss, elv, bruksrett og sameigepart*

§ 5 ny overskrift skal lyde:

§ 5 *Område med reguleringsplan*

§ 5 første ledd skal lyde:

Når eit område ved reguleringsplan er lagt ut til utbyg-

ging og anlegg, samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur eller til forsvar, kan grunn i området ikkje odlast.

§ 6 ny overskrift skal lyde:

§ 6 *Skjønn for å avgjere om ein eigedom er odlingsjord*
§ 6 skal lyde:

Når det kan vere tvil om ein eigedom er odlingsjord, kan den som har rettsleg interesse i det, få avgjort spørsmålet etter reglane om *skjønn*, jf. lov 1. juni 1917 nr. 1 om *skjønn og ekspropriasjonssaker* kapittel 1. Innkalling til *skjønn* kan skje i samsvar med reglane i lov 18. desember 1959 nr. 1 om *mortifikasjon av skuldbrev mv.* § 7 andre ledd.

Kapitteloverskriften i kapittel II skal lyde:

Kap. II. Odelsvilkår knytt til hevdstid og slektskap

§ 7 ny overskrift skal lyde:

§ 7 *Odelshevdstid*

§ 8 ny overskrift skal lyde:

§ 8 *Kven som har odelsrett*

§ 8 første ledd skal lyde:

Utanom odlaren får også etterkomarane hans odelsrett dersom nokon av foreldra, besteforeldra eller sysken av foreldra har ått heile eigedomen med odel. For etterkomarar av sameigaren med odelsrett krevst det likevel ikkje at foreldra eller besteforeldra som har odelsrett har ått heile eigedomen.

§ 9 ny overskrift skal lyde:

§ 9 *Odelsrett til barn født utanom ekteskap og adoptivbarn*

§ 10 ny overskrift skal lyde:

§ 10 *Odelshevdstid ved eigarskifte i hevdstida*

§ 11 ny overskrift skal lyde:

§ 11 *Tinglysing av odelsfridom før hevdstida er ute*

§ 11 første og annet ledd skal lyde:

Når eigar av odlingsjord tinglyser fråsegn om at eigedomen skal vere fri for odel, *stoggar odelshevda*. Ny hevd tar til når denne eller seinare eigar tinglyser at fråsegna skal slettast som hefte på eigedomen.

Gjeld det eigedom under samodling av ektemakar eller sambuarar (jfr. § 15), lyt dei begge skrive under fråsegna og i tilfelle fråsegn om sletting.

§ 12 ny overskrift skal lyde:

§ 12 *Odelsretthavarane sin prioritet*

§ 12 skal lyde:

Av etterkomarane til odlaren går eldre sysken føre yngre med seg og si line, om ikkje anna går fram av eller blir fastsett med heimel i denne lova. Dette gjeld uansett kjønn og når etterkomarane er fødte.

Adoptivbarn går inn i den vanlege odelsrekkefølga, men med prioritet etter adopsjonstidspunktet. Er adoptivbarnet ektemaken eller sambuaren sitt særkullsbarn, kan barnet likevel ikkje få dårlegare prioritet enn det hadde før adopsjonen.

§ 13 ny overskrift skal lyde:

§ 13 *Ektemakar og sambuarar sin prioritet når dei samodlar*

§ 13 første ledd skal lyde:

Når jord er odla av ektemakar eller sambuarar i ekteskapsliknande forhold etter § 15 tredje eller fjerde stykket, får dei lik odelsprioritet. Har dei barn saman, får desse betre odelsrett enn særkullsbarn som den eine eller begge måtte ha. Mellom særkullsbarna går odelen etter § 12.

§ 13 nytt tredje ledd skal lyde:

Andre stykket gjeld tilsvarende når jord samodla etter § 15 fjerde stykket blir tatt over av ein av sambuarane.

§ 14 ny overskrift skal lyde:

§ 14 *Odelsprioritet når odelsjorda består av fleire eigedomar*

§ 14 annet og tredje ledd skal lyde:

Den som frå nokon av foreldra eller frå slektningar elles i rett oppstigande line har tatt over ein eigedom som fyller krava til odlingsjord, har ikkje førerrett til fleire odelseigedomar, så lenge yngre sysken eller deira liner ikkje har fått kvar sin. Det same gjeld når nokon frå egne sysken eller sysken av foreldra har tatt over eigedom som han har odelsrett til. Slik er det også der nokon av etterkomarane hans har tatt over eigedom frå slektningar i rett oppstigande line eller frå sysken av han.

Likt med overtaking som nemnt blir rekna at slik eigedom er løyst på odel eller kjøpt på tvangssal.

§ 14 tredje og fjerde ledd blir nytt fjerde og femte ledd.

Kapitteloverskriften i kapittel IV skal lyde:

Kap. IV. - Odelsvilkår knytt til eigedom som blir samodla av ektemakar eller sambuarar

§ 15 ny overskrift skal lyde:

§ 15 *Odelsvilkår knytt til eigedom som blir samodla av ektemakar eller sambuarar*

§ 15 tredje og nytt fjerde ledd skal lyde:

Jord som ein ektemake i felleseige elles blir eigar av under ekteskapet, skal i høve til denne lova reknast for å vere ført inn i buet av begge ektemakane saman. Når slik eigedom høyrer til felleseiga i heile hevdstida, hevdar dei odelsrett for seg sjølve og for fellesbarn og særkullsbarn, jfr. § 13. Døyr ein av ektemakane før hevdstida er ute, får likevel fellesbarn og særkullsbarn odelsrett når den attlevande fullfører odelshevda.

Når sambuarar i ekteskapsliknande forhold blir eigarar av ein eigedom med like partar og sameiget varer i heile hevdstida, hevdar dei odelsrett for seg sjølve og for fellesbarn og særkullsbarn. Døyr ein av sameigarane før hevdstida er ute, får likevel fellesbarn og særkullsbarn odelsrett når den attlevande fullfører odelshevda. Som sambuar etter dette stykket reknar ein den som fyller vilkåra i arvelova § 28 a.

§ 16 ny overskrift skal lyde:

§ 16 *Makeskifte og kjøp av tilleggsjord*

§ 16 fjerde og nytt femte ledd skal lyde:

Jord som blir lagt til ein eigedom som tilleggsjord, går inn under odel eller odling på den eigedomen jorda blir tilagt når departementet har godkjent kjøpet av di kjøparen

bør få tilleggsjord, og jorda – dersom det er odelsjord – er gjort odelsfri i samsvar med reglane om odelsfrigjerung eller foredlingstida er ute.

Tredje stykket andre og tredje punktum gjeld tilsvarande når makeskifte som der nemnt skjer på annan måte enn ved voldgiftsjordskifte, dersom departementet godkjenner den nye ordninga.

§ 17 ny overskrift skal lyde:

§ 17 *Opplysning av sameige*

§ 18 ny overskrift skal lyde:

§ 18 *Overføring av sameigepart*

Kapitteloverskriften i kapittel VI skal lyde:

Kap. VI. - Kven odelsrett kan gjerast gjeldande mot og allmenne avgrensingar i løysingsretten

§ 19 ny overskrift skal lyde:

§ 19 *Mot kven ein kan gjere odelsrett gjeldande*

§ 19 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

*Odelsrett kan òg gjerast gjeldande på skifte, jf. skifte-
lova § 62 og ekteskapslova § 66 andre stykket.*

§ 19 tredje ledd skal lyde:

Den som har avhendt odelsjord, har ikkje løysingsrett mot kjøparen eller rettsetterfølgjaren hans, med atterhald for der jorda er fråseld eigaren ved tvangssal.

§ 20 skal lyde:

§ 20 *Kjøpstilbod ved sal til ein som ikkje har best odelsrett, eller til ein utan odelsrett*

Vil ein eigar avhende odelsjord, eller delar av odelsjorda, til ein som ikkje har best odelsrett, eller til ein som ikkje har odelsrett, og dei er samde om vilkåra, kan han gi tilbod om å gå inn i kjøpstilbodet på dei avtalte vilkåra til ein eller fleire av dei som har odelsrett.

Eigaren kan gi tilbod etter fyrste stykket sjølv om det ikkje ligg føre avtale med ein namngjeven person. Gir eigaren tilbod som nemnd i andre stykket første punktum, gjeld § 20 a tilsvarande.

Eigaren er ikkje bunden til å selje til nokon som har sagt seg viljug til å gå inn i kjøpstilbodet.

Reglane i første, andre og tredje stykket gjeld tilsvarande for tingretten eller ein bustyrrar under offentleg skifte som vil gi slikt tilbod. For tilbod sett fram av tingretten eller bustyrrar, gjeld også reglane i §§ 20 a til 20 c.

Ny § 20 a skal lyde:

§ 20 a *Frist, formkrav og overformynderiet*

Ein eigar eller bustyrrar som set fram kjøpstilbod som nemnt i § 20, kan setje ein frist for den som får tilbodet, til å seie ifrå om han vil gå inn i tilbodet. Fristen kan ikkje setjast kortare enn to månader rekna frå det tidspunktet tilbodet har kome fram til odelsrettshavaren.

Tilbod og svar skal vere skriftleg. Tilbod og svar kan likevel gjerast ved bruk av elektronisk medium dersom eigaren og den som får tilbodet, er samde om det.

Er det umyndige mellom dei som det er aktuelt å gi eit slikt tilbod, skal tilbodet også sendast overformynderiet.

Ny § 20 b skal lyde:

§ 20 b *Konsekvensar av ikkje å gå inn i kjøpstilbodet, halde tilbodsfristen og å fremje krav om atterhald*

Dei som avslår kjøpstilbodet, eller som ikkje svarar innan fristen, kan ikkje løyse odelsjorda når jorda innan to år rekna frå tilbodsfristen gjekk ut blir avhenda på dei vilkår som var fastsett i tilbodet, og desse vilkåra lyt reknast som reelle og sakleg velgrunna. Har den som tek over odelsjorda odelsrett, blir den som fekk tilbodet ståande etter den som overtek og hans line i odelsrekka.

Det blir ikkje rekna som avslag på tilbodet om det i svaret blir tatt atterhald om at vederlaget må fastsetjast i samsvar med reglane i odelslova § 49.

Ny § 20 c skal lyde:

§ 20 c *Kostnader ved takst*

Har den som har motteke tilbod etter reglane i §§ 20 til 20 b, kravd takst over eigedomen, jf. § 20 b andre stykket, ber han kostnadene i samsvar med reglane i skjønnslova § 42 første og andre stykket. Men er eigaren ikkje viljug til å selje til takstbeløpet, ber eigaren kostnadene der takstbeløpet er lågare enn tilbodsbeløpet. Ved angrep på taksten gjeld skjønnslova § 42 tredje stykket.

§ 21 ny overskrift skal lyde:

§ 21 *Løysingsnekt når samtykke til løysing vil vere klårt urimeleg*

§ 21 annet og nytt tredje ledd skal lyde:

Odelsløysing kan også i andre tilfelle nektast mot ein eigar med eller utan odelsrett, når det ville vere klårt urimeleg om løysingsmannen fekk drive eigaren bort.

Når ein odelsrettshavar krev eigedomen utlagt til seg på skifte, og slikt utlegg vil vere klårt urimeleg i høve til ein annan loddeigar med dårlegare odelsrett, kan retten ta anna avgjerd ut frå dei synsmåtar som er nemnde i første stykket. Saka skal i så fall handsamast i søksmåls former.

§ 22 ny overskrift skal lyde:

§ 22 *Fråskild tomt, regulerte område og sameigepartar*

§ 23 ny overskrift skal lyde:

§ 23 *Løysingsrett ved skifte av tilhøva*

§ 24 ny overskrift skal lyde:

§ 24 *Løysingsrett til særskilt skyldsett småbruk*

§ 25 skal lyde:

§ 25 *Odelsfråskrivning*

Ein odelsrettshavar kan ikkje overføre retten sin til ein annan. Men han kan skriftleg binde seg, anten andsynes einskilde eller i det heile, til ikkje å gjere den gjeldande.

§ 26 ny overskrift skal lyde:

§ 26 *Løysingsrett for barn fødte etter avhending eller odelsfråskrivning*

Nåværende § 27 oppheves. Nåværende § 27 a blir ny § 27 og skal lyde:

§ 27 *Utsetjing av sak om odelsløysing eller offentlig skifte ved søknad om konsesjon eller fritak frå driveplikt*

Når det i samband med odelsløysing eller offentlig skifte blir søkt om konsesjon fordi buplikta ikkje skal oppfyllest, eller om fritak frå driveplikt, skal retten utsetje den endelege avgjerda i saka til konsesjons- eller fritaksspørsmålet er avgjort.

§ 28 skal lyde:

§ 28 *Odelsløysing og tilbakesøking ved brot på bu- og driveplikt*

Dersom ein odelrettshavar ikkje oppfyller vilkår om buplikt etter konsesjonslova § 5 andre stykket, eller driveplikt etter jordlova § 8, kan andre odelsrettshavarar innan fem år etter at overtakinga fann stad, søkje eige- domen løyst på odel utan hinder av om eigaren måtte ha betre odelsrett.

Har eigaren fått eige- domen ved odelsløysing, kan også saksøkte i løysingssaka søkje eige- domen tilbake når vilkår om bu- og driveplikt ikkje blir oppfylte. Det same gjeld om eigaren, før tidsfristen etter første stykket er ute, avhender eige- domen til nokon som ikkje har odelsrett. Som avhen- ding blir også rekna forpakting eller annan liknande total bruksrett. Krav om tilbakesøking etter dette stykket står tilbake for odelsrettshavarane sin løysingsrett etter første stykket.

Når odelsløysinga eller tilbakesøkinga er fullført, fell odelsretten for den tidlegare eigaren bort. Er odelsløysin- ga eller tilbakesøkinga fullført av nokon som ikkje høyrer til den tidlegare eigaren si line, fell odelsretten bort også for denne lina.

§ 29 oppheves.

§ 30 ny overskrift skal lyde:

§ 30 *Når stat eller kommune har tatt over odelsjord*

§ 30 første ledd skal lyde:

Dersom staten eller ein kommune har tatt over eller vil ta over odelsjord, og særlege grunnar talar for at odels- rett ikkje bør vere til hinder, kan Kongen ta avgjerd om odelsfrigjer- ing.

§ 31 ny overskrift skal lyde:

§ 31 *Erverv av tilleggsareal til landbrukseigedom*

§ 31 første og nytt andre ledd skal lyde:

I den mon odelsrett vil kunne skiple ei eige- doms- tileigning som departementet har godkjent av di kjøpa- ren bør få tilleggsjord, kan departementet fri slik jord for eldre odelsrett. Odelsfrigjer- ing kan skje når det ikkje er tvil om at omsynet til odelsrettshavarane må vike av di eige- doms- tileigninga inneber ei god driftsmessig løy- sing.

Søknad om odelsfrigjer- ing må setjast fram av eigaren innan to månader; rekna frå stemming i løysingssak blei forkynt for han.

§ 32 ny overskrift skal lyde:

§ 32 *Oreigning, oreigningsliknande tilfelle og makeskifte*

§ 33 ny overskrift skal lyde:

§ 33 *Sakshandsaming*

§ 33 første ledd skal lyde:

Før det blir tatt avgjerd om odelsfrigjer- ing etter §§ 30 til 32, skal odelsrettshavarane så langt det lar seg gjere, gjevast høve til å uttale seg om spørsmålet innan ein frist på ein månad. Overfor den som det er vanskeleg å gi individuelt varsel, er det nok med kunngjer- ing i Norsk Lysingsblad og i ei avis som er ålment lesen på staden.

§ 33 nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om sakshandsaminga.

Kapitteloverskriften i kapittel IX skal lyde:

Kap. IX. – Attlevande ektemake og sambuar sitt vern

§ 34 skal lyde:

§ 34 *Attlevande sitt vern overfor barn og barnebarn*

Er ein ektemake avliden og let etter seg odelsjord i fel- leseige med den attlevande som ikkje har best odelsrett, kan felles barn eller barnebarn ikkje ta eige- domen frå den attlevande før denne har fått alderspensjon eller full uføre- pensjon etter folketrygdloven og barnet har fylt 18 år. Når barnet (barnebarnet) har fylt 25 år, kan det også elles få rett til å overta eige- domen, når det under omsyn til begge partane ville vere klårt urimeleg om den attlevande skulle halde fram med å bruke eige- domen.

Desse reglane gjeld og om eige- domen var særlege for den avlidne, dersom det mellom ektemakane gjaldt slik ei- geskipnad som nemnt i lov om ekteskap §§ 42 tredje ledd og 43.

Første stykket gjeld tilsvarande når attlevande i ek- teskapsliknande sambuarforhold blir eigar av avlidnes odelsjord.

§ 35 ny overskrift skal lyde:

§ 35 *Attlevande sitt vern overfor avlidne sitt særkullsbarn*

§ 35 første ledd skal lyde:

Er ein ektemake avliden og let etter seg odelsjord i felle- seige med den attlevande som ikkje har best odelsrett, kan ikkje særkullsbarn eller deira barn ta jorda frå den attle- vande før barnet har fylt 18 år. Vernet kan lengjast utover dette tidspunktet når noko anna ville vere klårt urimeleg, omsyn tatt til begge partar.

§ 35 nytt tredje ledd skal lyde:

Første stykket gjeld tilsvarande når attlevande i ek- teskapsliknande sambuarforhold vert eigar av avlidnes odelsjord.

§ 36 ny overskrift skal lyde:

§ 36 *Attlevande sitt vern overfor andre odelsrettshavarar*

§ 36 første og nytt annet ledd skal lyde:

Andre odelsrettshavarar enn dei som er nemnde i §§ 34 og 35 kan ikkje gjera gjeldande odelsrett mot den attle- vande ektemaken, så fram eige- domen har vore i fellesei- ge med den avlidne i minst fem år. Dette gjeld så lenge den attlevande ikkje har rett til pensjon som nemnt i § 34 første stykket, og vilkåret er elles at odelsrettshava- ren ikkje kunne ha løyst eige- domen frå den avlidne ekte- maken. Også før denne tid kan ein odelsrettshavar gjere odelsrett gjeldande til eige- domen når det ville vere klårt urimeleg om den attlevande skulle halde fram med å sitje

med den. § 34 andre stykket og § 39 første stykket andre punktum gjeld tilsvarande.

Første stykket gjeld tilsvarande når attlevande i ekteskapsliknande sambuarforhold blir eigar av avlidnes odelsjord.

§ 37 ny overskrift skal lyde:

§ 37 *Fleire eigedomar i buet*

§ 38 skal lyde:

§ 38 *Attlevande sin rett til gratis husrom*

Når ein attlevande ektemake må gje frå seg eigedomen etter §§ 34 til 36, har han rett til høveleg gratis husrom dersom dette er mogleg og rimeleg med omsyn til interessene til overtakaren. Dette gjeld ikkje når vedkomande har flytta frå eigedomen for godt utan atterhald om husrom der.

§ 39 skal lyde:

§ 39 *Bu- og driveplikt for attlevande*

For at attlevande skal ha vern som nemnt i §§ 34 til 36, må han seinast frå eitt år etter at han blei eigar, bu på eigedomen og bruke han som sin reelle bustad, jf. konsesjonslova § 6, og drive eigedomen i samsvar med jordlova § 8. Den styresmakta som kan gi konsesjon etter konsesjonslova, kan gi dispensasjon frå buplikta etter første punktum. Den styresmakta som kan gi fritak frå driveplikt etter jordlova § 8 a, kan gi dispensasjon frå driveplikta.

Bruksretten fell bort om attlevande varig flytter frå eigedomen eller om eigedomen ikkje blir driven på forsvarleg måte.

Ny § 39 a skal lyde:

§ 39 a *Prosessreglar når odelsrettshavar krev eigedomen*
Når ein odelsrettshavar krev eigedomen etter §§ 34 til 36, gjeld reglane i kapittel XIV.

§ 40 skal lyde:

§ 40 *Frist for å gjere odelsretten gjeldande*

Retten til odelsløyising må gjerast gjeldande innan seks månader frå den dagen då dokument som gir den nye eigaren full heimel blir tinglyst. Dette gjeld også overgang ved arv. Ved tvangssal blir foreldingsfristen rekna frå tinglysinga av tvangssalskøyte.

Reglane i første stykket gjeld likevel ikkje når ein eigar med odelsrett ikkje oppfyller buplikta etter konsesjonslova § 5 eller driveplikta etter jordlova § 8. Andre odelsrettshavarar som hadde odelsrett då eigaren fekk tinglyst heimel, kan i eit slikt tilfelle krevje å løyse eigedomen, dersom kravet blir sett fram før det tidsromet er ute som eigaren er pålagt buplikt for eller som følgjer av konsesjonslova § 5 andre stykket.

§ 41 ny overskrift skal lyde:

§ 41 *Slekta sitt tap av odelsrett*

§ 42 skal lyde:

§ 42 *Odelsrett og prioritet ved tilbakeføring, arv og tvangssal*

Dersom ein eigar skøyter eigedomen tilbake til ein tid-

legare eigar som han ættar frå, eller eigedomen fell tilbake til den tidlegare eigaren ved arv, eller den tidlegare eigaren kjøper eigedomen på tvangssal, blir den tidlegare eigars odelsrett ikkje rekna for å vere tapt, endå om han hadde best odelsrett og det er gått meir enn seks månader sidan den andre fekk tinglyst heimel. Stoda blir i dette tilfelle den same som om den opphavelige avhendaren hadde ått eigedomen heile tida.

Det same gjeld om ein son eller ei dotter som har tatt over odelsjord, skøyter den vidare til nokon av dei eldre syskena eller deira liner. Det same gjeld også om nokon av dei eldre syskena eller deira liner arvar eigedomen eller kjøper han på tvangssal.

§ 43 ny overskrift skal lyde:

§ 43 *Løysingsrett og prioritet ved sal frå eigar med nedervd odelsrett*

§ 43 første ledd skal lyde:

Ved friviljug avhending av odelsjord frå ein eigar med nedervd odelsrett, kan også dei eldre syskena og deira liner gjere odelsrett gjeldande, endå om eigaren har ått jorda med full heimel i meir enn seks månader. Men dei har prioritet etter seljarens line. Likt med friviljug avhending er arveovergang.

§ 44 ny overskrift skal lyde:

§ 44 *Odelsmothevd*

§ 45 oppheves.

§ 46 ny overskrift skal lyde:

§ 46 *Skifte*

§ 46 nytt annet punktum skal lyde:

I denne tida går det heller ingen foreldingsfrist for etterkomarane deira andsynes eigarane i buet.

§ 47 ny overskrift skal lyde:

§ 47 *Ektemakar og sambuarar*

§ 47 første ledd nytt annet punktum og nytt annet ledd skal lyde:

I denne tida går det heller ingen foreldingsfrist for odelsrettshavarar som ikkje kunne ha løyst eigedomen dersom ektemaken med odelsrett hadde ått eigedomen.

Første stykket gjeld tilsvarande der den eine i eit ekteskapsliknande sambuarforhold har heimel til eigedom som den andre har betre odelsrett til.

§ 48 ny overskrift skal lyde:

§ 48 *Vernetilfella*

§ 48 første ledd skal lyde:

Så lenge ein attlevande ektemake eller sambuar sit med ein eigedom med vern mot odelsløyising i medhald av §§ 34 til 36, jf. § 39, går det ingen foreldingsfrist for odelsrett til eigedomen. Dette gjeld og om odelsrettshavarane let den attlevande ektemaken eller sambuaren sitje med eigedomen ut over den tid som er fastsett i §§ 34 til 36.

§ 48 annet ledd oppheves, og tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 49 ny overskrift skal lyde:

§ 49 Odelstakst

§ 49 nytt annet ledd annet punktum skal lyde:

Når slik verdsetjing skjer ved skiftetakst, jf. skiftelova § 125, gjeld §§ 50 og 71 andre stykket tilsvarende så langt dei høver.

§ 50 skal lyde:

§ 50 Avløyning av hefte

Hefte på eigedomen som blir dekte av takstverdien, kan løysingsmannen krevje avløyste, når dei er påhefta etter at foreldingsfristen tok til, jfr. § 40. *Som slikt hefte blir rekna mellom anna kjøpekontrakt, forpaking, bortfeste av tomtar, positive og negative servituttar, grunntyngsler, pantedrett og frådeling av tomt, også om tomta blir seld i foreldingstida. Det som her er sagt, gjeld også råderettar som er påhefta tidlegare, dersom dei er særleg tyngjande.*

Avtale om forpaking for lengre tid enn 5 år og avtale om jordleige kan løysingsmannen seie opp med verknad frå første faredag som kjem eitt år etter oppseiinga, og etter at han har teke over eigedomen. Avtale om leige av husrom kan han seie opp etter reglane i lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler § 9-6. Oppseiing etter dette stykket – som kan gjevast når løysingssak er reist – gjeld endå om avtala ikkje gjev høve til slik oppseiing.

§ 51 ny overskrift skal lyde:

§ 51 Kva åsetesrett er

§ 51 første ledd skal lyde:

Når eigaren av odelsjord eller odlingsjord døyr og jorda går i arv til etterkomarane hans, har ein av desse rett til på skifte å få denne utlagt til seg, på vilkår som går fram av dei etterfølgjande paragrafane. Denne retten, som blir kalla åsetesrett, *gjeld ikkje sameigepart utan der resteigedomen er eigd av ektefellen eller sambuaren til arvelataren og arvingen er etterkomar også etter denne.*

§ 51 tredje ledd skal lyde:

Reglane om bu- og driveplikt i konsesjonslova § 5 andre stykket og jordlova § 8 første stykket gjeld tilsvarende når ein åsetesarving tek over jord.

§ 52 ny overskrift skal lyde:

§ 52 Åsetesrekkefølga

§ 52 tredje ledd skal lyde:

Særkullsbarn til ein ektemake eller ein sambuar har ikkje åsetesrett til jord som etter § 15 blir rekna ført inn i buet av den andre åleine. Gjeld det jord som etter § 15 tredje eller fjerde stykket kan samodlast, har fellesbarn betre åsetesrett enn særkullsbarn.

§ 53 ny overskrift skal lyde:

§ 53 Dei eigedomar åsetesretten gjeld for

§ 54 ny overskrift skal lyde:

§ 54 Deling av eigedom

§ 55 ny overskrift skal lyde:

§ 55 Odelsjord overteken med åsetesrett

§ 56 ny overskrift skal lyde:

§ 56 Åsetestakst

§ 56 første ledd skal lyde:

Åsetesarvingen har krav på at det ved skjøn blir fastsett ein overtakingspris som er rimeleg etter dei tilhøva som ligg føre. Verdsetjinga skal gjerast med særleg tanke på at overtakaren kan makte å bli sitjande med eigedomen. Åsetestakst må ikkje setjast høgare enn verdien av eigedomen ved odelstakst, jf. § 49.

§ 57 ny overskrift skal lyde:

§ 57 Etteroppgjjer

§ 57 første ledd skal lyde:

Dersom nokon som har overtatt jord på skifte i medhald av åsetes- eller odelsrett eller ved odelsløyning, innan 10 år avhendar jorda med ein monaleg vinst, skal det skje eit etteroppgjjer dersom dette blir kravt av nokon medarving eller av saksøkte i løysingssaka. *Saksøkte i løysingssaka må vere syskenbarnet til saksøkjaren eller i nærare slektskap.*

§ 57 nytt annet ledd skal lyde:

Det skal også skje eit etteroppgjjer i samsvar med reglane i første stykket der jord er overført til ein etterkomar av eigaren etter åsetesliknande prinsipp. Det same gjeld der nokon har overtatt jord ved friviljug avhending dersom det må reknast med at det elles ville ha blitt odelsløyning.

Første ledd tredje og fjerde punktum blir nytt tredje ledd.

Nåværende annet ledd blir nytt fjerde ledd.

Tredje ledd blir nytt femte ledd og skal lyde:

Oreigning av ein eigedom eller delar av den blir i høve til reglane i denne paragrafen rekna likt med avhending. Det same gjeld feste eller grunnleige når feste- eller leigetida er minst 20 år, eller festaren eller leigaren, når tida er ute, har rett til fornying slik at tida samanlagt blir minst 20 år.

§ 58 ny overskrift skal lyde:

§ 58 Skadebot

§ 59 ny overskrift skal lyde:

§ 59 Tilhøvet til tvisteloven

§ 60 ny overskrift skal lyde:

§ 60 Stemning, saksøkte og verneting

§ 61 ny overskrift skal lyde:

§ 61 Kva stemninga må innehalde og forkynning

§ 62 ny overskrift skal lyde:

§ 62 Tilbakeskøyting

§ 63 skal lyde:

§ 63 Innskrenkingar i eigaren sin råderett etter at stemning er forkynt

Etter at stemning i odelsløyningssak er forkynt, må saksøkte ikkje gjere noko som fører til at eigedomen blir ringare.

Etter at stemninga er forkynt, må saksøkte ikkje hogge meir i skogen enn det som etter utrekning av skogbruks-

styresmakta svarar til verdauken på grunn av tilveksten frå då av.

Etter krav frå saksøkte skal domaren gi skogbruksstyresmakta pålegg om *utrekning som nemnt i andre stykket, og setje ein frist for når utrekninga skal vere gjort.*

Om saksføreavinga for avgjerder skogbruksstyresmakta tar etter denne paragrafen og om klage over slike avgjerder, gjeld same reglar som for avgjerder etter *lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk.*

§ 64 ny overskrift skal lyde:

§ 64 *Særskilt førehaving og dom*

§ 65 ny overskrift skal lyde:

§ 65 *Om rettsmøte, mekling, frifinningsdom og odelstakst*

§ 66 ny overskrift skal lyde:

§ 66 *Odelstakst, varsel og partsstilling for andre innehavarar av rettar*

§ 67 ny overskrift skal lyde:

§ 67 *Avløysing og verdsetting av hefte*

§ 68 ny overskrift skal lyde:

§ 68 *Krav om ny odelstakst*

§ 69 ny overskrift skal lyde:

§ 69 *Rettsmøte til avslutting av løysingssaka og motsegner mot løysingskravet*

§ 70 ny overskrift skal lyde:

§ 70 *Om skøyte, betaling av løysingssum, overtaking av bruken og trygd for løysingssummen*

§ 71 ny overskrift skal lyde:

§ 71 *Avløysing av hefte*

§ 72 ny overskrift skal lyde:

§ 72 *Avgjerder etter §§ 70 og 71 i samband med odelstakst*

§ 73 ny overskrift skal lyde:

§ 73 *Eigedomsretten sin overgang, vågnaden for hende på eigedomen og tilleggstakst*

§ 74 ny overskrift skal lyde:

§ 74 *Når saksøkjaren døyr eller misser rettsleg handleevne før løysingssaka er slutført*

§ 75 ny overskrift skal lyde:

§ 75 *Saksøkjaren sitt tap av odelsrett*

§ 76 ny overskrift skal lyde:

§ 76 *Ved krav om tilbakesøking*

§ 77 ny overskrift skal lyde:

§ 77 *Ikraftsetting*

§ 78 oppheves.

§ 79 ny overskrift skal lyde:

§ 79 *Overgangsreglar*

II

I lov 21. februar 1930 om skifte gjøres følgende endring:

§ 62 nytt andre ledd skal lyde:

Under offentlig skifte kan tingretten eller bobestyreren sette en frist på minst to måneder for de odels- eller åsetesberettigede loddeiere til å melde fra om det gjøres krav etter første ledd. Den som ikke melder fra innen fristen, taper sin rett til odelsløsning overfor den som eiendommen overføres til. Om boet overfører eiendommen til en med dårligere odelsprioritet, blir den som ikke gir melding stående etter erververen og dennes linje i odelsrekken.

III

I lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom gjøres følgende endring:

§ 12 første ledd annet punktum skal lyde:

Vedkjem saka ting som høyrer under *fylkesmannen*, helse- og sosialstyret, samferdslenemnda eller andre sak-kunnige organ, skal dei til vanleg få høve til å seia si meining.

IV

I lov 25. juni 1965 nr. 1 om forpaktning gjøres følgende endring:

§ 11 annet ledd annet punktum skal lyde:

Skjønn som blir halde av dette utvalet, kan klagast til *fylkesmannen*.

V

I lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (jordskifteloven) gjøres følgende endring:

§ 5 syvende ledd skal lyde:

Fylkesmannen kan krevje jordskifte i dei høve som § 2 første ledd bokstav f og g nemner.

VI

I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) gjøres følgende endringer:

§ 3 skal lyde:

§ 3 *Handsaming av landbrukssaker*

Kommunen, *fylkesmannen* og *fylkeskommunen* skal ha ansvaret for handsaminga av landbrukssaker. Departementet kan gi nærare føresegner om handsaminga av statlege landbrukssaker. Departementet kan gi kommunen og *fylkeskommunen* myndigheit til å gi fråsegner og ta avgjerd i *landbrukssaker*. *Fylkesmannen* kan med verknad for ein bestemt tidsperiode påleggje kommunar å sende inn fortløpande utskrift av alle avgjerder i ein eller fleire sakstypar etter denne lova eller lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv.

§ 5 oppheves.

§ 6 skal lyde:

§ 6 Arbeidsoppgåver

På vegne av staten skal fylkesmannen og kommunen ta opp arbeidet med dei føremåla som er nemnde i § 1. Dei skal mellom anna arbeide ut planar for korleis jorda skal nyttast, hjelpa til med førebuing av grunnutnytingsplanar som vedkjem landbruket etter plan- og bygningslova og gjera det arbeidet som dei vert pålagde ved lov eller ved vedtak av departementet.

§ 8 skal lyde:

§ 8 Driveplikt

Jordbruksareal skal drivast. Ny eigar må innan eitt år ta stilling til om han eller ho vil drive eiendomen sjølv eller leige bort jordbruksarealet etter føresegnene i andre ledd.

Driveplikta kan oppfyllast ved at arealet vert leigd bort som tilleggsjord til annan landbrukseigedom. Det er ein føresetnad for at driveplikta er oppfylt ved bortleige at leigeavtala er på minst 10 år om gongen utan høve for eigaren til å seie ho opp. Avtala må føre til driftsmessig gode løysingar og vere skriftleg. Avtaler som fører til driftsmessig uheldige løysingar, kan følgjast opp som brot på driveplikta. Ei leigeavtale som er i strid med andre, tredje eller fjerde punktum, kan ikkje gjerast gjeldande mellom partane eller i høve til offentlege styresmakter.

Finn departementet at jordbruksareal ikkje vert drive, kan eigaren påleggjast å leiga jorda bort for ei tid av inntil 10 år, eller at jorda skal plantast til med skog, eller tiltak av omsyn til kulturlandskapet. Om pålegg ikkje er etterkomne når fristen er ute, kan departementet gjera avtale om bortleige av heile eller delar av jorda for ei tid av inntil 10 år.

Ny § 8 a skal lyde:

§ 8 a Fritak frå driveplikt

Departementet kan etter søknad gi fritak frå driveplikta etter § 8 anten heilt ut eller for ei viss tid.

Ved avgjerd av søknaden skal det leggjast vekt på kor viktig det er å halde jordbruksarealet i hevd, på bruksstorleiken, avkastningsevna på arealet og på om det i området der eiendomen ligg, er bruk for jordbruksarealet som tilleggsjord. Det skal òg leggjast vekt på søkjaren sin livssituasjon.

§ 19 skal lyde:

Kommunen og fylkesmannen fører tilsyn med at føresegnene i §§ 8, 9, 10, 11 og 12 vert haldne.

VII

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd nr. 4 skal lyde:

4. bebygd eiendom, ikke over 100 dekar, der *fulldyrka* og *overflatedyrka* jord ikke er mer enn 25 dekar.

§ 5 annet ledd skal lyde:

Ved erverv av bebygd eiendom hvor *fulldyrka* og *overflatedyrka* jord er mer enn 25 dekar, eller eiendommen består av mer enn 500 dekar produktiv skog, er konsesjons-

friheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at erververen bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv *bebor* den i minst 5 år. Som bebygd eiendom regnes her eiendom med bebyggelse som er eller har vært brukt som helårsbolig. Det samme gjelder eiendom med bebyggelse som ikke er tatt i bruk som helårsbolig, herunder eiendom med bebyggelse under oppføring dersom tillatelse til bebyggelse er gitt med sikte på boligformål. Erverver gjenlevende ektefelle eiendom fra sin avdøde ektefelle som eier eller ved uskifte, skal botiden gjenlevende har gjennomført før overtagelsen regnes mot pliktiden.

§ 5 tredje ledd skal lyde:

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for samboere i ekteskapslignende forhold. Som samboere etter bestemmelsen her regnes samboere som fyller vilkårene i arveloven § 28 a.

§ 6 skal lyde:

§ 6. (bopliktens innhold)

Erverver som etter § 5 annet ledd har boplikt på en eiendom, skal ta eiendommen som sin reelle bolig. En eiendom er tatt som reell bolig hvis eieren er registrert bosatt på eiendommen etter regler fastsatt i eller i medhold av lov 16. januar 1970 nr. 1 om *folkeregistrering*.

§ 7 første og annet ledd skal lyde:

For eiendom som omfattes av unntaket i § 4 første ledd nr. 2 eller 4, kan Kongen ved forskrift sette konsesjonsfriheten etter § 4 første ledd nr. 2 eller 4 og § 5 første ledd nr. 1 ut av kraft for:

1. bebygd eiendom som er eller har vært i bruk som helårsbolig,
2. eiendom med bebyggelse som ikke er tatt i bruk som helårsbolig, herunder eiendom med bebyggelse under oppføring, i områder som i reguleringsplan etter plan- og bygningsloven er regulert til boligformål,
3. ubegygd tomt som er regulert til boligformål.

Er det ikke fastsatt i forskrift etter første ledd at konsesjonsfriheten etter § 5 første ledd nr. 1 er satt ut av kraft, gjelder konsesjonsfriheten for nærstående etter § 5 første ledd nr. 1 bare dersom eieren har hatt tinglyst hjemmel til eiendommen de siste 5 årene forut for overdragelsen. Til denne eiertiden regnes også den tid andre som faller inn under § 5 første ledd nr. 1 i forhold til erververen har eid eiendommen. Dør eieren før 5-årsfristen er ute, gjelder konsesjonsfriheten etter § 5 første ledd nr. 1 fullt ut.

§ 7 femte ledd annet punktum oppheves.

§ 7 sjettede ledd skal lyde:

Forskrifter etter første ledd kan bare fastsettes etter anmodning fra kommunen, og så langt det anses nødvendig for å hindre at eiendommer som bør brukes til helårsbolig blir brukt til fritidsformål.

§ 8 skal lyde:

- § 8. (forskrift om krav til opplysninger etter §§ 4, 5 og 7)
Departementet kan gi forskrifter om hvilke opplys-

ninger som må foreligge for at et erverv kan sies å gå inn under §§ 4, 5 og 7, og om hva som er *fulldyrka og overflatedyrka jord* etter § 4 første ledd nr. 4.

§ 9 første ledd skal lyde:

Ved avgjørelsen av søknad om konsesjon for erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål skal *det legges særlig vekt på:*

1. om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling,
2. om erververs formål vil ivareta hensynet til bosettingen i området,
3. om ervervet innebærer en driftsmessig god *løsning*,
4. om erververen anses skikket til å drive *eiendommen*,
5. *om ervervet ivaretar hensynet til helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet.*

§ 9 nytt fjerde ledd skal lyde:

Første ledd nr. 1 og 4 gjelder ikke sak der nær slekt eller odelsberettiget søker konsesjon fordi de ikke skal oppfylle boplikten etter § 5 annet ledd. I slik sak skal det i tillegg til første ledd nr. 2, 3 og 5 blant annet legges vekt på eiendommens størrelse, avkastningsevne og husforhold. Søkerens tilknytning til eiendommen og søkerens livssituasjon kan tillegges vekt som et korrigerende moment.

§ 11 nytt annet ledd skal lyde:

Kongen skal ut fra hensynet til bosetting, helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskap ta stilling til om det er påkrevd å stille vilkår om boplikt, og om boplikten skal være en personlig plikt for eier.

§ 13 tredje ledd skal lyde:

Kongen kan sette en frist for erververen til å søke konsesjon dersom:

1. tidsgrensen for tvangsbruk etter § 3 annet ledd overskrides.
2. erververen unnlater å bygge innen 5 år i strid med § 4 annet ledd.
3. erververen foretar bruksendring i strid med plan i henhold til § 4 tredje eller fjerde ledd.
4. erverver som nevnt i § 5 første ledd nr. 1 eller 2 ikke overholder *boplikten etter § 5 annet ledd.*
5. *erverver som nevnt i § 5 første ledd nr. 5 ikke overholder fristen for videresalg.*
6. kravet til bosetting etter § 7 tredje ledd jf. § 6 ikke overholdes.

§ 14 skal lyde:

§ 14. (*forskrift om saksbehandlingen*)

Kongen kan gi nærmere forskrifter som supplerer saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og loven her, herunder om at den ordinære saksgang skal fravikes for visse typer *saker*.

§ 17 første ledd skal lyde:

Kommunen og fylkesmannen skal føre kontroll med at vilkår som er satt for konsesjon, blir *overholdt*. *Kommunen skal straks melde fra til fylkesmannen om forhold som nevnt i § 16 annet ledd. Det samme gjelder dersom kom-*

munen får kjennskap til erverv som mangler nødvendig konsesjon etter denne loven.

§ 18 nytt annet punktum skal lyde:

Er konsesjon avslått fordi erververen ikke skal oppfylle vilkåret om boplikt etter § 5 annet ledd, skal erververen uten hensyn til det som er fastsatt i første punktum, få velge om han eller hun likevel vil oppfylle boplikten.

§ 19 skal lyde:

§ 19. (*oversittelse av fastsatt frist*)

Oversittes en frist som er fastsatt etter § 18 for avviking av eiendomserverv eller panthavers tvangsbruk, kan departementet uten varsel la eiendommen selge gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsene i tvangssalgloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke i slike tilfeller.

Oversittes en frist som er fastsatt etter § 18 når det gjelder rettigheter som nevnt i § 3 første ledd, kan departementet enten la rettigheten tvangsselge etter reglene i første ledd eller med bindende virkning erklære rettigheten for bortfalt.

VIII

I lov 27. mai 2005 nr. 31 om skog (skogbrukslova) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd tredje punktum skal lyde:

Fylkesmannen, fylkeskommunen og kommunen har slikt mynde som følger av føresegnene i lova, forskrift fastsett av departementet og andre avgjerder om overføring av mynde.

§ 12 første ledd første punktum skal lyde:

Fylkesmannen kan gi forskrift om at skog skal vere vernskog når skogen tener som vern for annan skog eller gir vern mot naturskadar.

§ 21 skal lyde:

Vedtaket kommunen gjer etter denne lova kan påklagast til *fylkesmannen om ikkje departementet har fastsett annan klageinstans.*

Departementet eller den departementet har gitt mynde er klageinstans for vedtak gjort av *fylkesmannen eller fylkeskommunen* i første instans.

IX

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal gjelde fra forskjellig tid.

I forbindelse med lovens ikrafttredelse gjelder følgende overgangsbestemmelser:

1. Endringene i odelsloven §§ 1, 2, 8, 12, 21, 40 til 48 og 78 får ikke virkning for forhold der det etter tidligere regler er oppstått anledning til å bruke odels- eller åsetesrett før endringen her tar til å gjelde.
2. Endringene i odelsloven §§ 6, 63, 69 og 70 gjelder bare der sak er reist etter ikrafttredelsen.

3. Ved samodling etter odelsloven § 15 tredje ledd siste punktum og fjerde ledd inngår også samodlingstid fra tiden før ikrafttredelsen.
4. Endringene i odelsloven §§ 20 til 20 c gjelder bare for tilbud som er satt fram etter ikrafttredelsen.
5. Endringen i odelsloven § 25 medfører ikke at avkall fra tiden før ikrafttredelsen blir virkningsløst.
6. Endringene i odelsloven §§ 34 til 39 gjelder ikke der en odelsberettiget eier er død før ikrafttredelsen.
7. Reglene om oppsigelse av leieforhold i odelsloven § 50 gjelder etter ikrafttredelsen selv om odelsretten kunne vært gjort gjeldende eller er gjort gjeldende før loven trer i kraft.
8. Ved lovbestemt boplikt som har oppstått etter tidligere konsesjonslov § 5 første ledd nr. 1 eller odelsloven § 27, får de nye bestemmelsene i konsesjonsloven §§ 5 annet ledd og 9 anvendelse selv om eiendommen er ervervet før loven trådte i kraft.
9. En eier som med landbruksmyndighetenes godkjenning oppfyller boplikt i henhold til gjeldende lov § 6 annet ledd eller odelsloven § 27 fjerde ledd, kan uten hinder av at bestemmelsen oppheves, fullføre boplikten innenfor rammen av godkjennelsen.
10. Er boplikten etter gjeldende konsesjonslov § 5 annet ledd eller etter odelsloven § 27 brutt før loven trer i kraft, kan bruddet følges opp etter de nye reglene i odelsloven og konsesjonsloven.
11. Er driveplikten etter gjeldende konsesjonslov § 5 annet ledd eller etter odelsloven § 27 brutt før loven trer i kraft, kan bruddet følges opp etter de nye reglene i jordloven.
12. Er en søknad om konsesjon, driveplikt eller odelsfrigjøring ikke endelig avgjort når loven trer i kraft, skal forvaltningens behandling av søknaden følge de nye bestemmelsene selv om søknaden er innsendt før loven trådte i kraft. Det samme gjelder melding sendt kommunen etter konsesjonsloven § 6 annet ledd. Søknaden anses som endelig avgjort dersom klage ikke er mottatt innen klagefristens utløp, eller dersom forvaltningen har fattet avgjørelse i klagesaken.
13. Er en søknad om fritak fra boplikt ikke endelig avgjort når loven trer i kraft, skal forvaltningens behandling av søknaden følge någjeldende bestemmelser. Søknaden anses som endelig avgjort dersom klage ikke er mottatt innen klagefristens utløp, eller dersom forvaltningen har fattet avgjørelse i klagesaken.
14. En eier som eier jordbruksareal ved lovens ikrafttredelse har driveplikt i tråd med jordloven § 8.

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til I § 1 til og med § 50 og § 58 til og med § 79.
 Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I § 1 til og med § 50 og § 58 til og med § 79 ble bifalt med 59 mot 20 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 15.58.27)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til I §§ 51–57.
 Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I §§ 51–57 ble bifalt med 63 mot 16 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 15.58.51)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til VI § 3 fjerde punktum.
 Fremskrittspartiet og Høyre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til VI § 3 fjerde punktum ble bifalt med 53 mot 25 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 15.59.16)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til resten av VI samt IX.
 Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av VI samt IX ble bifalt med 63 mot 16 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 15.59.39)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til VII § 4 første ledd nr. 4 til og med § 5 tredje ledd.
 Fremskrittspartiet har også her varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til VII § 4 første ledd nr. 4 til og med § 5 tredje ledd ble bifalt med 63 mot 16 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 16.00.04)

Presidenten: Det voteres over VII § 7 og § 13 tredje ledd nr. 4 og 5.
 Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til VII § 7 og § 13 tredje ledd nr. 4 og 5 ble bifalt med 50 mot 29 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 16.00.29)

Presidenten: Det voterer over resten av VII.

Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av VII ble bifalt med 59 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.00.50)

Presidenten: Det voterer over II, III, IV, V og VIII.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer så over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 63 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.01.24)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet
  - forslag nr. 3, fra Torbjørn Hansen på vegne av Høyre
  - forslag nr. 4, fra Alvhild Hedstein på vegne av Venstre
- Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en fullstendig gjennomgang av omsetningslovens rolle, funksjon og hvilke mål som ønskes oppnådd, og fremme sak om dette for Stortinget.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Presidenten vil først la votere over forslag nr. 4, fra Venstre. Forslaget lyder:

«§ 2 første og annet ledd skal lyde:

For å fremja fyremålet etter § 1 skal det vera eit omsetningsråd med 11 medlemmer. Departementet oppnemner medlemmer med personlege varamedlemmer for kvar av desse:

Fellesrepresentant for Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Tine BA, Nortura BA, Norske Felleskjøp, Norsk Landbrukssamvirke som fellesrepresentant for potet-, grønt- og pelsdyrsektoren,

Landbruks- og matdepartementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, fellesrepresentant for ikke-samvirkebasert næringsmiddelindustri, fellesrepresentant for handelen og en uavhengig representant oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 75 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.02.21)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 3, fra Høyre. Forslaget lyder:

«§ 2 første og andre ledd skal lyde:

For å fremja fyremålet etter § 1 skal det vera eit omsetningsråd med 11 medlemmer. Departementet oppnemner medlemmer med personlege varamedlemmer for kvar av desse:

Landbruks- og matdepartementet, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Tine BA, Nortura BA, Norske Felleskjøp, Konkurransetilsynet, Fellesrepresentant for privat kjøttindustri, Fellesrepresentant for ikke-samvirkebasert næringsmiddelindustri, Fellesrepresentant for Norges Frukt og Grønnsaksgrossisters Forbund og Norkorn og Fellesrepresentant for Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon og Coop NKL BA.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 70 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.02.38)

Presidenten: Det voterer så over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«§ 2 annet ledd skal lyde:

Departementet oppnemner medlemmer med personlege varamedlemmer for kvar av desse:

3 representantar frå organisasjonar og føretak knytte til Norsk landbrukssamvirke

3 representantar frå føretak knytte til ikkje-samvirkebasert industri

2 representantar frå forbrukarorganisasjonane

2 representantar frå handelen

1 representant for dei tilsette i føretaka

Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet verkar som sekretariat.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 63 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.02.55)

Komiteen hadde innstilt til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v
om endringer i lov 10. juli 1936 nr. 6 til
å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

I

I lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

Fyremålet med lova er gjennom samyrke å fremja umsetnaden av kjøtt av storfe, sau, *svin*, fjørfe og reinsdyr, korn og oljefrø, mjølk, egg, pelsdyrskinn, *poteter*, *grønnsaker*, *frukt* og *bær*.

§ 2 første og annet ledd skal lyde:

For å fremja fyremålet etter § 1 skal det vera eit omsetningsråd med 11 medlemmer.

Departementet oppnemner medlemmer med personlege varamedlemmer for kvar av desse:

Norges Bondelag

Norsk Bonde og Småbrukarlag

Ein fellesrepresentant for Handelens- og Servicenærings Hovedorganisasjon og Coop NKL BA

Tine BA

Nortura BA

Norske Felleskjøp

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Norsk Landbrukssamvirke

Ein fellesrepresentant for Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, NHO Mat og Drikke og Norkorn

Landbruks- og matdepartementet.

§ 3 første ledd første og annet punktum skal lyde:

Departementet oppnemner leiar og nestleiar. Rådet er vedtaksført når 6 medlemmer møter.

§ 3 tredje og fjerde ledd oppheves.

Nåværende femte ledd blir tredje ledd.

Nåværende sjette og syvende ledd blir fjerde og femte ledd og skal lyde:

Departementet kan gjeva nærare fyresegner um rekneskapsuppsetjinga, um emnet for meldinga og um kunngjering av rekneskap og melding. *Departementet oppnemner revisor, som skal føre tilsyn med rekneskapa.*

Oppgåvene med å førebu sakene for rådet, følgje opp vedtaka og krevje inn og administrere avgiftsmidlane vert lagt til det organet som departementet fastset. *Til dette organet kan rådet delegera myndigheit til å treffe vedtak i saker som ikkje er av prinsipiell karakter.*

§ 4 annet ledd første punktum skal lyde:

Utgiftene som staten har i samband med *rekneskapsrevisjon* og dei oppgåvene som nemnde i § 3 siste ledd, skal

greidast ut av dei avgiftene som vert pålagde med heimel i denne lova.

§ 5 annet ledd skal lyde:

På grunnlag av dette kan Kongen for upp til 1 år um gongen leggja på avgifter ved umsetnaden av kjøtt av storfe, sau, *svin*, fjørfe og reinsdyr, korn og oljefrø, mjølk, egg, pelsdyrskinn, *poteter*, *grønnsaker*, *frukt* og *bær* etter dei føresegnene som er nemde nedanfor.

§ 5 a skal lyde:

For å setja i verk produksjonsregulerande tiltak for mjølk som er fastsette i medhald av jordbruksavtalen eller Stortinget sitt vedtak, kan Kongen leggje ei avgift på omsetnaden av mjølk ut over tildelt part av den totale produksjonen (kvote), *herunder mjølk som er produsert i strid med føresegner gitt i medhald av lova.*

Departementet kan gje nærmare føresegner om kvote etter første ledd.

§ 11 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan med *endeleg verknad* gjera om Omsetningsrådet sine vedtak om bruk av avgiftspengar etter fyrste ledd dersom vedtaket er i strid med lov, føresegner, eller gjeldande jordbruksavtale.

§ 12 oppheves.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 62 stemmer for komiteens innstilling og 17 stemmer mot. (Voteringsutskrift kl. 16.03.28)

Akhtar Chaudhry (SV) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Representanten Chaudry skal antakelig stemme for innstillingen?

Akhtar Chaudhry (SV): Det stemmer.

Presidenten: Komiteens innstilling er da bifalt med 63 mot 16 stemmer.

Det skal nå voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 4 [16:03:58]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.
Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.
Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.05.
